

St. Esprit. B. C. Lib. By R-73513

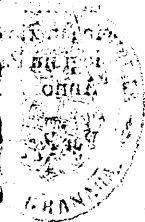
DISSIMILIVM

ET ADAGIORVM

EX D. IOANNIS CHRYS-
ostomi operibus colle-
ctorum Centuriæ,

PER

Claudium Espencum Parisiensi Theologum.

PARISIIS

Apud Sebastianum Niellium, sub
Ciconiis, via Iacobæa.

1569.

Cum Priuilegio Regis.

St. Erasmus. Sc. Lib. By R-73513

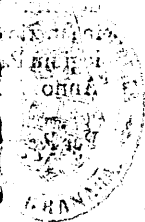
DISSIMILIVM

ET ADAGIORVM

EX D. IOANNIS CHRYS-
ostomi operibus colle-
ctorum Centuriæ,

PER

Claudium Espencum Parisiens. Theologum.

PARISIIS

Apud Sebastianum Niellium, sub
Ciconiis, via Iacobæa.

1569.

Cum Priuilegio Regis.

PRIVILEGII SENTENTIA.

CAutum est autoritate Caroli IX. Francorum Regis Christianissimi, ne quisquam alius ante nouennium ab impressione singulorum librorū, Opera vlla Claudij Espencæi Theologi Parisiensis, excudat, néve vendat, præter eum Typographum, cui excudéda autor ipse dederit. Qui secus fecerit, libris, & pœna in sanctione æstimata multabitur. Priuilegium Parisiis irrogatum, V. Nouemb. Anno M. D. LXVI.

Per Regem ad relationé D. Cancellarij.
CAMVS.

III.

R. P. D. NICOLA O
PELVIO, SENONVM ARCHI-
episcopo, Galliarum & Germaniæ pri-
mati, Claudius Espencæus Parisiensis
Theologus S.

VM hoc anno typographi Pa-
risienses os illud aureū, D. Ioānem
Chryostomum recuderent, auto-
rem aliqui toties excusum, nun-
quam tamen vel recusum satis, vel nimium re-
cudédum, rogauit me ex his vnus, nunquid habe-
rem quod commodè ad eam, quā in manibus ha-
bent, editionem accederet. Respondi, præter Ve-
nericam mihi esse seorsum pauca Basiliensia, la-
tina alia, alia grecolatina, & latina Parisien-
sia, quibus ante annos plus minus viginti legen-
dis obiter mihi obseruaueram dissimilia & pro-
uerbia. Vterentur fruenterur, siquidem ea vide-
rent in rem esse tum suam, tum publicam. Rede-
gi vtraque in centurias, gustata minus displicue-
runt. Huius certè opellæ adeo non est cur me vel
tantillū pœniteat, vt contra sit cur me vehemen-
ter pœniteat eandem olim iam non præstitisse le-
gendis aliis sacris præsertim, scriptoribus. Collegit
Erasmus Roterodamus ex prophanis similitudin-
es, ex Ecclesiasticis Alardus Amstelredamns;

III. AD ARCHIEPISCOPVM

cuius operis partem plus tertiam occupant Chry-
sostomianæ. Mirum enim quàm in iis valuit,
quàm regnavit in iis doctor hic disertissimus.
Verum in dissimilibus si nõ tam frequēs & assi-
duus, at certè minus nihilo ad docendum, mo-
uendum, afficiendum, & modis omnibus per-
suadendum vehemens & appositus: ut nihilo
etiam minor est Dissimilitudinum quàm Simili-
tudinum in sacris concionibus usus. Nihil enim
verum humanarũ ad diuinis collatarum tam eis
simile, quin dissimile sit, & quidem multò plus
dissimile: ut rectè dicatur omnem similitudinem
claudicare. & contrà nihil tam alicui dissimile,
in quo non aliquid persimile, imò similia multa.

Quint. lib. Et similibus enim inesse dissimile:

5. cap. 10.
11.

Vergil. in
Tityro.
Plaut. in
capr.

Sic canibus catulos similes, sic matri-
bus hæcos Noram.

Differunt enim ætate. Et dissimilibus simile: ut
est Formicæ & Elephantò genus, quia sunt ani-
malia. Cum igitur fallere soleant similitudinum
species, idcõque adhibendum his est ex dissimili-
tudinibus iudicium: ut non sit lætitia bonum, &
deluctas: non quod mulieri, idem & pupillo:
neque ut navis utilior noua quàm vetus, sic
amicitia: Nec ut pomum generosissimum, idem
optimum: & equus optimus, qui velocissimus: ita
hominum, qui claritate nascendi, sed qui virtute

maximè

SENONENSEM.

V.

maximè excellit, optimus est: Nec ut laudanda
quæ pecuniã suã largitur, ita quæ formã. Verba
sunt in his similia largitionis, vis quidè longè di-
uersa, pecuniæ & pudicitie. sic incautè respon-
disse ferunt suã Xenophõti Aspasiã, sic interro-
gãti, Dic mihi, quæso, Si vicina tua melius quàm
tu aurũ habeat, tuum malus, an illius? Illius. Si
veste, caterumq; ornatũ muliebrẽ precij maioris?
Illius. Age, si & virũ meliorẽ, utrũ malles? Hic
mulier erubuit: et meritò. Sed nihilo cautè magis
maritus. Querenti enim æquè uxori, Si vicinus
tuus meliorem quàm tuus est equũ habeat, utrũ
malis? Illius. Quid si fundum meliorem? Melio-
rem malim. Quid igitur si uxorem meliorem
quàm tu habeat, virum illius malis? Hic Xeno-
phon quoque ipse tacuit. Meritò quoque. Male
enim uterque responderat, malle se aliena quàm
sua. nam est id improbum. At si respondissent
malle se aurum suum, vestem, equum, fundum
talìa esse, qualia meliora essent, potuissent pudicè
respondere, malle se coniugem talem esse, qualis
melior esset. Sic Fabius. Aliter Cicero, cum vir
uxorem lectissimam, optimũ virum mulier ma-
ximè vellet, nisi perfecerim; ut neque vir melior,
neque femina lectior in terris esset: profectò id
semper quod optimum putarent, multò maximè
requisituros: ut hic maritus, quã optime mulie-

Quintil. ex
Cic. de In-
uent. lib. i.

VI. AD ARCHIEPICOPVM

ris, hæc quàm optimo viro nupta sit. At hæc similia dissimiliter forsitan, hoc est dissimilitudine rerum alienarum & suarum, quarum potius quàm coniugiorum dissoluisset noster Chrysostomus. Licet sanè sua cuique sibi optare meliora, qualia sunt aliena. secus habet cõiugialia. Ecce, ait hic, aut eius certe titulo alius, Ecce si vir vxorè habeat, quomodo cognoscitur vxoris plena dilectio? Vxor neminem debet putare sapientiorè, neminè fortiorè, neminè formosiorè, quàm virum suum. & si sit alter sapientior, fortior, aut formosior, tamen ea intelligere non debet, nec alter aus sapientior aut fortior aut formosior coram oculis eius apparere. Perfectus enim tum odij tum amoris affectus iudicium rerum non agnoscit: vtpote si què perfectè oderis, qualiacunque fuerint apud eum, omnia tibi displicent, siue quæ dicit, siue quæ agit: et si verè bona sunt, tibi tamen mala videntur. Sic & si què perfectè amas, quæcûque apud eum, placet tibi, siue quæ loquitur, siue quæ agit, et si mala sunt, tibi tamen bona videntur. Vxor ergo si quem alium virum videns dixerit, quàm sapiens, quàm fortis, quàm formosus vir, vti nã vir meus talis esset: ~~nam~~ eius amor minus habet de perfectò amore: & pro quanta parte amplius aliquid in altero viro quàm in suo laudauerit, tanto eius minor est ad virum suum dilectio. Hæc ille.

SENONSEM

VII.

ille. In cautè igitur dissimilia in similibus non animadvertat. Aspasia, nihilo cautè magis Xenophon. Turpiter autem, nedum incautè, similibus, sed dissimilimis tuebatur ita se suamque turpitudinem Aristippus, ad eum qui quæ illi vitio dabat, quòd meretrici cohabitaret, num, inquit, referre putas, domum accipere quam multi inhabitavint, aut quam nemo? Negante illo, quid, ait, referet ne verum veharis navi quæ innumeros vexerit, an quæ nullos? in qua plures navigavint, an in qua pauciores? Cum negasset & hoc: Quid igitur refert, inquit, vtrum consuecas cum muliere quæ multis fecerit sui copiam, multisque fuerit exposita, an quæ nulli? Festiva sanè similia apud eos quibus simplex stuprum non habetur pro crimine. Turpius adhuc Theodorus ille atheos, sapientè palam absque vilo pudore aut suspitione congressurum, his similibus, sed æque vt superiora dissimilibus, colligebat. Nonne mulier literis instructa utilis erit, quia literata? Ita sanè. Et mulier igitur utilis, quia pulchra. Nonne vel puer vel adolescens utilis, quia formosus? Sic sanè. Et ad hoc ergo utilis, ad quod formosus natus est. Assentiebatur alter. Ad consuetudinè autem vterque utilis est. Quibus etiam cõcessis inferebat: Si quis ergo ita vtatur eiusmodi consuetudine, quando id utile est, non peccabit. Neque igitur

Laert. li. 2.
Erasm. 3
Apophth.

Editionis 2
in Matth.
homil. 42.
& Variarum. 26.

VIII. AD ARCHIEPISCOPVM

si pulchritudine utatur, dū vtile est, peccat. Et his similitudinibus, sed dissimilitudinibus vel minus animaduersis, vel certe dissimulatis, iuuentutem uterq; secū corrumpebat. Ecōtrario Populia M.

Macrob. filia dissimili humanā libidinē praebruta ac beluina tuebatur. Miranti enim cuidam quid esset quapropter alie bestiae nunquā mare desideraret, nisi cum pregnantēs vellet fieri, respondit, Bestiae enim sunt, nepe quia bellae sunt Voluptatis, scilicet ignare, nisi quā imperet natura, quae in brutis tamen laudāda magis est, quā in hominibus libido. Sic humana nouit improbitas cor suum de-

psal. 140. clinare in verba malitiae ad excusationes in peccatis excusandas. Assumitur itē dissimilitudo & ad orationis ornatū, & ad probationem, & plures causas, aut etiā casus habet. Fit enim genere, modo, tempore, loco, ceterisq; per quae fore omnia Cicero prauidicia, quae de Cluentio videbantur facta, subuertit. Illud est & annotandū, argumenta duci ut ex iure simili, sic ex dissimili: quale est Ciceronis pro Cécinna: Ut si me exire domo coegisset armis, haberē actionē: si quis introire prohibuisset, non haberē? Dissimilia sic quoq; apprehenduntur: Nō si qui argentū omne legauit, videri potest signatā quoq; pecuniam reliquisse: ideo etiam quod est in nominibus, dari voluisse creditur. Est & in captādo risu dissimilitudini locus.

Hinc

SENONENSEM

IX.

Hinc eques Romanus ad quem in spectaculis bibentem cum misisset Augustus, qui ei suis verbis diceret, Ego si prādere volo, domum eo: Tu enim, inquit, nō times ne locū perdas. Sēsit princeps inde decorū illic, seu in publico bibere: Eques verō dissimili, et dissimili iocoso sic interpretat⁹ est, Caesare sine dāno posse discedere ē theatro, quod locus ipsi seruetur, nō itē equiti. Sed iā rhetoricari desino. Nec enim de dissimilibus tractatum hic institui: gustū modo ex scriptoribus externis dare volui. nam eorum in sacris vsus, & quae illa tractandi ratio, ex Chryostomianis licebit discere. Verum hanc dissimilibus vndique colligendis lampadem senior iunioribus trado, & iunioribus vtriusq; literaturae nō tam cādidatis, quā iam veteranis, hoc est hominibus mei, ut hominis in vtraq; non admodum feliciter versati, dissimillimis. Opus certe victurum, quodque genium, ut ille ait, habeat, fecerit, quisquis hanc, quā vtrumque exorsus sum, telam perfecerit.

Eadem Adagiorum ex sacris patribus congregatorum ratio, & mihi pro iis primitioliis querimonia, nimirum illud lectores male forsitan habiturum, quod me indubiē male habet, ea cū sint scriptoris Graeci, haec latina, hoc est nō sua lingua esse allata: ut quaedam ideo futura sint magis riulorum, non vtrique satis purorum, quā limpi-

idē lib. 6.
cap. 4.
Eras. 6.
Apoht.

X. AD ARCHIEPISCOPVM

di & aurei fontis, aliorum utpote, & aliorum interperpetum potius quam aitoris, ut illud, Cædimus, inque vicem præbemus crura sagittis,

Merè Latinum. Græci tamen, præsertim orthodoxi, Romana tum linguæ ut plurimum imperiti erant, qualem se agnoscit ad Posthuvianum Nazianzenus, Chryostomo vel aequalis, vel nõ multò anterior. Cùm vix alius in enarrandis sacris voluminibus dexterius versatus sit, quam noster hic: nec alius scriptor magis accommodus his qui se parant ad munus concionandi, & tam multa scripserit, ex eorum me esse studetium numero profiteor, quibus simul dolet eius modo par-

Erasmi in
adagio, Fe-
stina hęc.

tè extare utcunque versam, neque paucis deprauatis, neq; nullis parùm, ne dicã nihil eius habentibus, admixtis, simul id voti est, ut tãtus doctor totus haberetur Græcus, & emendatus: aut certe sic eũ haberetur Latinè loquentẽ, ut Græce loquitur. Papa, quanta lux sacris studiis accederet! Quem ideo cum audirem Græcum extare in bibliotheca Regia, ut ex regali popularis fieret, & in lucem exiret, in Pisiaco conuẽtu episcopus aliquot suasi, nullis persuasi. Nam & alibi audio extare, sed apud adeo paucos, ut latere magis videatur, quam extare. alioqui homo quantumlibet parùm Græce tinctus, poterã, si passim hic extitisset, in his

SENONENSEM. XI.

his pauculis reddẽdis aliena opera uti: quæ interì donec prodeãt vel Græca, vel Latina quàm que passim extãt meliora, qualia inueni et accepi, talia reddo, & hæc rursum læpadẽ Chryostomianis adagiis ex Græco fonte, si quãdo totus Deo donãte prodierit, Græcè Latineq; peritiorib; trado.

Utranque interim, dum meliora in hoc scribendi genere moror & spero, Syllulam utcunque cæptam, & studiofis ad idem in scriptoribus præsertim Ecclesiasticis maiore tum ocio tum etiam successu (quod & fore confido) tentandum atque imitandum propositam, ut tibi R. D. nuncuparem, fecit eius in quam ante quadriennium rusticantem me familiariter admisti, bibliothecæ tuæ recordatio: simul ut ne mei vicissim memoria, quod est apud Hebræum sapientem, quasi hospitii vnius & alterius diei, præteriret: simul ut in eadem bibliotheca tua verè pontificia, hoc est bonis omne genus autoribus refertissima, locum nostratia hæc, ut & alia priora, inuenirent, namque quod ait ille,

Sap. 5.

-tu solebas

Nostras esse aliquid putare musas.
O te perbeatum, qualem tum reperi, sic ad caulas quidem tuas residentem, ut non residem: sed omnia pastoritia munia obeuntẽ, & illud in primis adeo necessarium, ut aliquot post primi-

XII. AD ARCHIEPISCOPVM

tuam ecclesiam seculis, monstri loco habitum
fuisse vel semel omissum, aliquot contrà retro
seculis intermissum, ne dicam neglectum: ut vel
semel repetitum, monstri loco habitum fuerit, hoc
est, predicantem, & verbo sic ac doctrina tuis
precentem, Male sit sacro isti & plusquam ci-
vili, vel execrando potius, & ut ita loquar, in-
civili bello, quod te trūque similes ab amicis illis
tuis amicissimis, libris, literis, & ouiculis tandiu
abunxit, & negociis adeo negociosis, curis, ut
cum Martiale dicam, ita catenatis implicuit,
quas etiam illegitimas dicerem, aut exleges, nisi
& coactas, et à necessitate, quæ legem hanc vnâ
habet, quod legem non habet, profectus & im-
positas. Nunc enim, si vquam aliàs, Dominicum
illud verbum locum habet: ut qui non habet
gladium, & sacculum & loculū, peram & cru-
menam, & pallium vendat & tunicam, & sic
eat. Bellū hoc adeo ingens, & quod aiebat ille,
-ceu cætera nusquam Bella forent,
pro focus & aris, pro patria, pro maiestate diui-
na & humana, pro grege, lege, & Rege, pro
Christo domino, & Christo domini, manibus in
hec omnia, in reges & leges, in Regem ac Re-
gnum, imò in Reges & Regna, in phana etiam
& prophana, armis & ionibus sic per aduersa-
rios iniectis & iniiciendis, nisi vel serò, quia ma-

Luc. 22.

ture

SENONENSEM.

XIII.

turè obuiam itum non est, obuiam eatur, res ad
extrema venit, ut non alia re magis quam gla-
dio opus esse videatur, & quidem duplici, spiri-
tuali & materiali, rebellium hoc, illo abusu
reformatorio: quia vires, quod ait nobilis histo-
ricus, armis constant: que vbi à recto semel iri-
nere aut tenore descuerint, oppressura sunt, nisi
opprimantur. Et ad hoc igitur bellū venire oportet
expeditos, & utroque gladio instructos, ut
cognoscant perduelliones, quibus quisque peccat, sap. 11.
iis ipsis puniri solitum: & gladio perituros, qui
gladium acceperint: eum haud aliter in locum
utrique suum reposituros, si forte rescire velis
quid nunc cogitè, quidque de re tota existimem.
Equidem ad pacem hortari nunquā desij, ut que
vel iniusta utilior est, quàm vel iniustissimum
bellum in ciuibus. Agnoscis opinor, verba Ci-
ceronis. Eius ego sententia, paci semper con-
sulendum, sed que nihil habitura sit insidia-
rum, sed que & pia sit & æterna. Talis au-
tem pax, id est, pia & æterna, nec insidiosa:
qui cum his plusquam Antonianis coire nobiscū
possit, ego quidem cum eodem non video. Ego ille,
inquit idem, pacis semper laudator, semper au-
ctor, pacem cum Antoniis esse nolo; neque tamē
pacem nolo, sed pacis nomine bellum inuolutum
reformido. Et, Tam multis rebus à nobis ad pa-

ral. Max.
de discipli-
na militari

Mart. 26.
Apoc. 13.

Ad Ar-
tic. lib. 7.

offic. lib. 1.

Pro Balb.

philip. 7.

12.

cem inuitati, bellum tamen maluerunt: nunc ea petunt, quæ dare nullo modo possumus, nisi prius volumus nos bello victos confiteri. Nam figitur rursus eæ tabulae, quas vos decretis vestris refixistis. Quid est aliud non pacem facere, sed differre bellum: nec solum prorogare bellum, sed cõcedere etiam victoriam? Cũ his facta pax, non erit pax, sed pactio feruitutis, &c. Quid rides? ait ille,

Mutato nomine de te Fabula narrať.

Nec enim minus hæc nostris, vt hodie sunt, rebus conueniunt, quàm Romanis, vt tũ erant. Sed for

De provin-
ciis Coß.

tasse, quod & alibi ait idẽ orator, vt pace utamur, vim argẽteam iam nunc tertium dabimus præclaris istis auxiliariis Germanis, hoc est hostibus plusquam capitalibus. Et nõ potius pro pace toties empta, bellũ aut illis iustum inferemus, aut iniustũ a nobis & visceribus iam nostris propulfabimus? O nos Francos sic futuros Germanorum stipendiarios, id est, nihil minus quàm, quod appellamur, Francos & liberos. Sic enim argenteæ hasta fuerint a nobis vel quotannis in Germaniam misitandæ, vel illis in media Gallia lamentabili tributo pensitandæ. At non sic tui illi quondã Senones, vt de iis hic aliquid tibi dicam, atque tuos tibi obiter vindicem, quos suos isti, hoc est Germanos fuisse cõtendunt, & nostrates, hoc est Gallos, negant, vt in Epitome quadã chroni-

CORVM

corũ quidam nescias magis ne mendaciloquus, an maledicus, Senones, ait, non Galli, sed Sueui, Germani, occupata Italia Romã præter Capitolium inuadunt Brenno duce, &c. vt omittã quod Capitolium quoque Senones inuaserunt, licet nõ ceperint. Gallos autem non fuisse contra omnem fidem est historie Græcæ & Latine. Et prisca ergo illi tui Senones limitibus suis nõ contenti, alienos inuaserunt: nos nostros vix ac ne vix quidem tuemur. Per illos scilicet pauca Germanorũ militia a nulla iniuria & maleficio tẽperantiũ, grassandi impunitatẽ & licentiã habuissent, ab Avari ad Oceanũ vsq; Gallicũ, ad perduellũ alylũ, & ceu Gallicã quandã Samariam aut Garisim, inoffensi penetrassent? Quid est viuũ & volentẽ, quod auit, perire, quid vici, quod omnibus in ore est, ac succubere velle, si hoc non est? O tempora.

Qualia nũc hominũ producit corpora tellus?

Ait quidã, in re licet multo alia, Ne Deº interfit, nisi dignº vidence nodº. At nodũ hũc in Republica nostra tot inimicitiiis & similitatibus, tot bellis & tumultibus perplexum, quis enodet aut vindicet, quãdo nobis deest Alexander, qui machera fecet, sed nec adest Hercules Gallicus, qui lingua explicet, equidẽ non vido, nisi Deus opt. max. peculiari quadã & mirifica gratia nobis tandẽ adsit: Cuius tanta tum po

Anno mũ
di 4809.
ante Chri-
stum 390.

Horat. in
art.

Ephes. 3.

testas, ut cumulatius, & ultra quam petamus, cogitemus aut intelligamus, prestare: tū bonitas, ut vota nostra non aquare modo, sed etiam superare possit, ait Apostolus. Alioqui iuxta humanā hęc imbecillitatem & ignorātiā meam, quid iam

Rom. 8.

optemus aut eum rogemus, & quomodo vel optemus vel oremus, equidē cum eodem Paulo, minus noui, qui toties hoc intestino tumultu pro fragilitate mea, ne dicā diffidentia, sanctorū tamē patrum aliquot in simili discrimine, exēplo, aliās à me citato, vel regno & ecclesie pacē, vel mihi mortem precatus, cū aliud non haberē, dixi tandē, prout etiā num dico, quod nos orare docuit dominus, Fiat voluntas domini. Sed nā nimis publica, me calamitas transuersum hic agit. Igitur ut ne tractatulus hic nimis in caput excreuisse videatur, simul & presari & quiritari desino, & ad te mi R. D. redeo. Erūt igitur hęc ex illo Græcicæ quondam primatæ collectancæ pauca, tibi Gallie nostræ primati, amicitia erga me tuæ, quā nunc possum, agnitio, ac hospitālis velut tessera, ut sciant lectores studiosi, quod hic facio, me & gratē et pie facere. Liberet te IESVS CHRISTVS molestiis his molestissimis, & ad tua illa letissima gregis sui pascua, diu peroptatum, tutum & incolumem citō remittat. Quæ est, nisi valde fallor, hodie votorum summa tuorum. Lutetiæ, ex ædibus Rhemæis. Anno 1569. Cal. Iul.

Matt. 6.

Act. 21.

testas, ut cumulatius, & ultra quam petamus, cogitemus aut intelligamus, prestare: tū bonitas, ut vota nostra non aquare modo, sed etiam superare possit, ait Apostolus. Alioqui iuxta humanā hęc imbecillitatem & ignorātiā meam, quid iam optemus aut eum rogemus, & quomodo vel optemus vel oremus, equidē cum eodem Paulo, minus noui, qui toties hoc intestino tumultu pro fragilitate mea, ne dicā diffidentia, sanctorū tamē patrum aliquot in simili discrimine, exēplo, aliās à me citato, vel regno & ecclesie pacē, vel mihi mortem precatus, cū aliud non haberē, dixi tandē, prout etiā num dico, quod nos orare docuit dominus, Fiat voluntas domini. Sed nā nimis publica, me calamitas transuersum hic agit. Igitur ut ne tractatulus hic nimis in caput excreuisse videatur, simul & presari & quiritari desino, & ad te mi R. D. redeo. Erūt igitur hęc ex illo Græcicæ quondam primatæ collectancæ pauca, tibi Gallie nostræ primati, amicitia erga me tuæ, quā nunc possum, agnitio, ac hospitālis velut tessera, ut sciant lectores studiosi, quod hic facio, me & gratē et pie facere. Liberet te IESVS CHRISTVS molestiis his molestissimis, & ad tua illa letissima gregis sui pascua, diu peroptatum, tutum & incolumem citō remittat. Quæ est, nisi valde fallor, hodie votorum summa tuorum. Lutetiæ, ex ædibus Rhemæis. Anno 1569. Cal. Iul.

DISSIMILIVM

EX D. IOANNIS
CHRYSOSTOMI OPERIBUS
collectorum Centuriæ duæ
& inchoata tertia,

Per M. Claudium Espenceum, Theologum Parisiensem.

Ex tomo 1. homiliis in Genesim.

I NON sicut in sensibilibus rebus, ita & in spiritualibus vsuuenit. Illic ex diuitiis in extremā redactus inopiam, breui eas recuperare nequit: hic per misericordiam, si quidē condemnare facta nostra, & iam siltare ignauiam voluerimus, statim poterimus ad pristinā abundantiam redire.

2 Non in hac causa cōtingit, sicut in pecuniis. Illic qui dinumerauit vicino, imminuit suam substantiam: & quanto plus expendit, tanto minus possidet: hic autē fecus agitur. Tūc enim facultatibus plus accrescit, tunc spirituales hęc opes magis augmentur, cum audire volētibus, doctrinam liberaliter profundimus. sic & nobis abundantius opes & substantiæ af-

fluunt, & vos spiritualibus alimētis fatiari non potestis.

15

*Doctrina.
Disciplina*

3 Spiritualium mercedem quam heri pollicebamur, hodie dinumerabim⁹. Doctrinam dico quę potest meā, cum dinumerauero, augere substantiam: & vos qui recipitis ditiores efficere. Hoc enim modo se habent spiritualia. Id quod in rebus sensibilibus non est. Nam in illis qui pecuniam dinumerāt, suā imminuunt substantiam, & locupletiores fiunt qui recipiunt: hic autem non sic, sed qui dinumerat, suas facultates magis auget, & recipientium diuitiis non nihil accedit.

19

*Vulnera
corporis &
animę.*

4 Nō sicut in corporalibus vulneribus videri solet, ita & in voluntate est. nā illic natura affectiōes sæpe immobiles sunt, ita vt plerunque sint incurabilia: hic nō ita se res habet. sæpe enim si voluerit etiā qui malus est mutatur: & qui bonus, per ignauiam excidit, & fit malus: quia liberi arbitrii esse nostram naturā fecit omnium dominus.

20

*Iudex deus
& homo.*

5 In humanis iudiciis si quis vel ante accusationem facinus cōfiteretur, quantum apud humanum iudicem, sententiā omnino in caput suum accerseret, at misericordis

fericordis dei, & animarū nostrarū medici, tanta bonitas est & clementia, vt si aduersarium, diabolium dico qui in illo die ob faciē nostrā stabit, in hac iam vita priusquā tribunal ingrediamur, peccata cōfessi, præuerterimus, nostri ipsorū accusatores facti, in iustorū catalogo numerabimur, nedū à peccatis liberabimur.

*Diabolus
accusator.*

33

6 Vobis debiti memoriā suggerimus, & ad restituendum nos paramus. nec admi remini hāc gratitudinē. huius enim alieni æris genus à pecuniario diuersum est, vt in quo debitor nunquam tantum gratitudinis præ se fert. scit enim quòd debita dinumerando, suam imminuit substantiam, & accipientis auget facultatē. At in spiritali debito & dinumerans dum soluit, magis abundat, & accipienti maiores accrescūt opes. ideoque magna illic ingratitudo, hic autē vtrisque lucrum.

*Res aliena
num pecuniarium
& spirituale.*

7 Non quales eduliorum sensibilibium, tales sunt insensibilibium reliquię. Illę varię licet, non parem tamen voluptatem conuiujs præstant, sed in diem posterum reseruatę fiunt inutiles: hæ verò non in vnum tantum diem & alterum, sed quantumuis tempore relictę eandem seruant

40
*Reliquię
borum, &
sermonū.*

4 DISSIMILITVDINVM
voluptatem, vt diuinæ ac spirituales: nec
vllum eis imminet à tempore nocumē-
tum, sed nouum quotidie vigorem affe-
runt, cōsque qui frui volunt, multa im-
plent lætitia. Ea est harū reliquiarum vis.

*Sectio car-
nis agre
& sana.*

8 Non idem est carnē sanā & male ha-
bentem secare. nam licet medici quoq;
membra infirma aliquando incidant, at
non est similis dolor. Emortuum enim
membrū, vt ita dicā, ferme & vitali ope-
ratione destitutum tūc incidūt. Abraam
autem senior & decrepitus, nam cente-
narius, circuncisionis cruciatū leniter fe-
rēs, & filium & vernaculos promptiores
ad obediendum deo reddidit.

42
*Olympica
certamina.*

9 In Olympicis certaminibus subsistit
adornator & magister, sitq; spectator tā-
tūm vt cæteri, neque vlla in re adiuuare
potest, sed expectat vt fiat victoria. Do-
minus autem noster non sic, sed vt nos
eniti ad virtutis agones viderit, nutu sta-
tim suo nos adiuuat, simul nobiscum cer-
tat, manum porrigit, incitat, labores no-
stros alleuians, infirmitatem nostræ na-
turæ confirmans: & quasi vndequaque
aduersarium nobis nostrum tradit, bre-
uiter omnia facit, vt in certamine & du-
remus

remus & vincamus.

10 Iam verò in mediis illis Olympicis *Olympica*
corona post victoriā nihil aliud est q̄ lau *corona.*
ri folia, quàm vulgi applausus atque cla-
mor: quæ vespera ingruente marcescunt
omnia & pereūt: at corona quæ pro vir-
tute próque eius datur sudoribus, nihil
habet sensibile, neque in hoc nobiscum *1. Cor. 9.*
seculo dissoluitur. immarcescibilis est; *1. Petr. 1.*
perpetua. extendit se in omnia secula. tē-
pori non cedit, & finem non habet.

11 Vt floridum pratum varios & omni-
genos flores ostentat, ita diuina scriptura *43*
iustorum nobis virtutes demōstrat: non *Fragrātia*
vt sicut in florum fragrantia, paruo frua- *florum,*
mur tempore, sed vt perpetuam inde vti- *memoria*
litem recipiamus. Illic flores manu tan- *iustorum.*
tūm carpere est, qui protinus marcescen-
tes suam amittunt gratiam, hic autem nō
sic: sed quādo auribus iustorum virtutes
accipimus, easque mentis in sinum repo-
nimus: per omne tempus, siquidem vo-
luerimus, eorum suaueolentia frui pote-
rimus. Tanta est sanctorum in scripturis
fragrātia. En quot anni, quot generatio-
nes præterierunt, ex quo patriarchę fue-
runt & floruerunt, & sicut heri, ita hodie

fragrat bonus eorum odor, fulgēt coronā: ad seculi vsque consummationē, virtus horum omnibus qui rectē sapiunt, argumentum sermonis est ac doctrinæ.

45

12 Nihil tantopere dicēti necessarium, quān auditorum beneuolētia, vt quos cum viderit feruere desiderio, firmatur & ipse, & sepe robur accipit, sciens quanto sumptuosiorē mensam proponit, tanto suæ plus abundantia accessurum. Secus enim se habent spiritualia quān sensibilia. Illic mēsc largitas sumptum facit, & conuiuium exhibentis imminuit substantiam: hic omnino aliter. quanto plures verbi participes & concionis, tanto plus concionantis accedit substantia.

Mensa frequens auditorū assentio.

55. & 34. ad Antiochenes.

Vulnera corporis & animi.

13 Pœnitentiæ pharmacum, maximum est vulnerum nostrorum remedium, sic animarū vlcera curans & abolens, vt neque cicatrix neq; verruca apparitura sit: quod in corporis vulneribus non est possibile, vt in quibus, infinita licet à medicis cataplasra quis superponat, cicatricē manere necesse est. & meritò. corpus em̄ est quod curatur: hic autem quia anima est, quando quis suam gratitudinem, peccati confessione, eleemosyna, &c. decla-

rat

rat, melius quān ante habere incipit, & sic omnia vlcera tollit ac depellit, vt vētus vehemens puluerem deturbat. sic Paulus, latro, publicanus, &c.

14 Homo qui cum deo loqui didicerit, vt par est eum qui cum deo loquitur, erit deinceps angelus, etiam si pauper, famulus, priuatus, & indoctus. Non quærit enim deus linguæ elegantiam, & verborum compositionem, sed animę pulchritudinem. ea si quæ ipsi placuit loquitur, re tota effecta recedit. Vides quanta facilitas. In hominibus oportet eum qui ad hominem oratum accedit, esse dicendi præditum facultate: blanditiis sibi conciliare principis assēctas, aliāque excogitare multa, quò gratus sit & acceptus. Hic alio nullo præterquam sola sobria & vigilantī mente opus. non est miles, aut assisitit qui expellat, aut interrūpat fatelles, quīve dicat, Nunc tempus nō est, veni postea. Cum veneris, stat audiens, etiā si tempore prandij aut cœnæ, nocte in tempesta, in foro, cubili, via, iudicio. Nō est quod dicas, Vereor accedere, orare: adest inimicus. eū non attendit. semper potes interpellare. nulla difficultas. non

In psal. 4. Oratio hominis cum deo colloquium & impetratio

A iij

opus ianitoribus qui introducunt, non dispēfatoribus, procuratoribus, custodibus aut amicis. sed cum ipse per te accederis, tunc maxime, & quidem plus quā per alios te audiet. Nō eundem in musēum, conducendi pädagogi, rhetores, sophistæ, vt dicēdi artem discas. solum voluisse fat est, vt sæpe ne voce quidē opus habeamus, sed vel in corde, vt oportet cum vocaueris, facillē annuit, &c. Non est cur sanctorum hīc aut similibus locis inuocationem improbemus, vt ex aliis huius sancti viri locis satis probatam.

15 Sponsum vocat Ioannes Baptista Iesum Christum, sponfam Paulus ecclesiā. Ac sponsum quidem (homo) post primos dies remittit amoris vehementiam: sponsum autem noster (deus) perpetuō nos amat, & auget desiderium. Quod amicum Iesu Ioannes inuens, sponsum vocauit, quando summa sunt desideria. Sponfam Paulus paranympus, quod nos velit præ amore vnū esse corpus, & vnā animā, & instar sponsæ id vnū cogitantis, & omnia facientis vt viro placeat, tales per totam nos esse vitam.

16 Ne sit os tuum sepulchrum, sed thesaurus.

faurus. Thesauri enim multū à sepulcris *pulcrum*, differunt: quod hæc quidem corrūpunt *vel thesauri* quod acceperint, illi verò conseruant. habent ergo tu quoque diuitias studij sapientię, quæ perpetuō permanent: sed nō malevolentia aliquam & putrefactionē vel verborum vel dogmatum.

17 Non dixit Dauid simpliciter aut absolute, sepulcrum, sed patens. ita significans maiorem fetorem. Et nos in mortuis quidem corporibus contrarium facientes, terræ illa tradimus: Hi contra in verbis obscænis & malefanis dogmatibus facientes, cū ea in imo locare oporteret, proferūt, & omnibus videnda proponunt, & multis offendunt. mortua autem verba multo magis tegenda quàm cadauera sepelienda, &c.

18 In re medica sunt medicus, ars, ægrotus, medicamentum, morbus: inter quæ pugna quædam est & conflictus. nam si cum eis accedit ægroti voluntas, morbi vincunt. sin cum eis stare & morbo resistere deserit, imò arti restiterit, infirmitas seipsam educit. Ita in nobis accidit: vel potius non sic, sed multo mirabilius. Hæc enim interim simul sunt, & nihil profunt,

Cadauera, mala verba aut dogmata.

Medicina adiacentia.

Sponsum Iesus.

Sponsum ecclesiā.

Ioan. 3. 2. Cor. 11.

1. Cor. 7.

Os, vel se-

sunt cū præ naturæ imbecillitate ars hæsitauerit, exitū non inuenerit, medicinæ vis aliquo casu effugerit. Hoc in deo nõ est: sed si cum hoc medico steteris, vlcus omnino curandum. non est enim ars humana vt dubitet, sed diuina facultas, naturas, morbos, improbitatem & omne denique vitium superans. Ideoque cum Dauid ad deum vt medicum accessisset, dicebat, Sana me domine, quoniam tum ossa tum anima mea turbata est.

7 19 Clementiæ diuinæ est, non vulgaris, *Minatur deo vt parcat.* per verba terrere, & pœnas amplificare, ne re ipsa eas experiamur. Arcum ideo intendit & parauit Deus, & sagittas imposuit, & ad supplicium se accinxit, ne ad supplicium veniat. Quæ si iræ essent aut iracundiæ, non iis prædixisset quos erat inuasurus. ira enim contrarium facit, supplicio & supplicij apparatusi imminet.

20 Hostes, & qui volunt supplicium infligere, nõ modo nõ id dicunt, sed etiã id celâtes inuadunt: ne qui puniendi sunt si rescuerint, euadant. Non sic deus: sed contrã omnino, prædicit, differt, terret, nihil

nihil non facit vt quæ minatur non inferat. sic Niniuitis arcum intédit, gladium *Niniuitæ. lone. i.* vibrauit, iacula parauit, iæctum non infligit, ne telum quidem immisit.

21 Nec enim ideo paratū erat vt emitteretur, sed vt reponeretur. nã milites quidē ea de causa armantur, vt feriant: Deus autem nõ sic, sed vt cum reddiderit metu modestiores, manum à supplicio abstineat. Ne ergo turbemur. verborum enim terror est clemētix maximæ: & quo intolerabiliora loquitur, eo maiori loquitur ex māsuetudine. Minatur gehennam, ne in gehennam mittat, &c.

22 Parturiit iniustitiam, concepit dolorem, peperit iniquitatem. Vtique non secundum naturam iniustitia. nam fœtus quidem donec perficitur, naturæ adhæret, manet, dolorem nõ affert. Perfectus autem si intus manet, mora est præter naturam, quæ cum ferre amplius nequies, vim vexata extrudēdo infert & dolorē.

Hic igitur prius cōceptio, deinde partus *Fœtus, cōceptio, perfectio, egestio.* dolor. at peccator primum parturit, & tū concipit. Illic in tempore partus dolor, hic dolor à p̄ncipio. Simul ac enim quisp̄iam de malo cōsultrauit, etiam priusquã

in cogitatione cōcreuerit, aut executio-
ne perfecerit, tumult^o ac turba cogitāti.

Semen.

23 In muliere deiectum semel semen
formatur etiam ipsum. In iis qui dolos
struunt, hodie hæc deicitur cogitatio,
cras rursus alia, & sunt innumere maiorū
feminū deiectiones, & singulis dieb^o cō-
ceptiones, & partus dolores, perimentes
quæ ea parit cogitationem. Non enim ta-
lis hic partus, qualis in mulierib^o, sed po-
tius vt in viperis vterum diserpunt, & la-
tera dilaniantes fœtus procedunt. Ita
in fraudibus & iniustitia, inexplicabilis,
quem improbi sustinent, dolor est, &
molestia.

Vipera.

8

24 Leones & pardos & id genus feras
magno hominis lucr^o deus ab eius exē-
ptas imperio esse permisit, cicures nil ei
nisi ad superbiam profuturas. viles
contrā mansuefecit, boues ad aratrum,
oues ad amictum, iumenta ad vectu-
ram, aues & pisces ad victum, vt cum
quis exhæredat filium, non omni-
bus priuat, sed parte aliqua: vt se cor-
rigat. Ita deus: imò non sic: sed potius
contrā. Qui enim exhæredat, maiori
parte priuat, minorem relinquit: at
deus

*Anima.
liū homini
usus, ditio
& exēptio.*

*Exhæreda-
tio & ab-
dicatio.*

deus maiori è contrario relicta, exigua
priuauit portione, idque in rem eius, vt
ocium interrumpat, animum excitet, fa-
stum deprimat.

25 Patientia pauperum non peribit in
finem, id est nunquam, sed propriū om-
nino fructum recipiet, quod non semper
euenit in rebus ad victum pertinētibus,
sed finem sæpe non consequuntur per-
euntibus laboribus. Agricola quidem
expectat, & mercator, at non rarò pro-
pter aëris iniquitatem aut aliunde fructu
sui laboris excidunt: in deo non ita fit,
sed suum quisque in eo finem consequa-
tur necesse est: quod magnam vtique cō-
solationem affert de fine nunquam fru-
strando semper confidere.

9
*Pauperum
patientia nō
peribit.*

*Agricola.
Mercator.*

26 Qui deuorant plebem meam. De-
uorantes dixit, non comedentes, quasi
feris crudeliores, vt quæ cum carnem hu-
manam gustarint, mox cessent, ob insue-
tum nutrimentum erubescerent. At im-
probi & inuidi fidelem maledictis exe-
dentes, non satiantur quibuscum inue-
niuntur, qui fratres eiusdem secum fidei
maledictis atque calumniis insectantur,
mordent & peredunt.

10
*Maledicti
fera carni-
uore.*

Galat. 5.

14
Amor di-
uinus quo-
uis alio ma-
ior.
 27 Deus suū nobis nostræ salutis amo-
 rem significaturus, gallinarum in nobis
 charitatem, patrum curam, matrum mi-
 sericordiam, virorum profert amorem,
 non quia tantum duntaxat amet, sed his
 exemplis atque regulis non alia amoris
 apud nos maiora signa vel argumenta.
 Nam quod multo magis nos deamet, Et
 si, ait, mater filiorum vteri sui obliuiscat-
 ur, at ego tui non obliuiscar. Et vir vxo-
 rem dimissam, & cum alio pollutam, re-
 uertentem non recipiet: peccatorē deus
 recipit, &c.

43
Elemosy-
narij ri-
mid.
 28 Multi qui multis donant, præcipiūt
 ne aliis dicant, ne facta vni gratia, multos
 ei excitet petaces, quòd minus excusare,
 aut subterfugium inuenire possit, qui vni
 dedit, quo minus det & aliis, hoc quidē
 meritò curant homines, vt qui dando
 fiant pauperiores: deus contrā clamat, &
 quæ aliis dat, prædicat, vt aliis rursus ab
 eo petendi occasionem præbeat. Dando
 enim maiores ostendit diuitias, diues in
 & super omnes eum inuocantes. Vidisti
 nouam diuitiarum naturam, eam imita-
 re tu quoque magnificentiam.

49
Doctrina.
 29 Maior est euāgelicæ doctrine quàm
 externi

externi iudicij ludus. illic enim qui pec- *Iudicia.*
 cant, castigati pœnas luunt: hic autem
 fiunt omnia vt non puniantur qui pec-
 carunt, sed peccatum pœnitentia corri-
 gunt.

30 Reliquias & mensam cum audis, 50
 nihil palpabile arbitremur aut crassum. *Reliquia*
 Nos carnem non conscindimus, sed ver- *mensa &*
 bum dei vobis insinuamus. Ex mensa *sapientia.*
 carnali caro die vna vel secunda cocta
 remanens deperit & corrumpitur: aliter
 in proloquio sapiētiae, vel integrum ma-
 nens annū, suauitatē longè latèque dif-
 fundit. Remāsit caro, & paulò post per-
 putruit: remansit sapientia, suauior euasit.
 Comedit quis carnem, sentiet corru-
 ptelam. comedit sapiētiam, verbum bo-
 num eructat, & proximum suum replet
 dulcedine. Ita qui tales escas edebat, fi-
 ducialiter dicebat, Eructauit cor meum *Isal. 44.*
 verbum bonum.

31 Rex quidē si quem è carcere dimisit, *Rex pœnā*
 pœnā donat, non peccara: deus autē pec- *tanti, deus*
 cata dimittit, nedum pœnam. Si dixerit *etiam pec-*
 adultero, iā nolo vt adulter sis, verba sta- *catum re-*
 tim vertūtur in opera. Si fornicatori, for- *mittit.*
 nicari cessā ab immunditia tua, ilico mēs

cuius mutatur in melius. Qui ex nihilo in puncto omnia fecit, non, si vult, sermone suo peccata tua valet soluere, & in angelicum te gradum per pœnitentiam reducere?

109 *Lucia & doctrina.*
32 In externis certaminibus si qua licet colluctandi concertandique ratio minus animaduersa fuerit, non lædetur spectator. Delectationis enim gratia non doctrinæ theatrum eò coactū est. Hic autem nisi exactè cognoueris vndenam aciem suā instruit, & vnde nos eam agrediamur, non leue senties detrimentum. Quod ne tibi eueniat, multis contra multos aduersarios oculis, auribus arrectis, & attenta mente opus.

119 *Matr. 26. Marc. 14. Luc. 22.*
33 Libera domine animam meam à labiis iniquis, & à lingua dolosa. Hic lucet præceptū euangelicū, Orate ne intretis in tentationem. Nulla autem, dilecte, grauior est tentatio, quàm in hominem dolosum incidere. is enim est vel quavis fera truculentior. nam ea quidem id quod est, esse cernitur: hic autem obtento māsuetudinis & probitatis velo sæpe virus occultat, vt neque faciliè deprehēdi possint insidiæ, & in insidias nulla cau-

Dolosus aut malitiosus fera periculosior.

tione

tione adhibita incidatur. Si autem à fraudulentis cauendum, multò magis à peruersis dogmatistis, qui & in virtute lædunt, & in vitium abducunt.

34 Viuos, ait, deglutissent nos. Vides quæ feracundus bellua sauior.
Hi enim homines vel ferarum ostendunt immanitatem: imò magis sauiunt in eos qui sunt eiusdem generis. nam fera cum semel inuaserit, ab ira desistit & recedit: homines verò si quando res aliter cesserit quàm putabant, sæpe aggrediuntur, & vel carnes gustare cupiunt. tam res rationis expers iræ est perturbatio.

35 Corripiat me iustus in misericordia. Clementiæ est, vt vulneribus mederi, ita vitia reprehēdere Miserētes sæpe exitiū, corripiētes salutē afferunt, cum illorū misericordia coniuncta morti sit, cum horum correptione vita. Meliora illorū vulnera, quàm horum oscula. Argue, inquit, increpa, exhortare. Ita faciunt medici: nō solum fecant, sed etiam alligant. Magna sapientia opus, vt correptionis medicamentum adhibeas: & maiore opus ei qui animam reprehendit, quàm ei qui corpus fecat. Quomodo? quoniam

123
feracundus bellua sauior.

140
Medicus

Prose. 27. 2. Tim. 4. Corripieds medicamentum.

B

illic quidem aliud est quod scindit, aliud quod dolorem suscipit. Hic eadem res quæ corripit, & quæ dolore afficitur.

148
*Medici
multiplex
officium.*

36 Vt medicum non alentem solùm, eduentem, aut vngentē, sed fame quoque excruciantem, domi includentem, vrentem, secantem obseruamus & admiramur (nam licet quæ fiunt, contraria sint, vnum tamen finem respiciunt) ita etiam oportet deum pro omnibus laudare, adeoque multò magis, quatenus hic quidē deus, ille autē homo: & quòd medicorum quidem res aliter atque aliter eueniunt: quæ autem deus facit, cum summa sapientia & cura fiant, siue puniat, siue à supplicio eximat.

Parcit & punit aliter deus, aliter homo.

Gen. 2. 3.

37 Vtraque curationis res est, & diuinæ bonitatis. homines enim alterum quidē faciunt propter bonitatem, alterum verò per iram & improbitatem: Deus autē vtrunque propter clementiam. Aequè igitur laudandus verbi gratia quòd Adā paradiso imposuerit, & quòd expulerit. Aequam meretur gratiarum actionem pro regno, & pro gehenna, vt quā mineatur, vt parcat: fecerit, vt à vitio liberet.

38 Si angeris feras esse factas, valde desipis,

sipis. nam si rectè te gesseris, nihil ab iis damni accipies: si quid tamen accipies, cogita te damni multò plus ab hominibus accepisse. est enim homo quauis fera *Homo fera deterior.* nam ea suā præ se fert feritatē, *deterior.* hic autem sub persona humanitatis celat improbitatem, vnde fit vt sæpe minus caueatur.

39 Cum omnia feceritis, dicite vos in- *Homi. 3. de Osa.* utiles, ait dominus. Dic, ne metuas, non *Luc. 17.* ex tuo iudicio fero sententiā. sic & aliàs *Esa. 43.* loquitur, Dic tu prior iniquitates tuas, *Confessio peccati.* vt iustificeris. In mundanis quidem at- *Homi. 4.* que forensibus iudiciis, post accusatio- nem & criminum confessionem restat mors: at apud diuinum tribunal post vtranque corona: si tu te ipsum inutilem dixeris, ego te vt utilem coronabo.

40 Quoniam qui heri defuerant, sua nobis præsentia mensam hodie exhibuerunt sumptuosam, agè sanè apponamus obsonia, non illa quidem putria, quamuis hesternæ, sed eiusmodi obsonia non putrescunt. *Obsonia carnis & cōcium.* Quamobrem tandem? Non sunt carnes, vt corrumpi queant, sed sententiæ semper florentes. carnes enim quoniā corpus sunt, corrumpun-

tur: sententię contrā si maneat, fragrantiores traduntur.

41 Secularium spectaculorum præfides siue arbitri certamina proponentes, magnum muneris ambitum esse putant, si quando iuuenes & robustos luctatores in stadium induxerint: vnde prima statim ostentatione miraculum spectatori- bus præbeant. Nō ita est in spiritali agone, sed omnia e contrario. Nec talem Christus agonem qualē terreni illi proponunt, sed horribilem, timorisque plenum. non enim hominum contra homines, sed contra dæmones luctamen est. non ergo iuuenes ad luctamina exercitatos hic proponit, sed adolescentes, & cum ipsis feniculum & aniculam.

42 Non est sensibilis hæc pugna, neque insensibile certamen. Noli ergo athletas hos extra considerare, sed interiorum eorum habitudinem: fidem nimirū, qua qui contra dæmones pugnat, indiget, non corporali robore, non de iuuenili ætate fiduciam sumit, quorum vt & formæ & generis dignitatem mundani requirunt munerarij: ideoque seruis, mulieribus, senibus, pueris ad agones aditū denegant.

denegant. Isthic verò apud nos omni ætati, personæ, conditioni, vtrique sexui indiscrete stadium patet, & commune certandi ius, vnāque libertas, vt sic teneri & in primæuo flore iuuenes, senex ætatis extremæ, mulier senio tremula, baculo indigens, &c.

Ex Tomo II. Homiliis in Matthaum.

43 **B**Eati qui lugēt, ait dñs, & quomodo Paulus, Gaudete in domino semper? Dixit hoc quidem ille, fateor, sed eam quæ ex his nascitur lacrymis voluptatem significans. vt enim mūdi gaudium tristitiæ cōsortio copulatur, sic cōtra lacrymæ secundū dominum iugem lætitiā certamque pariunt.

44 In secularibus iudiciis quantumlibet post acceptam sententiā lamentaris & lugeas, non tamen effugies flendo supplicium: hic verò si toto ingemueris corde ad deum, soluisi repente sententiā.

45 Si quam habuerimus corporis ægritudinem, omnia facimus & mercamur, vt ab ea in reliquum liberemur: anima

B iij

De Machabais.

Agonotheta homo et deus.

2. Macab. 6.7.

6
*Matth. 5.
Philip. 4.
Lacrymæ.*

*Supplicium
dei & hominis.*

14
Morbi animæ et corporis.

verò male habentes dissimulamus & differimus, fontem incuratū relinquimus, & necessaria superflua esse ducimus, & penè dissimulanda necessaria iudicātes, malorum riuulos purgare conamur, nec tamen purgamus, aut à corporeis languoribus liberamur. nam præterquam horum causa peccata sæpe sunt, animæ certè languor corporeo hoc est deterrior, quo anima carne præstantior.

46 Tu quidem cūm hominem præponentē in te cōmoueris, & amicos & vicinos & domesticos rogas, & pecunias erogas, dies multos patienter agis, humiliter astas, sæpius supplicas, semel & iterum & millies, si repellit quæ offensus est & infensus, nihilo quiescis, nihilo sollicitus es minus. Nobis verò cū indignetur omnium dominus, oscitamus, recubamus, deliciamur, inebriamur.

27 47 Naucerus mille maria præteruectus, multis tempestatibus elapsus & procellis, naufragio tamen in portu factus, siquidem inde nudus effugerit, lubens nunquā vel mare vel nauigiū viderit, latiturus potius & medicaturus, quæ nauigaturus, aut ad priora rediturus pericula.

Homo hominibus quæ dei recordandi studio.

Et 77. ad Antioche.

ricula. At nō ita David, naufragus & prope modum submersus nō desperauit, sed naui rursus in mare deducta, velis vento datis, clauo in manus resumpto, maiores est & labores aggressus, & diuitias sortitus.

48 Si quo die legitimam liberis operam dedisti, crimen non sit licet, in sacris orare non audeas, conuiciatus (quod gehennam meretur) priusquā te ipsum mūdes, manum ad cælum tollis? Tu ab immaculato honorabilis cōnubij lecto surgens, times ad orandum accedere: à diabolico lecto horrible dei nomen audes inuocare? est enim conuicium & simulas, diaboli lectus, imò ad alter perniciosus, occulta voluptate cum animo adulterans, & ex pernicioso spermate diabolicas pariens inimicitias, contraque omnia quàm matrimonium, peragens. hoc enim pacis vinculo vnit, & duos in vna carne coniungit. Illud etiam coniunctos dirimit, scindit, lacerat.

49 Qui vult animā saluam facere, perdet: qui perdere, saluabit. Ne quis animæ perditionem vel salutem rerum aliarum perditioni salutivæ æqualem putet aut similem, certus sit tanto salutem à

Pœnitens & renouans.

52
1. Cor. 7.
Heb. 13.
Cōnubium & conuicium.

56
Matt. 16.
Anime pro aliis rebus salus aut perditio.

salute differre discrimine, quanto perditio à salute simpliciter distat, vt rerum salus, adeoque vniuersi mūdi lucrum, animę perditio detrimentumque sit, imò perditione detrimentoque omni peior: quia nullo vel remedio sanari, vel præmio amplius redimi, ne totius quidē orbis compensatione possit.

Anima et 50 Num habes aliam animam quam *corporis salutem* possis pro tua dare? Pecuniam qui amissam, aliam pro amissa potest: similiter qui ædes, qui seruos, qui cætera huiusmodi animam si perdas, aliam pro ea dare nūquam poteris. vel si rex orbis & dominus sis, quæque in orbe sunt omnia, ipsum denique orbem offeras, non poteris vel vnam animam eruere, multò minus quàm debile corpus confirmare, si mille alia corpora, mille vrbes, mille regna, infinitam pecuniam impenderes, à debilitate vindicare potueris.

78 51 Multo peiora sequuntur ebrietatem quàm tempestatē, ibi iactura leuior est, hic grauior. deteriorem nauiculam reddidit: quæ diuitiis virtutum eiectis, arenam aquamque fœtidam sibi coaceruauit: quibus ea cum gubernatore ratione &

vectoribus modestia pudore, &c. demergitur.

70 52 Quid inter nos interest & formicas, si collati fuerimus? Nam vt hæ corporis duntaxat curam habent, pariter & nos certè: imò verò multo peius. non enim pro rebus, vt illæ, necessariis tantum laboramus, sed pro superfluis quoque ac turpibus. vitam illæ nullo crimine peragunt, nos auaritiæ seruietes, non illas, sed lupos & leones imitatur. Cur & has dixi bestias, cum multo simus peiores? nec enim aliter quàm rapiendo natura illis concessit viuere: nos quos ratione & æqualitate honorauit, non pudet illas rapina superare.

53 Non vt in aliis pugnis aut hostibus, qui faucibus aut vulnere ab aliis accepto ceciderit, iam aliis grauis & infestus esse nequit: ita hic fieri solet, sed opus est vt ab omnibus hæc bellua (ebrietas vtique) *70* feriatur: vt quam qui non percusserit atque deiecerit, imperum illius vitare nequeat. En præclaram & dissimilem aliis victoriam: vt quale simul collecti exercitus & totius orbis armati milites trophæum non possint erigere, hoc eo-

Homo formicis, imò bestiis deterior.

Ebrietatis victoria.

rum singuli statuunt, & horum quilibet.

54 Qui vineam consignat alicui operandam, non tantum propter operarij vtilitatem consignat, quantum propter suam. Deus autem iustitiam suam dat sensibus nostris, propter nostram, nō suam vtilitatem. Non enim operibus hominum opus habet, sed vt nos iustitiam operantes, viuamus propter eā. Si ergo homo sui cōmodi nō alieni studio, qualem vineā cōmisit, talē quærīt recipere, quomodo nō à nobis immaculatam requireret iustitiā Deus, vt eam creauit in nobis propter nostram non suam salutem?

55 Homo si ex humili domo generatus, ad aliquam deo præstante dignitatem ascenderit, erubescit suam generationē audire: vt si quis dixerit eum esse illius filium, indignetur se confiteri quod est, vt appareat quod non est. At Christus

contra non tantum quandiu in corpore contemptibilis erat in mundo, propter similitudinem homines fratres suos appellabat, sed & in gloria constitutus adhuc contentus est eisdem dicere, & in sede maiestatis gloriabitur fratres vocare: quibus ad laudem sufficeret bonos illius

illius vocare seruos, detrahens sibi quod habet, vt præstet eis quod non habent: & veniens in statum gloriæ, voluntatem priorem non immutans.

56 An nō vides iumenta iugum ferentia, posteaquam ad præsepe pasta sunt, iter agere, onera gestare, suum explere ministerium? Tu verò sublata mensa ad omne opus inutilis, num vitare poteris quo minus videaris asinis deterior? Quāobrem? Quia tum maxime cōuenit esse sobriū, nam tempus post mensam, agendi gratias tempus est. Non decet autem agentē gratias ebriū esse. A mensa ergo ad deprecationē vertamur, nō ad lectū, nō brutis animalibus simus magis bruti.

57 Agricola vbi totius vineæ vindemiā peregerit, non prius desistit, quàm singulos etiā minutos acinos decerpserit: post quos è vindemiatore defectos, stat nuda fructu vinea, nil habens præter folia. Nō ita spiritualis diuinarum scripturarū vinea, sed licet quicquid videbatur, tum literæ tum sensus, quasi fructus atque foliorum, sermone pro falce vtentes, diligenter amputauerimus, adhuc tamen amplius superest tollendum. Multi ante

34
Oper. imper. Vineæ dominus et mercenarius.

Fratres suos nos vocat dominus et vocabit.

Matth. 25.

Conc. I. de Lauro.

Gratiarū actio post cibum.

Vineæ vindemiæ, scripturæ expressio.

nos differuerunt, plures post nos fortasse different: nemo totas opes eruerit.

*Peccatum
parturitis.*

58 In perpetrando scelere, vt voluptate ebrij, nihil acerbi perīde sentimus, quod simul atque commissum finem ceperit, hac demū extincta succedit amarus pœnitentiæ stimulus, contrā quā accide-re solet puerperis, quibus ante partum dolor ingens, grauēque nixus sunt dif-fecantes eas doloribus, pōst relaxatio, dolore simul cum infante egrediēte. hic non item. Sed dum parturimus concipimūsq; corruptos affectus, delectamur interim & gaudemus: enixi malum illum puerum peccatum, conspecta par-tus fœditate disferciamur grauius.

*Pater ex-
heredans.*

59 Pater vbi semel, iterum ac tertio, de-ciēsvē filium increpauerit, si viderit in-corrigibilem manere, desperans abdi-cat, expellit è familia, à cognatione re-fecat. At non eodem modo conscientia: sed semel licet, iterum, ter, millies ad-monuerit, tūque minus obtemperes, monebit iterum, nec desistet ad supre-mum vsque halitum, domi, in biuiis, mensa, foro, itinere, frequenter & in somnis peccatorum nobis simulachra spectraq;ue

*Conscientiæ
asiduius.*

spectraq;ue representat.

Ex Tomo III. Homiliis in Ioannem.

60 **D**Eus seruorum neminem vult in- *Serui liberi
& inuiti.*
uitum aut coactum, sed eos dun-taxat, qui sua eum sponte amplectun-tur, vt seruitutis & se gratiam habere in-telligant. Homines, vt quibus necessaria seruorum opera est, & seruitio opus, im-probos & dicto non audientes seruos possessionis iure coërcent. At deus cum sibi ipsi sufficiat, & nullus indigeat, no-stræ tantum salutis gratia cuncta opera, nōsq;ue ipsos nostri esse iuris & ar-bitrij permittit. ideo cogit neminem: ad nostram tātum spectat utilitatem. Quod si nolentes contrā ad seruitutem traheret, non secus eis deberet, ac si nullum ei seruitium præstitissent.

*Liberum
arbitrium.*

61 Non eadem conditione, qua agrico-læ, verbi diuini sunt præceptores. Siqui-dem illi post annuos sudores, miserā-que & laboriosam vitam siquando terra operis in se impensis non respondeat, alius eius nemo damnum instaurare po-test, sed pudibūdus ac tristis domum ab

*Agricola
& ancio-
nator.*

area ad vxorem liberóſque reuertens, à quo longi laboris mercedem petat, habet neminem: at in nobis huiusmodi nihil vſu venit, ſed culta licet terra fructū non afferat, dominus bona nos ſpe dimiſſos non fruſtratur, ſecundum ſuum quemque laborem, non ſecundum euentum remunerans. Si forte, ait, audiant, animam tuam prædicans liberaſti, etiam ſi nemo attendat.

1. Cor. 3.

Ezech. 3.

12

Ioan. 1.

62 De plenitudine eius nos omnes accepimus. fons eſt, & bonorum omnium radix, non in ſeipſo bonorū cōtinens diuitias, ſed in vniuerſos diffundēs, & plenus tamen permanens. Quod autē ſero donum participatum eſt, exigua totius pars & quaſi gutta parua immenſæ abyſſo & pelago infinito comparata. Sed ne hoc quidem exemplum ſufficit. Nam ſi guttam è mari acciperes, ea mare, viſu licet percipi nequeat, minuitur: de illo autem fonte hoc dici nō poteſt, ſed quantum quis hauriat, nihil deficit.

Gutta marris hauſta, gratia à deo accepta

17

Agricultura. Doctrina.

63 Terra ſemel accepto ſemine mox fructum profert, nec altera eget ſatione. In anima noſtra non ita vſu venit, ſed frequenter & diligenter in ea ſerendum,

dum, vt vel ſemel fructum recipiat. Primum enim dei verba nec facile incidit, nec imprimuntur animo: multis obſtruitur ſpinis, multa difficultas, multi inſidiatores ſemen rapientes. Cum germinant item & radices agunt, multa iterum indigent diligentia, vt maturè exeant, multa cum peruenerint, vt integra perſiſtāt, nec lædantur. In ſeminibus ſpica è vagina erumpens, rubiginè cæteraque noxia facile contemnit. At in doctrina opus interim perfectum tempeſtas incumbēs labefactat, & tam rerum difficultate, quàm hominum, qui lædere norunt & volunt, fraude, aliſſque tentationibus omnino perdunt.

64 Omnia præter diuinam doctrinam vana & ſuperflua, ad eam nullum tempus intempertium, ſit aliena licet domus ingredienda, vir clarus ab obſcuro interpellandus, nunquam eius contemnenda occaſio. Cibus, balneæ, cœnæ, reliquæque ſecularia ſtatutum habent tempus: hæc nullo tempore circumscribitur, omne ei commodum tempus eſt. Opportunè, ait Paulus, importunè. Moyſes in lege ſemper, Dauid die ac nocte me-

Doctrina
omne tempus
commodum.
2. Tim. 4.

ditandum ait.

seculariū 65 Secularia, cibus, balneę, cœnæ, vt necessaria ita frequentia, reddunt corpus imbecillum: diuina doctrina quantò maior imbuitur, tanto fortior efficitur. In illis nugis inutiliter tēpus vniuersum cōsumimus, mane, meridie, vespere, crepusculo frustra desidemus. Diuinum autem pabulum si semel hīsve ad summum audimus, vt saturi nauseamus. praua circa illa cupiditate appetitum dissoluimus: ideoque spiritalē cibum fastidimus.

66 Christus Nicodemum ad fidem, & de baptismo doctrinam medio exemplo inter solidi corporis naturam & incorporeā adduxit, venti scilicet impetus, & ab aqua orditur, quę terra tenuior & vëto crassior est. Vt ergo, elementum terrę substratū est, totum autem dei fuit opificis: sic aquę hic elemētum subiicitur. & totum spiritalis est gratia. Tunc in animam viuētē factus homo: nunc in spiritum viuificantē fit: sed magna differentia. Aqua vitā alicui nō dat: spiritus non modo per se viuut, sed aliis quoque vitā largitur: mortuis etiam reddit. Tunc post factam creaturam homo formatus est:

hic

hic contrā ante nouam creaturam nouus homo creatur, & primus nascitur, tum mundus transfiguratur. vtque totū à principio formauit, ita & nunc totum creat.

67 Sed tunc, Faciamus, inquit, ei adiutorium: nunc minimè. Quippe qui gratiam spiritus accepit, nullo alio indiget: qui in Christi corpore perficitur, alio ei non opus auxilio. Tunc ad dei imaginē fecit hominem, nunc deo familiarem reddit. Tunc animantes ei subiecit, nunc supra cœlos eius propagat imperiū. Tūc paradisi eum incolam constituit, nunc cœlum aperit. Tunc sexta die factus est, nunc prima vnā cum luce. Quibus constat ad quanto hac meliorem vitam & perenniorem, adeoque nullum finem habituram efficiantur. Quantòque altior & subtilior per baptismum regeneratio, quàm vel prima ex terra formatio, vel secunda ex latere, vel tertia ex femine.

68 Parentes sæpenumero liberos aliis alendos transmittunt. Ego, ait Christus de sacrorum participatione mysteriorū, non ita, sed mea vos alo carne, me ipsum

C

24
Io. an. 3.
Baptism.
Gene. 1. 2.

1. Cor. 15.

Baptismi
regeneratio
mirabilior
quàm vel
mūdi crea-
tio, vel ho-
minis for-
matio, &
hominum
generatio.

54

Et 61. ad
Antioch.
Parentes, et
nō aliores.
Eucharis-
tia.

vobis appono, bonā ita vobis de futuris expectationem spēmque p̄bens, qui in hac vobis me vīta trado, multo magis in futura, frater esse vester dignatus, & quā propter vos carnem communicavi & sanguinem, ita cognatus vester effectus, ea rursū vobis vicissim hic exhibeo.

Sanguis naturalis & mysticus. 69 Ex cibis quidem sanguis in nobis enascens, non à cibo statim hoc efficitur, sed potius aliud quiddam. Hic autē sanguis Christi mysticus non ita, sed quamprimum ac rep̄te animam irrigat, eamque vi quadam magna imbuat, n̄n̄tr̄it iugiter, eiusque nobilitatē languescere aut tabescere non permittit.

Hirudines In Ioan. 2. 70 Hirudines alimenta suis pullis ab ore in os tradunt: nostra autem non sic, sed ab ore in aurem. illa quippe in corruptionem, nostra verò in incorruptionē procedunt. Illa corpus, animam autem nostra impingunt.

Act. 2. homil. 7. 71 Pœnitentini, ait Iudæis Petrus, & baptizetur vnusquisq; vestrum in nomine Iesu, in remissionem peccatorum. Ceterum longē aliter habent iudiciorum quę hic sunt leges. nam hic qui peccat, quando confitetur seruatur.

72 Non quod deorsū es adiudicatus, inspicias: alia sunt iudicia rursū constituta. In terreno nāq; iudicio illicite & iusti interim cōdemnātur, & iniusti pœnas declināt, rei liberātur, innoxij grauātur, vt in quo iudices vel sp̄ote vel inuiti errent, & aut ignoratione iustitię, aut pecunię corruptione, aut iniqua etiam gratia sententiam pronuntient. In cœlesti autem iudicio nihil tale: iudex enim iustus, Deus, & iudicium eius vt lux procedit, tenebras non habens, nec ignorantiam.

73 Quoties, ait ad Hierusalem Dominus, volui congregare filios tuos, & noluiti? Quid ergo? Ecce relinquetur domus vestra deserta. En vt saluare nos vult Deus, nos autem quia nos ei nō adiungimus, in interitu manemus. Paratus inquam est ad saluandum, sed volentem, & hoc eligentem, non verò nolentem. Homines quidem volentibus nolentibusque seruis dominari volunt, & dominantur in suam, non in seruorum rem spectantes ac vtilitatem. Deus autem nullius indigens, idque tibi declarare volens, nullius se nostri indigere, serui-

De cruce et latrone.

Iudicium humanū & diuinum.

Matth. 23. Luc. 13. De conuersione Pauli.

Seruitus Dei libera, hominum coacta.

Psal. 135.

tutem nostram desiderat, id modo spectans, vt tibi proficit, nostræ non suæ utilitatis gratia omnia operatur, siquidem assentimus, scientes & seruitutis huius beneficium deberi, ad eum veniamus, nã nolentes nec vi nec necessitate cogit.

Homil. 1. de resurrectione. 74 In Olympicis certaminibus athleta intra stadium certat, athlotheta foris sedens eatenus tantum certatē adiuuat, quatenus verbis & acclamationibus valeret: manibus iuuare, aut propius assistere, aut aliud ferre auxilium nulla ei lege permittitur. secus res in pietatis certamine.

Agon secularis & Christianus. Idem enim athleta & athlotheta, pugil & ludi magister. ideoque non extra caueam sedet, sed in ipsum certamen ingressus pugnates cõfirmat, solatur, adiuuat. Talis gladiator & gladiatorũ institutor Paulus, non ait eis, Ne malis succubatis, non malis nõ succũbo, sed se quoque vnã in confictu esse declarans, Malis, inquit, non succumbimus.

Ex Tomo IIII. homiliis in epistolas Sancti Pauli.

9. ad Rom. 75 **G**Ratia dei finem non habet, semper ad maiora egreditur. Non ita in hominibus

hominibus vsuuenit. assecutus est quis magistratum, perpetuus in eo non manet, tandem aliquando excutitur. nam vt honorem humana illum manus non eripiat, mors certè superueniēs creptura est. Talia non sunt quæ bona deus largitur, vt à quibus non homo, non tempus, non rerum aduersarum vis, nõ diabolus, non denique mors ingruens nos deturbare possit, quin vel mortui eadem magis possideamus: adeoq; quo magis progredimur, eo pluribus semper maioribusque illis fruimur. Si futuris fidem non habes, de illis saltem præsentia fidem faciant.

76 In bellis quidem vel nolentes & inuiti prodũtur sæpe milites: hic autem nisi vltro ipse trãsfugeris, superabit te nemo. Terret ergo & à præmiis, aut potius pœnis, & mercedem ponit mortem, mortẽ autem non talem, sed multo pestilentiorẽ. Si enim Christus non vltà est moriturus, ecquis illam soluet? Certè nullus. subeunda ergo æterna est. nec enim amplius adest sensibilis, vt hæc, corpus consopians, & ab anima separans.

77 Hoc Christi verbum inscribamus & *17. Luc. b*

*Laus ab ho-
minibus et
Deo.*

parietibus & ianuis & menti, dicamúsq; continuè nobis ípsis, Vx nobis, si quando nos omnes homines laudauerint. ipsi enim quoque laudatores, te ramen velút vani honoris cupidú, præconiíq; sui stultè amantem, vituperabunt. Non ita Dauid: sed cum te viderit eius quæ ab ipso est gloriæ cupidum, tum te potissimú celebrabit. Aliter homo, vt qui vbi te pro libero seruum acceperit, nudo plerunque verbulo falsam tibi laudem gratificatus, veram abs te mercedem aufert, & hominem homo sibi magis quàm emptionem quemuis subiicit.

*Serui ho-
minú &
non Dei.*

78 Habent seruos eiusmodi, qui eorum dominantur, præceptis suis obedientes. tú etiam sine præceptis seruis. nec enim expectas quicquam ab iis præcepti audire, sed vbi primum noueris rátum quo eis pacto gratificari possis, nihil nõ facis, ípsis etiam nihil præcipientibus. qua nõ igitur gehéna dignus, Deum nullo non die præcipientem, nec sic audiens:

*Gloria
amor.*

79 Graue quidem, omniq; plenum inuidia, in politicis rebus gloriam sectari, cū idem feceris in spiritalibus, ne rátum quidem honoris Deo tribuere, quantum

ipse

ipse à domesticis habeas? Quis veniè tibi locus? Seruus ad domini oculos respicit, ad herum mercenarius, & ad præceptorè discipulus: tu contra omnino, remunerantem Deum dominúmque relinqués, ad cóseruos respicis, etsi bene noueris Deú rectè factorum tuorum in futurum quoque recordaturum, hominem verò tantú ad præsens, & quidem vtunque.

*Seruus.
Mercena-
rius.
Discipulus*

80 Cum habeas theatrum in caelo constitutum, spectatores tamen in terra tibi deligis & colligis. Athleta quidè vbi certat, ibi & probari cupit. tu cum in superioribus certes, in inferioribus coronari quæris.

Athleta.

81 Videamus, si placet, & coronas. Illa quidem superbia constat, hæc inuidia, adulatione ista & simuliatióe, propter pecunias & alia. Est & quædã ex seruili ministerio, aut vt pueri ludentes sceno alios coronant, & post tergum irrident. Ita te qui in faciem prædicant, & clam subsannant: quid aliud quàm quod & nobis inuicem scenum coronantes imponimus? Et vtinam nihil aliud quàm scenum. núc autè multo etiã damno, nedum vtilitate, plena est hæc laudis humanæ corona. nã

*Coronari
varietas.*

*Matth. 6:
Receperunt
mercedem
suam.*

omnia nostra recte facta perdit.

23 *Amor di-*
uinus &
humanus.
82 Apud homines si quem alius dili-
git, dilexeris, repugnabit illius amator:
deus verò sui te amoris ita communione
dignatur, vt non communicantem o-
derit. Humanus quidem amor zelo & in-
uidia plenus est, diuinus verò ab omni
eiusmodi affectuum morbo liber est. Et
ideo quærit qui secum in amore com-
municent. Dilige, ait, mecum, & tum
potissimum te magis diligam. Si dilectos
meos dilexeris, putabo me pl^o à te diligi.

Aurifa-
br.
83 Aurifusorum quidem pueri minuta
etiam fragmenta curiose conquirunt: fa-
stidiosi verò lectores aut auditores qui-
dam quædam in scripturis quasi super-
flua, nihilque momenti habentia præ-
tercurrunt, vt in euangeliiis genealogias:
in epistolis, eorum qui salutantur catalo-
gos, tantas vtique auri massas negligunt,
& magni se nihil ex huiusmodi locis lu-
crificaturos arbitrantur, in quibus ma-
gnum est thesaurum inuenire.

Scriptura
nihil non
aureum.
9. in 1. Cor.
Auari ra-
ptores.
84 Hominum oculi si quando paupe-
res intuentur, ingemiscunt: raptores cõ-
spectis pauperibus magis sæuiunt. Illi sua
vt sua, aliena vt aliena conspicantes, alijs
propria

propria effundunt, quæ aliis dantur, non
cupiunt. Hi nisi omnia omnium auferunt, nõ
desistunt. Illi nudum suum corpus, quasi
alterius esset, videre non patiuntur. Hi nisi
omnia domum conferant, nõ satiantur:
ferinos ergo habent, non humanos.

85 Imò nullo vnquam expleri possunt
tempore: & ferinas habet manus, aut fe-
ris etiam immaniores. Vrsi lupique cum
ad satietatem ederunt, cibo abstinent, hi
nunquam satiantur. Tu si pecudem fera
lacerat, ægrè fers. cum id in proximum
tuum facis, nihil te mali facere arbitra-
ris. Et qua ratione homo es? humanum
enim dicimus hominem humanitatis
plenum: crudeliter aliquid & immani-
ter operantem, inhumanum.

86 Figuram quidem hominis à miseri-
cordia, feræ autem ab immanitate de-
scribimus, dicentes, Nunquid homo fe-
ra vel canis? Horum certè ora, ferarum
ora, vel potius quàm ferarum, sæuiora,
verba magis venefica, & cædium plus
machinantia. Sic inhumanitas ex homi-
nibus qui ei se dedunt, feras facit, feris-
que peiores, quòd hæc natura tales sunt,
hi naturalem mansuetudinem in imma-

Auari bel-
luis insa-
trabiliiores.

Auari fe-
ris effero-
res.

nitatem vertunt,

*Anari de
monibus
peiores.*

87 Quorum adco mentē si quis inuestiget, eos iam non feras tantum, sed & dæmones dicat, & ducat. Nam dæmones quidem eos modò, qui in tētationibus cōsentiunt, exuperant: in eos qui iugum detrectant, nihil insidiando proficientes: hi verò obnixè repugnantes, eos quibus calumnias struunt, superare contendunt.

*Anari de
mones &
feræ, nō ho
mines.*

88 Dæmones rursus cum hominibus, non cum eiusdem generis certant dæmonibus. Hi verò consanguineos & familiares perdere conātur, nec eos naturæ puder. Ideòque Dauid eos ab hominum expellit consanguinitate. vbi nam ergo tales constituemus? Extrinsecus feras, in tus dæmonas.

Psal. 48.

13
*Pictores.
Paulus mi
di pictor.*

89 Pictores quidem domi inclusi quietè ac diligenter omnia faciunt, nemini ostium aperientes. At Paulus tabula in medio terrarū orbe posita, omnibus repugnantibus, turbantibus, tumultuantibus, regiam hanc vniuersi mundi sensibilibis & intelligibilis imaginem pingendo perfecit, nec prohibitus est.

36

90 Quæ felicitas in Pluto esse potest? nisi

nisi forte qui cum belluis cōgrediuntur felices dicas, quòd raras illas bestias includentes, sibi quidem seruent, & spectaculo proponant, accedere tamen nō audeant aut attingere: horreant magis, & contremiscant. Tale quiddam diuites patiuntur. Plutum vt truculētam belluā includunt, & sexcenta quotidie vulnera ab illo accipiunt, sed contrario belluis modo. Hæ enim si producas, in obuios ruunt. ille si includas, si serues, possessorem inuadet, perdētque. Hanc nos belluam mansuefaciamus. erit autem, si non includatur, sed hominum manibus permittatur: quibus attrētatus, mansuetus esse discet.

*Plutus di
uitia recō
ditæ, quæ
belluis re
clusa.*

91 Ob inexpectata bona malæve ne maceremur. nec enim cum pictos in tabella diuites videmus, dignos admiratione putamus, vt nec medicos istic exaratos, miseros, sint picti licet viuis nostris diuturniores: faciiliusq; licet pictus in tabella diues quàm in rerum natura consistat: in centesimum sæpe annum tabella durat: cum qui tā belle sibi diues placet, vnius anni spatio rebus omnibus exuatur.

38

*Diues pi
ctus &
vniuis.*

92 Opes eripi cōgeriq; nisi alterius de-

40

Bona car-
nalia &
spiritualia

trimento nõ possunt: in spiritualibus ve-
rò secus, imò contrà ditescit nemo solus,
nisi alium vnà iuuet. quãtisper enim ne-
minem iuuas, ditari non potes. In cæte-
ris rebus communicatio, decrementum:
in spiritualibus incrementum parit. qui
nihil cõmunicat, ad inopiam redigitur:
& qui talentum sapientiæ defodit, mul-
torum vtilitate neglecta, suis se facultati-
bus fraudauit. qui aliis impertiit, sapien-
tes alios reddidit, & suas facultates auxit.
Eadem in cæteris spiritus donis regula.
In regno dei qui possidet, quò pluribus
dat, hoc fruitur magis: & plus donũ mul-
tiplicat. qui suæ sibi felicitatis confortes
non adsciscit, bonis omnibus cadit. Bona
ergo rapiamus, quæ diripiendo crescunt,
non diminuuntur.

Matth. 25.
Luc. 19.

93 Ab aere quoq; & sole licet hæc repu-
tes. omnibus hæc vsurpantur, omnia im-
plent: & siue fruamur, siue non fruamur,
eadem semper manent. Illa verò quæ di-
xi spiritualia, maiora sunt: atque meliora
multo, denique alia: nec enim siue care-
mus, siue non caremus, eadem manent,
sed cum distribuuntur, etiam crescunt.

94 Qui plusquàm permissum erat, Mân-

næ

næ colligebant, hi non Manna, sed ver-
mium plus & putredinis tum retulerũt.
idem auaris accidit & voluptariis: vt plus
detrimenti reportent, plus iis sit sterco-
ris, quàm lucri & voluptatis. sed hi tanto
deteriores quàm illi, quòd Hebręi quidẽ
ad errorem semel commissum, agnitum
resipuerunt. Ebrii hi & avari vermẽ tan-
to molestiorem in suos ipsorum ventres
& domos inserunt, nec fatiantur, ne sen-
tiunt quidem. In vano conatu persimi-
les, sed pœna lóge maior. Quid enim lo-
cuples à paupere differt: num vnũ uterq;
corpus vestit, ventrem nutrit? Curis puto
quibus miser consumitur, dei neglectu,
corporis iniquatione, animi perditio-
ne, diues avarus pauperem præcedit.

Manna:
Exod. 16.

Diues qui-
bus à pau-
pere diffe-
ras.

95 Diuersa est genituræ & sepulturæ sa-
tio. & hanc em̄ semen Paulus vocat, vul-
garem illam, cura, labores, pericula, mor-
talitas, corruptio, mors sequuntur. hanc
& eam quoq; vulgarem, siquidem recte
vixerimus, præmia, coronę, immortalitas,
in corruptio, & mille præterea bona co-
mitantur. In illa complexus, somnus, vo-
luptas, in hac vox vnã de cœlo descen-
dens confestim fecundat omnia. Ex illa

41
Genitura
& Sepul-
tura satio-
nes.

qui surgit, in ærumnosam istā vitam ducitur. ex hac qui resurgit, huic non reducitur. dolor, tristitia, gemitus, mala omnia ponuntur.

Sermo. de libello repudij. Serui domini nos mutant, non vxor viros.

96 Seruis quidem licet mutare viuētes dominos, vxori autem viros minime. viro enim viuente mulier serua est, & legi subdita, alligatāq; adulterij, etiam si millicies repudij libellum det, lege alliganda. Nec mihi leges ab exteris cōditas legas, eum præcipientes & diuelli. secundum suas Deus non secundum illas iudicabit, etiam si ne ille quidē id simpliciter & absolute, sed factum puniūt. & hinc liquet quòd peccatum agrè tulerint, nec factū commendauerint, repudij nimirum autorem nudam & facultatibus spoliatam eiicientes.

Serm. de fide, spe & charitate. 1. Cor. 9. Stadium terrestre & celeste.

97 In stadio terrestri vnus modò qui prior venerit, coronatur: in celesti, quisquis peruenierit. Omnes quidem currūt, sed vnus accipit. Sic currite, vt accipiatis. illi vt corruptibilem, nos vt incorruptā. Illic velocitas quæritur corporis, hic animi optatur affectus. Illic festinās & propterans, hic perueniēs & perficiens coronatur. festinatio etenim fatigata non nūquam

quam deficit: feliciter verò peruenit, quæ lætum iter ad destinata perducit.

98 Vnusquisq; ait Paulus, apud se reponat aut seponat recondens seu thesaurifans. Cur non dixit, colligens? vt discas quòd sumptus ille thesaurus sit. thesaurus autem omni thesauro melior. Nā sensibilis thesaurus & insidiis peritur, & imminuitur, & sæpe pessundat inuentores. Cælestis autem alius insidias ignorat, auferri nequit, solers est possidētibus & accipientibus. nō consumitur tempore, nō perit inuidia, sed profusus eiusmodi iniuriis superior, multa colligentibus affert bona: vt expensæ huiusmodi quæstus & luctum sint.

99 Sensibilis quidē fragrantia nō multum aëris penetrat. Hæc vero, altaris inquam, sumus & fragrantia, quæ committuntur scilicet & infunduntur, gratiarum actio, eleemosyna, oratio, sacrificium laudis, preces, quousq; procedunt? num ad cælum vsq;? minime: cælū ipsum transcendunt, & cælorum apsidēs aperiunt.

100 Despondi vos vni viro virginē castā exhibere Christo. O noua res. In mūdo virgines manēt ante nuptias, post nō

Sermo. de collatione in sanctos. 1. Cor. 16. Thesaurus terrestris et celestis.

20
In 2. Cor. Fragrantia sensibilis et altaris.

23
Nuptia mūdi & Christi. 1. Cor. 11.

item: Hic autem non sic. Non sint licet virgines ante has nuptias, post eas virgines fiunt. sic omnis ecclesia. & hæc enim omnibus loquitur coniugatis & inconiugatis. Dos regnum cælorum, non vel aurum vel argentum.

Centuria Secunda.

In id, Pri- **A** More quidem externo succumbē-
nam susti- **A**tes fateri palam dispudet, tanquam
neretis etc. deterritos tum sui pudore, tum audien-
2. Cor. 11. tium periculo. Sancti suum amorē nun-
quam tacent, vt honesta cuius profes-
sione sibi & auditoribus iuxta profunt.

Amor ex- Amor enim ille vitio datur, hic laudi. Ille
ternus & animi morbus est & opprobriū, hic ani-
sanctus. mæ lætitia & exultatio. Ille bellum in a-
mantium inuehit cogitationem, hic bel-
lo si quod fuerit eieccto, pacem substituit.
ex illo vulgari non modo nihil emolu-
menti, sed ingens quoque rei familiaris
iactura, sumptus inanis, vitæ perniciēs,
ædium denique à fundo subuersio. ex
honesto hoc qui spectat animorum de-
corem, multæ opes bonorum operum,
magna

magna virtutum supellex.

2 Bonam corporis formam adamātes,
& ad faciei splendorem inhiantes, tur-
pes sunt, & inelegantis formæ, nec ad
Amatores
formarum
& virtu-
tum.
mutandam deformitatem quicquam ex
concupiscentia lucrantur, quin semper
in peiorem abiectiorēque oris habitū
abeunt. In hoc contrā sit amore. quisquis
amat animam sanctam verè pulchram,
turpis licet ingratique aspectus, adeoque
vel omnium fœdissimus in hoc modò
amore sancto perduret, continuò talis
erat, qualis est quem amat, verè scilicet
pulcher ac formosus.

3 Diuinæ benignitatis argumētum est,
Animum
quòd corpus mutilum ac deforme ne-
emendari
queat emendari: anima verò turpis &
& posse
non
corpus.
manca in pristinum faciliè decorem re-
formetur. Hinc ex vultus bonitate, boni
ac emolumentis nihil, ex animæ autem
pulchritudine tantum licet bonum lu-
crari, quātum possidet qui Deum habet
amatorem. Audi, ait, filia, & concupiscet
Psal. 44.
rex decorem tuum. Decorem vtique se-
cundum animam, qualis virtute ac pie-
tate contingit.

4 Medici & carnem secant, & ossa nō-
Ad Gal. 1
Medici

Latrones.

nunquam frangunt: quæ frequenter eadem latrones faciunt. An igitur extremæ fuerit infelicitatis, si nequeamus latronem à medico discernere? Rursum homicidæ pariter torquentur vt martyres: at non quia eadem tormenta patiuntur, eodem vtrique loco habentur, sed plurimum interest inter hos & illos. Eliam alioqui, Samuelem & Phinees homicidas, parricidam etiam Abrahamum cenfebimus, si verba nuda, nudas res, nō etiam causas & animos expenderit.

Homil. 2.

Spiritus sancti character, in laudis & Christianus aliter.

5 Paulus nos docet non à cæteris tantū delectos, secretos & sepositos, verū etiā signatos: vt si quis quos sibi compararit, familiari aliqua nota notiores reddat, ita nos spiritus sancti characterē insignit, vt hereditatem futurā possideamus. Quando in diuinæ mentis præscientia fuerūt homines, nullidum erant manifesti: vbi eos signauit deus, manifestati sunt.

Circūcisio.

Cæterum non vt vos fideles. Erant enim præter paucos manifesti. Signati sunt etiam Israëliti, sed circūcisionis nota, vt pecora & bruta. Et nos ipsi signati sumus, sed vt filij, nimirum spiritu sancto, quem ex pacto accepimus.

6 Qui

22

6 Qui luctatur, adhuc detinetur. iucundum tamen est etiam non cadere. Tunc illustris scilicet erit victoria, cū hinc excesserimus. v.g. concupiscentiam malam admirabile quidem fuerit non admittere, sed & extinguere, si nequiuers luctando cohibere. Luctatus enim si excesseris, viciisti, nam non hic res habet, vt apud athletas. hic nisi aduersarium deieceris, non viceris. Hic viceris, si deiectus non fueris. Ritè aduersarium deieceris, si deiectus minimè fueris. Illic ambo certantes vincere student: & si demum alter deiectus fuerit, coronatur alter. Hic non ita: sed diabolus huc laborat, vt nos inferiores reddat. Illi ergo si quod studeo abstulero, vici. non vrget vt simpliciter deiiciat, sed vt secum pariter deiiciat. Vicitus autem iam est, quia deiectus. eius verò victoria nō in eo est vt coronetur, sed vt perditos perdat. Vici ergo etiam si cū non deieceris, deiectus duntaxat non fuero.

7 In externis hostibus iniuriæ memor esse malum est, aduersus diabolum, bonum atq; laudabile, furor & ira utilis. Victoria si habes, cōtra illum exercere laudem.

Victoria species luctari nec vinci. Athleta.

Diaboli vincere, et vinci.

Iniuria cōtra diabolum non contra fratres meminisse.

D ij

habet . si ea deponere nequis , potius quàm in eos qui membra tua sunt . Huic inimico semper inimicus , acerbus , immitis esto , nō fratribus : sic abiectus erit , & captus facilis : sœuus , si nos in eum sœuierimus , non futurus sœuus contrà , si mansueti fuerimus .

23

*Arma car
nalia &
spiritualia*

8 Nihil arma profunt , ni primùm sit ordinatus & instructus exercitus , & adsit animus militis mentem excitans . Oportet enim primùm intus armari , deinde foris . Si apud externos ita milites res habet , multo magis & apud spirituales : imò verò apud hos foris non licet armari : sed omnia sunt externa .

*De profes
sio esuan
gelij .*

9 Non iuxta humanum morem Pauli fuerunt vincula , vt amorem , nō timorē . fiduciam , non anxietatem iniicerent & aliis : & vnde alij anxij , inde fidentes redderentur . Si quis ducē capit , & constringit , sit quē id aliis manifestum , vertitur in fugam omnis exercitus . Pastorem si quis abducit ab ouili , nullo negotio abiguntur oves . Hic non ita , sed secus per omnia euenit . Duce vincōto fiebant alacriores milites , maioribusq; animis in aduersarios irrūpebant . pastori constricto nec aufereban-

*Dux &
exercitus .*

*Pastor &
ouile .*

*Vincula
Pauli &
mundi .*

auferebantur oves , nec dissipabātur . Ecquis vidit , quis audiuit à magistrorū aduersitatibus discipulos solatium capientes , non verò timentes ? Quomodo non dicunt , libera te ipsum , & nobis quoque consultum erit ? Quomodo ? Edocti non hęc ex infirmitate Pauli , sed Christi permissione fieri : vt etiā sic veritas effulgeret , cresceret , atque altius erigeretur .

10 Amicos qui ad prandium vocat , nihil magni facit . recepit enim hinc mercedem : qui pauperem , Deum habet debitorem . Retribuet , si nō retribuerit homo : sin homo retribuerit , non est retributurus De° . Amicū si vocaueris , ad vesperam vsque durabit gratitudo . sin pauperem , nunquā ea peribit . Debitor enim dominus perpetuò reminiscitur , nunquā obliuioni tradet . Vulgaris amicitia velocius quouis momento consumitur .

11 Instruantur mensæ duæ , vna pauperibus omne genus repleatur , diuitibus altera . illic argenti nihil , nec vini multū , sed quod tamen ad hilaritatem sufficiat : hic vasa aurea & argentea , ministri multi atque splendidi , & sumptuosa fercula . In vtra estis accubituri ? In hac vestrum , o-

Homil. 1.

Col.

*Pauperes
ad prædiū
vocandi .*

Luc. 14.

*Mensa di
uitum &
pauperum .*

pinor, plurimi: ego ad illā propero. Hæc homines, illa Christum: seruos hæc, illa dominum habet recubentem. Itaque etiam sic maior illius quàm huius voluptas, quanto iucundius cum rege quàm cum famulis accumbere.

Prandium diuitum. 12. In illa ego, qui que mecum eam elegerint, multa cum libertate animiq; delectatiõe & loquemur & audiemus omnia: vos autem in hac trementes ac timidi simulq; discumbentes subueritiq;, manum quidem portedere audebitis, quasi

Pædagogium ad pædagogium non ad prandiũ ingressi, & coram molestis ac sc̄uis dominis tremetes, & seruorum more eadem cū heris mensa communicantium abiecte loquentes. Nos verò non ita. Duplici ergo nomine vos superamus, libertate sc̄ilicet, ac honore: quibus quod ad voluptatem attinet, nihil conferendum.

Prover. 15. 13. Ego quippe malim cū libertate, amicitia, gratia panem & holera, quàm cum seruitute & inimicitia vitulum saginatũ, & mille fercula. Quicquid enim diuites dixerint, coguntur laudare qui presentes sunt, aut certè offendere, nisi parasitorũ locum subeāt. imò illis etiã peiores sunt.

hi enim

hi enim cum dedecore licet, libere tamè opprobriandi ius habent: vobis verò nec hoc quidem licet, tantam illic vilitatem habentibus, honorem non item. Priuata ergo omni iucunditate diuitum mensa, pauperũ quauis animi delectatione referta est.

14. Sed ferculorum quoq; naturam describamus. illic vel inuito necesse est multo cibo vinõq; rumpi. Hic nihil nolèrem cogit comedere vel bibere. ita voluptatẽ eius quẽ ex ciborũ est qualitate repletionis illic occupã aufert molestia, corpora nõ minus corrupens & dolore afficiens, quã fames, imò multo peius. est enim fames repletionem tolerabilior, illam viginti dies ferre posses, hanc ne solos quidem duos. Qui cum illa continuè luctantur, in agris nempe, sani sunt, nil opus habent medicis. Hanc, nisi continuè medicos voces, utique nõ feras: imò & medicorum hæc tyrannis auxilium sæpe fallit. Potior itaque pauperum mensa voluptas, quantò honor ignominia suauior: sui iuris esse, quàm subesse: liberè loqui quàm tremere: iucundè agere, quàm metriculose: necessariis quantum satis est

Fames repletionem tolerabilior.

Medici.

frui, quàm deliciis mensuram excedere:
& pauca infumere quàm multa.

*Coniuiator
& coniuator.*

15ⁱ Nec conuiuis modo, sed & coniuatoribus plus affert voluptatis. Qui diuites ad prandium vocat, id multos ante dies præparat & accurat: nec noctu dormit, nec die quiescit, multa ipse comminiscens: plura coquis, popinatoribus & structoribus præcipit facienda. Imminente conuiuij die timidior, quàm quibus depugnandum est, ne quid contra præscriptum fiat, ne quis inuideat, cauilletur, criminetur, aut exprobet, & multos inde acquirat irrisores. Hac omni cura liber est, qui pauperes inuitat, mensam ex tempore parans, nihil diu antè curans.

16 Ad hæc post omnia tot tâtaque mox ille gratiã perdit, Deum iste debitorem habet, bona spe nutritur, singulis diebus ab ista mensa saturatus, cibus quidè consumptis, sed non consumpta gratia, quotidie magis gaudet, quàm qui adeo cibi viniq; multum ingurgitat: vt nihil animũ tâ oblectat, quàm bona spes & placida.

*Spes bona
& placida.*

*Gratiæ post
cibum, non
sistulæ.*

17 Videamus reliqua. Illic tibix, lyxæ, fistulæ. hic hymni & psalmodiæ. illic laudantur dæmones, hic omnium deus. hic

gratia,

gratia, illic stupor & ingratitude. Nam dic mihi. Paut te Deus ex bonis suis: unde pastum te oportebat gratias agere, tu dæmones introduces? Quæ enim musicis canũtur instrumētis, vix aliud quàm dæmonũ sunt cantilenæ. Dicendũ erat, Benedictus es Domine, qui me aluisti. At tu nec horum, vt canis quidã, recordaris.

18 Imò canes siue quid accipiant siue nihil, domesticis adulantur, herum multo magis. tu non ita: sed & cum acceperis, in dominum sæpe latras. Rursum canis si quid ab alieno acceperit, nec sic inimicitia aduersus illum remittit, nec ad amicitiam eius trahitur. tu innumera à dæmonibus mala passus, eos ad conuiuia tua admittis. Ille famem etiam patiens, heros adulatur: si quem curatum à dæmone audieris, mox Deum tuum deferis.

*Canis mos
in domesti-
cos et alie-
nos.*

19 Sed vis & finem videre? A mensa illa surgentes, insanis & amentibus similes ebrij do- sunt, iracundi, temerarij, ebrij sobriis minime seruis sobriis ridiculi. hi prandium gratiarũ sobriis ridiculi. actione claudentes, domum sic abeunt, iucundè dormiunt & exurgunt, omni turpitudine liberi: illi tales intus, quales foris, cæci, claudi, & mutili: & qualia eo-

rur corpora, tales animæ iisdem mor-
bis correpta: horum & corpus & anima
splendida, ornata & alacris. Illis finis vo-
luptas, risus, ebrietas, turpiloquium, in-
fania. Hic benignitas, mansuetudo, &
gratiarum actio.

20 Nec Dei tantum gloria, sed maior
& ab hominibus commendatio. Illi etiã
inuidet, hic veluti communem patrem
suspiciunt omnes, nullo etiam beneficio
affecti: nec minus prædicat quàm quib^o
factum est bene. illic inuidiæ multũ, hic
prouidentia plus & auxilij, multæ ab om-
nibus preces.

21 Et hæc in hac sanè vita: in futura au-
tem cũ Christus venerit, stabunt hi mul-
ta cum securitate, coram orbe vniuerso
audientes: Esurientem vidisti, & paupisti,
&c. illi cõtraria, O serue male, piger, &c.

Et, Væ deliciatis, somnolentis, vinolētis,
delibutis, vnctis. Et hæc ceu firma puta-
runt, non fugacia.

22 Quid igitur, inquis, si & ista & illa fe-
cero, diuitibus scilicet & pauperibus cõ-
munia? Multus hic in ore omnium sermo.
Et quid necesse est? cũ possis omnia uti-
liter facere, & quæ nihil profunt, ab iis
quæ

*Beneficium
laudat &
quibus be-
ne non fit.*

Matt. 25.

Amos. 6.

*Dare om-
nibus, pas-
sim diuiti-
bus et pau-
peribus.*

quæ vsui sunt discernere. Si colligenda
esset pecunia, non hoc diceres, sed vndi-
que colligeres. hic verò non ita. Si scene- *Fanus.*
randum sit, non dicis, cur hæc egētibus,
illa ditibus dabimus? Demus his omnia.
hic verò vbi lucri tantum est, non repu-
tabis istud, & cessabis vanè sumptum fa-
cere, & frustra bona perdere.

23 Sed & illinc, aiunt, lucrũ est. Ecquod
quæso? Amicitias auget. Nihil amicis vi- *Amici
mensæ.*
lius ita comparatis. nihil talibus parasit-
orum amicitia frigidius. At pauperum
mensæ amicitiam generant erga Deum
auctam atq; cumulatam. Qui partim in
pauperes, partim & in diuites infumit,
det licet multa, nihil tamen magni facit.
Qui omnia in pauperes impenderit, mo-
dica licet dederit, totum tamen perfecit.
Non queritur quàm multa des aut mo-
dica, sed an non minus quàm possis. Vi-
dua quæ pavit Eliam, quæ duos obolos
in gazophylaciũ misit, nõ dicebat: Quid
nocuerit si vnum quidem obolum mihi
retinero, alterum autem dedero? Sed om-
nes vitam suam dabant. Tu verò in tã-
ta abundantia fordidus es?

24 Aliud in nouo testamento chirogra-

*Dare mul-
tũ aut mo-
dicum.*

*3. Reg. 17.
Marc. 12.
Luc. 21.*

*Baptisma
fœdus gra-
tiae, nō pec-
cati chiro-
graphum.*

phum, nec quale prius in veteri : imò nō vocetur hoc chirographū, sed fœdus & pactum . Illud est quādo quis pœnis obnoxius detinetur : hoc cum satanz scilicet renūciamus, & Christo iūgimur, pœnam nō habet, nec dicit, si hoc, nisi hoc. illic agebat seruus cū domino, Moses testamēti sanguinem aspergens, cum Deo, hic amicus cum amico . Illic, quacunq; die comederis, ait, morieris, minx, maledictiones . Hic nihil tale . Et hic & illic nuditas . Verum illic ex peccato nudatus est, hic reconciliationis gratia nudatur . Exiit ille quam habuerat gloriam, nunc exiit veterem hominem tam facillē atq; vestimenta .

*Gen. 3.
Nuditas in
baptismo.*

*Adā paulatim formatus.
Pncipio sacerdotū & athletarū.*

25 Non quemadmodum primus homo nascebatur, qui paulatim formabatur, secundus homo simul & subito renascitur . Non quomodo sacerdotes olim caput duntaxat, sed multo amplius, caput inquam, aurem atq; manum inungebātur, vt ad obediētiam & opera bona exercerentur : Hic verò totum athletarum, more stadium ingredientium, nec enim instruendi tantum accedit gratia, sed & certandi & exercendi.

26 In alteram creaturam euadit . Accipit Deus puluerem de terra, & finxit hominem : Hic spiritum, & refinxit . Nec in paradiso, sed in cœlo; nec in terra, sursum enim accipit animā tuam Deus, & transfomat . Vbi hæc inter angelos fuit : ne putes in terra esse quæ subiacet, iuxta regalem Dei thronum te recipit, fingitur quidem & in aqua nouus homo . Aliter verò accipit spiritū animantē . Adduxit Deus ad Adam formatum bestias, ad baptismatum dæmones, & ipsorum ducem, dicens, Calcate super serpentes & scorpis . Nec iam ait, Faciamus hominem ad imaginem nostram, sed dat potestatem filios Dei fieri iis qui ex Deo, inquit, nati sunt .

*Gen. 2.
Baptisatū
altera crea-
tura.*

*Luc. 10.
Gen. 1.
Ioan. 1.*

27 Ponit cum Deus nō amplius ad paradisum custodiendū, sed ad conuersandum in cœlo . Coniungeris ei quod sursum sedet corpori, es in cœlo satanz inaccessio . non illic mulier, quam accedat, & vt imbecilliozem seducat . Non potest illuc vbi constitutus es accedere, nisi ad eum deficias . Non vides lignum scientię boni & mali, sed vitæ lignum duntaxat . Nō amplius ex latere tuo mulier, sed omnes vnus sumus ex latere Christi .

*Gen. 2. 3.
Paradisus
& cœlum.*

*Latius Adæ
& Christi
Ioan. 19.*

28 Maius nescio quid Paulus de se dicit, quàm prophetæ. Illi aduenas se vocabant & peregrinos, hic captiuum. Ad captiuum enim modum ducebatur atq; tractabatur, & omnibus patiendi forma proponebatur. imò peius etiam habebat, quàm captiuus. nam illos quidē hostes captos in magna deinceps securitate cōseruam, curam eorum habentes, tanquam rerum & possessionum suarum: hunc verò ut hostem agebant & ferebant omnes, eum distrahentes, verberantes, vituperantes, calumniantes, & quid quæso non?

Homil. 18. in 2. Cor. Sacra Iudeas non cōtinuati.
 29 Est ubi nihil differt sacerdos à subdito, ut quando fruendū est horrendis mysteriis. similiter enim omnes ut illa percipiamus digni habemur. Non sicut in veteri lege, partem quidem sacerdos comedeat, partem populus: & nō licebat populo eorum esse participem, quorū particeps erat sacerdos: sed nunc nō sic. vnū enim omnibus corpus proponitur, & pōculum vnum. Cuncta vobis & nobis paria, bonorum etiam principalia. Non enim nos abundantius, & vos minus de sacramento participamus, sed æquē illam vtrique & pariter degustamus.

Sacra christianis eadem, paria, & cōmuniā.

30 Nec verò si ego primus, ergo magni aliquid fuerit, cū & apud pueros senior primus in conuiuio manum mittat. nihil tamē hinc prerogatiuæ. omnia nobis paria, eadem salus, eadem vita cum eodem vtrinq; honore datur. Nō de alio ego, de alio vos, sed de eodem agno participamus. Eundem vtriq; baptismum habemus, eodem spiritu dignati sumus, Christi ex æquo fratres: ad idem regnū luctamur & properamus. breuiter omnia nobis sunt communia.

31 Vbi ergo est in quo vos excellam, vobis dissimilis? In curis scilicet ac laboribus, in sollicitudine ac dolore, quo vestri gratia premor. At nihil hoc dolore suauius. Nam & mater pro filio dolens, dolore delectatur, sollicita gaudet. Cura in se amara licet sit, pro liberis impensa voluptatis multum habet.

32 Complures vestrum genui, sed etiam post partum doloribus corripior. Apud corporales quidem parentes præcedunt dolores parturitionū, & tunc partus subsequitur. hic verò ad extremum vsq; spiritum dolores sunt, nequa etiā post partum fiat abortio. ita si quisquā alius qui

genuit, ego curis rumpor.

Pastores p^a venes. 33 Neq; vt vulgares parentes, ex nobis ipsi generamus, sed totū est diuinæ gratiæ. Si ergo vtriq; per spiritū generamus, Deus inquam & nos: non errauerit aliquis, si & eos qui à me nati sunt, illius: & eos qui ab illo, meos esse dicat. Manus ergo porrigite, vt vos gloria in eo nostra fitis, & nos vestra.

Homil. 2. in 1. Tim. Voluptas vera & falsa. 34 Ea est peccati natura, habet antequam perpetretur, voluptatem: quæ, vbi cōsummatum fuerit, cessat & marcescit: subit autē continuò tristitia. Iustitia contra labores habet initio, voluptatem verò in fine & requiem. Neque illic voluptas iucunda expectatione, neque hic labor molestus præmij spe.

Ebrietas. 35 Ebrietas in hauſtu solo voluptatem præbet: imò ne in bibendo quidem voluptas sæpe deprehenditur. Cū enim præ ebrietate quis amens fit, & amente deterior, sic vt præsentium neminem intueatur: quis iam voluptati locus? Ne in libidine quidem voluptas. Quæ enim voluptas dentes feruere collidere, oculos versare, ultra debitum modum incallescere, & præ morbo vitioso iudicium sensus a-

mittere?

mittere: sic enim scabies voluptatem haberet. si ea voluptas est, noli eam effugere, in ea persiste. atqui ab ea citius euadere studemus, & postmodum dolore conficimur. adeo non est illa voluptas vera, cum scilicet & anima nulla perturbatione distrahitur, & corpus nulla impedimēta perpetitur, sed voluptatis tantummodo nomen habet.

36 Nostra autem non huiusmodi sunt, sed omni iucūditate plenissima, liberam subeunt animam, lætificant, & suauitate perfundunt, nec cum obscœna flāma voluptatem præstant: qualis Pauli cum diceret, Et in hoc gaudeo, sed & gaudebo. *Philip. 1.* Et, Gaudete in Domino semper. At falsa quidem illa voluptas & confusionem habet, & desperationem, clamq; committitur, innumeris plena pestibus, quibus nostra libera est.

37 Nemo gentilis esset, si nos vt oportet Christiani esse curaremus. nemo tam fera esset bellua, quæ si tales nos videret, non statim ad verè religionis cultum accurreret. Si qualis Paulus tam multos ad Dei attraxit notitiam, omnes essen^o huiusmodi, quot terrarum orbis attrahere

F

10
Christiano
rum culpa
gentiles mi
nus conuer
tuntur.

& ipsi possemus? plures enim Christiani quam gētiles sunt. In artibus reliquis cētum simul pueros vnus docere sufficit: hic autē cum plurimi sint magistri, ideoque discipuli multo plures esse debeant, nullus tamen accedit, nullus attrahitur. Cum enim discipuli doctorum semper vitam intueantur, eadem secum nos appetere & fugere, & reprehensibilē Christianorum vitam videntes, quomodo religionem Christianam admirarentur?

II

38 Deus nobis mysteria tantæ excellentiæ credidit, nos ei nec pecunias credimus, cum hortetur & dicat, Vestra mihi omnia seruanda permittite, nemo diripiet: non demolietur tinea, non latro suffodiet. & centuplum pollicetur se daturum: nec sic quidem obtemperamus. Atqui si quid apud aliū deponim⁹, nihil amplius accipimus, gratiāque agimus si vel depositum totum receperimus. si fur aliqua furetur, nostro id faciet detrimēto. At verò cælestis ille depositarius dicturus tibi non est, Latro accepit, tinea corrosit: sed & hic centuplum reddit, & illic æternam vitam adiicit, nemo tamen apud illum deponere studet.

*Mat. 6. 19**Mat. 10.**Depositarius Deus
& homo.*

39 Si non aliter, saltem vt famuli nobis nostri, ita Deo serui. vitam illi omnem in hoc exponūt, vt nobis pareant, hoc illis opus, hoc studiū, vt dominos curent, sua verò vix exigua diei parte. Nos contrā nostra quidem semper: quæ Domini, vix vnquam curamus.

*16
Serui dei et
hominum.*

40 Et quidem cum nostris Deus non egeat obsequiis, vt domini, famulorum: sed hæc omnia nostris cedunt commodis. Illic famuli ministeriū domino prodest, hic serui obsequium domino nihil, seruo multum confert. Dic enim quæso, si ego iustus sum, quid inde Deus lucratur? quid perdit si fuero iniustus? nōne natura illi immortalis, inuiolabilis, & omni labe superior?

*Psal. 15. Be
norum no
strorum nō
eges.*

41 Serui nihil habent propriū, sed omnia domini sunt, quātumuis illi ditescāt: nos plurima habemus propria: neque absque ratione à Rege omnium honoris tantum accepimus.

*Seruo mi
hil propriū*

42 Quis vnquam dominus pro seruo suo suum filium tradidit: nemo certē: sed omnes pro filiis seruos dare eligent. Contrā hic filio proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. pro nobis

*Dominus
Deus et
homo.**Rom. 5. 8.*

inquam, omnibus, seruis, infirmis, impiis, inimicis suis eum odio habentibus.

*Serui grati
et ingrati.*

43 Serui, si grauius eis imperentur, ne sic quidem indignantur, maximè si grati ij sint. nos autem grauius plurima ferimus. Erubescamus si vt nobis famuli seruiunt, ita nos domino seruire non studeamus.

*Libertas
durius ser-
uitute.*

44 Seruis herus nihil tale pollicetur, quale nobis Deus. Sed quid libertatem præsentem omni sæpe seruitute duriorè: & vbi fames inualuerit, acerbiorem. pro summo tamen munere id habetur. apud Deum verò mortale nihil aut corruptibile. Sed quid? nō vos, inquit, dicam seruos: vos amici mei estis.

Ioan. 15.

*Seruum
philosophi-
ca patientia.*

45 Philosophatur illi necessitate coacti nihil plus accipientes quàm victū ac vestitum necessarium: plerūq; etiā minus, pane duntaxat vescentes, contenti serui lithoro dormientes, & vitam reliquam summa cum vilitate ducentes. nihil sæpe delinquentes, iuste & iniuriis anguntur, nec tamen interim contradicunt, nō criminantur, non indignantur: tantū deprecantur, & philosophos omnes superant silentio. nos inter delicias iniurij sumus.

46 Verbum

46 Verbum dei non est alligatum. q. d. *Homil. 4.
Paulus, Siquidem seculi milites essemus,*

in 2. Tim. *Vincula
militis &
predicatoris.*

virium aliquid haberet vincula quæ manus ligassent nostras, si bella carnalia bel- laremus. At nunc tales nos fecit dominus, vt nos nihil deiicere possit. Vincitur quidem manus, sed manet lingua libera, quam nemo ligare possit nisi formido & infidelitas. ea quandiu abest, quantalibet quis iniicit vincula, prædicationis vox alligata non est. En nos etiā qui vinciti sumus, prædicamus ipsi tamè.

47 Si quis agricolam vinciat, semetem impedit. manu enim ille ferit. At doctorem si vinxeris, Dei verbum compedire non vales. lingua quippe non manu feritur. quod nullis ideo subiacet vinculis. nam etsi vinciti ipsi sumus, illud tamen solutum est, & liberè currit. quanto magis solutos vos id facere decet?

48 Ea demum verè nostra sunt, quæ nobiscum perpetuò durat, cuiusmodi sunt virtutes. nam pecuniæ ne nostræ quidem nostræ sunt, nedum alienæ, sed hodie nostræ, cras minime nostræ, virtus verò semper nostra: neq; hæc illarum more minuitur: sed cum adsit omnibus, inte-

*6
Et 36. ad
Antioch.
Pecunie
instabiles.
Virtus per-
manet.*

E iij

gra permanet. Hâc igitur nobis comparare studeamus, & illas despiciamus, vt veris sic aternisq; bonis frui mereamur.

10

*Matt. II.
Regnum
cœlorum
dum diripi-
tur, at-
getur.*

49 Esto diues. & hoc em̄ volo. posside. diripe. nulla hic culpa est. hic non abundare, crimen: non diripere, culpa est. Nō minuitur regnum cœlorum, dum diripitur. Hic rapax esto, & violentus. Nec enim virtus scinditur aut pietas. tunc augetur, dum diripis. tunc cōtrā minuūtur temporalia, dum diripiūtur. Sint in ciuitate decies mille viri: virtutem omnes iustitiāque rapiāt: vberiore illam fecere: quippe in tot sit millibus, & tot mille viri sūt iusti: quā contrā minuūt, nisi rapiant: nusquā enim apparet. Vides vt hec verē bona, dū rapiuntur, magis abūdant: terrenaverō dū fuerūt direpta, minuūtur.

*Hamil. 10.
in 1. Theff.*

50 Multas quidē molestias obeunt medici, dum ægrotos curant. victus rationē & pharmaca parant, voluptatis nihil, vtilitatis plurimum habentia. patres item filiis molesti. ita præceptores & doctores, & quidem multo amplius. Et medicus quidem aut erga ægrotum amicē habet, aut ei exosus, erga cognatos eius qui eo libenter vtuntur, commodē. Pater item

legibus

legibus naturalibus & externis munitus, *Paternum* multa libertate iure suo erga filios vtitur: *ius.*

vt si vel inuitos crudierit & percusserit, nemo impediatur, ne ipsi quidē filij respicere ausing. Sacerdotem verò multa grauat difficultas, multas pusillanimitatis occasionem habere necesse est. Primū quidem voluntariis prodesse debet, & à quibus principatus sui gratiam referat. Quī autem id contingere statim possit, alios arguendo, increpādo, sua effundere admonendo, delicias prohibendo, grauius omnia & inuisa iubēdo, deniq; excōmunicando? Omnino amissa gratia inuisus redditur.

*Sacerdotū
molestia.*

51 Qui amara bibunt antidota, patiēter quidem primū molestiam ferūt, & sospitatis tūc sensum percipiūt. Tale quidam est etiam virtus, tale quoq; illic malitia. In hac primū voluptas, post ægritudo. In illa prius mœstitia, & tunc lætitia. Hic simile nihil. Non enim simile, cū quis antē contristat, postea gaudio fruiturus. & primò gaudere, post in mœrores cadere. Quī hoc? hic futuræ tristitiæ timor præsens gaudium minuit: illic futuræ iucunditatis spes tristitiæ præsentis

*Hamil. 30.
ad Heb.*

*Virtutis
primū mo-
lestia rēpo-
ralis, dein
æterna læ-
titia.*

*Vitij gau-
dij primo
temporale,
post æterna
tristitia.*

E iiii

detrabit: vnde contingit vt prorsus illic verè nunquam gaudeatur, hic autè nunquam tristitia dominetur.

52 Nec in hoc tantum differentia constat & dissimilitudo, sed & in alio quoq; quia nec temporis in vtrifq; declaratur æqualitas: sed multum interest: quia malitiæ gaudium temporale, & supplicium æternum: in spiritualibus verò, virtutis molestia æquè temporalis, iucunditas æquè sempiterna.

*Ex Tomo V. Et primùm ex
libris de sacerdotio.*

53 **Q**uanta inter se differentia, homines rationis vsum habètes, & bruta ratione carentia, dissident: tantum sanè discrimen inter eū qui pascit, & eos qui pascuntur, esse velim, vt ne maius etiam exigam. siquidem in multo etiam maioribus rebus periculū hinc versatur.

*Pastor gre-
ge melior.*

*Pastores o-
uisium &
hominum.*

54 Qui oves perdidit, vel lupis rapiētibus, vel latronibus, vel lue, vel alio casu: veniam fortassis à domino gregis impetret. sin ille pœnas exiget, damnū non nisi pecunia constat. At cui homines rationales, Christi grex, crediti sunt: hunc
ouibus

ouibus deperditis, non pecuniarum, sed animæ propriæ iacturam facere oportet.

55 Sed & certamen lōge maius ac multo molestius sustinere. Nec enim illi aduersus lupos pugna est, nec à furibus timet: nec sollicitus est de peste à grege abigenda. Contra quos igitur ei bellum? quibuscum lucta? Non aduersus carnem & sanguinem, sed contra spirituales nequitias, &c. terribiles sanè aduersariorū copias, non ferro quidem circumseptas, sed quibus pro vniuersa armatura ingenium ipsis suum abunde satis est, præter alium quoque exercitum immanem ac crudelem, huic gregi, non illi insidiantē, opera nimirum carnis, &c.

*Damonis
contra pa-
stores cer-
tamen.*

Eph. 6.

Galat. 5.

56 Qui brutum gregem perdere quaerunt, vbi viderint eius præfectum fugæ se mandare, ommissa cōtra illū pugna, contenti sunt pecudum raptu. At hic vt vniuersum gregem ceperint, ne sic quidem à pastore manus abstinent, sed hoc magis instant: nec dimicandi finē prius faciunt quàm vel illum supplantarint, vel victas ipsi manus præbuerint.

*Pastorum
cum grege
persecutio.*

57 Et pecuarij quidem morbi sunt manifesti, si vel fames sit, vel pestis, si vuln^o, pecudum.

*Morbi ho-
minū &
pecudum.*

si aliud quoduis dolorē & ægritudinem pariens: quod non modico est adiuuēto morbis à pecore abigendis. hominū verò morbi haud faciliē homini se prodūt: intra hominē latent. Quī igitur pharmacum morbo ignoto adhibere possit?

*Medici hō-
minum &
pecudum.* 58 Est & aliud hoc maius præsentaneū pecudum ægritudine remedium. Magna cum autoritate pastores eas medicinam porrectā capere cogunt, vinciunt, vrunt, incidunt. quoties opus, diutius, quādo id conducit, asseruant, aliud pro alio pabulum præbent, arcēt à fluentis, & quæcunque alia pecudum saluti conferre probauerint, nullo negotio adhibent. Hic vbi se morbus prodiderit, tibi tum maius successit negocium. Nec enim homini cadē licet autoritate homines, qua oues curare. Non est liberum vincire, vrere, secare, cum medendi hic facultas & curationis suscipiendæ in ægroto tantum, nō etiam in medico posita sit.

*Iudices &
sacerdotes.* 59 Externi quidē iudices cum facinorosos homines leges transgressos deprehēderint, eos vt magna præditi potestate, vel inuitos suos ipsorum mores mutare cogūt: at pastoribus minime omnium licet

licet vi corrigere: Hic non vim afferre, sed suadere tantum oportet. nec enim tanta nobis facultas ad coërcendos delinquentes à legibus data: ac ne si dedissent quidē, haberemus vbi eam exercere valeremus, cum Deus coronet nō coactos, sed certo animi proposito à peccato abstinētes. Hac itaque ratione pastor quem emendandum suscipit, meliorem efficiat.

60 In militaribus præliis quod quisque opus peragendum susceperit, hoc adorientes hostes defendit. At hic haudquaquā sic res habet. Nisi enim, qui victoriā reportaturus est, dimicandi artes ad vnā omnes sigillatim calluerit, nouit diabolus, parte vna aliqua forte neglecta, piratis prædonibusq; introductis pecudes diripere. Non ita, cum pastorem senserit omni scientia instructum, insidiarumque eius omnium probè gnarum. Omnibus ergo eum partibus munitū esse oportet, omnium artes notas eundem habere, nō vt extera militia, sagittarium, funditorē, centurionem, manipularem, militem, ducem, peditem, equitē, & naualis & muralis pugnae peritum esse.

*Miles Epi-
scopus.*

Corpus mysticum naturali morbidum magis est.

61 Corpus illud mysticum, pluribus tū morbis tum insidiis quàm nostrū hoc naturale obnoxium est, celerius item corrumptur, & ægrius sanatur. Humana arte corpora curantibus, diuersa suppetunt medicamenta, apparatus instrumentorū varij, cibi ægrotantibus congrui, & sola plerunque aëris natura fatis fuerit ad sanitatem laboranti restituendam. aliàs & somnus opportunè obrepens, medicum omni labore leuat liberatque. At hic tale comminisci nihil licet, sed vna quædā post operum præstationem ars ac curationis via tenenda sequendāq; , per euāgelicum nempe sermonē doctrina. Hoc demum instrumentum est, cibus, aëris temperamentum optimum. Hoc medicamenti instar, ignis loco, ferri vice, quo si vel vrere vel secare opus, vti necesse est, quod si nihil profuerit, reliqua quæ ad animæ alioqui cōferunt incolumitatem, euanida pereant oportet.

Euangelij omnimodis instrumentis & medicamentis.

Sacerdotis monachisimo difficultius.

62 Monachorum quidem labor multus, & certamen ingēs: sed qui volet eius instituti sudores cum sacerdotij administratione conferre, tantum inter illa duo discrimen esse comperiet, quātum inter priuatum

priuatum & regem interuallum. Tanto hoc rectè administrare, quàm illud bene exercere difficilius.

63 Monacho labor corporis animique communis est, vel potius maiori ex parte corporis cōstitutione absoluitur. nam ieiunare, humi cubare, vigilare, & id genus monastica ad durandum castigandumq; corpus exercitia, statim depereūt, nisi sufferēdis afflictionibus par fuerit: & animi promptitudo, nisi id valens fuerit, non habet quomodo in opus exeat. Hic verò nuda simplici arte opus, tali certe quæ corporis habitudine nō admodum indigeat. Quid enim præsidij corporis robur afferat animi virtutibus, quibus Paulus episcopum instruxit, exercendis?

Monastica exercitia.

I. Tim. 3.

64 Vt præstigiatoribus necessaria est instrumentorum, rotarum, funium, gladiorum copia & varietas: contrā philosophus artem vniuersam in animo recōditā habet, externorum nihil indiget: sic monachus alienis rerū locorūq; ad vitam illam commodis indiget, vt sunt anni, cœli aërisq; temperies. sacerdoti autem, quod ad ipsius vsū pertinet, aded non eis opus, vtpote qui sese cum mini-

Præstigiator. Philosophus.

me.

me curiosum, tum promiscuum omnibus his in rebus quæ damnum non afferunt, præstare, tum verò scientiam omnium in animi thesauro reconditam habere debeat.

65 Cum qui hinc in magna gloria rebûfque florèntibus agant, moriuntur, pereûnt cum his simul omnia. id quod non in diuite solum, sed & in principe, adeoq; in regibus quis videat. Quorum leges irritantur, obscurântur statuta, memoria extinguitur, nomen in obliuionem venit. Non ita pridem licet arma mouerint, vrbium populorûmque seditiones concitarint, reuocauerint proscriptos, dominos occiderint, simul cum eis concidunt hæc omnia, quâuis prius gloriosa. At seculus in cruce Christi, quàm rebus euenit humanis. Ante crucem luctus. Iudas prodit, Petrus negat, reliqui fugiunt, Iesus inter inimicos solus. multi qui crederant, retrorsum abeunt. vbi crucifixus occisus & mortuus est, res eius nõ modo non interciderunt, sed clariores multo illustriores sublimiorèsq; redditæ sunt. orbis ad fidem accedit. infiniti martyres crucifixum vbiq; prædicâr: omnes vn-

Cruce domini gloriosa.
Esa. 11.
Erit requies eius honor.

diq; ad hoc nomen currunt vt adorent.

66 Nullus ædificare potest vel vnum parietem, què lapidibus & calce extruit, si impediatur & fugetur: Apostoli autem etiam ecclesias in orbe toto extruxerûnt, vincirètur licet, persecutionem ferrent, fugerentur, prosciberentur, flagris caderentur & occiderentur, comburerentur, submergerentur vnà cum discipulis.

67 Ædificabant autem non lapidibus, sed animabus & institutis, quod planè multo difficilius quàm lapidibus extruere. Nõ enim par est sensibilem parietem construere, vt animæ tot temporibus à dæmonibus irretitæ persuadere, vt ab infania desistens, ad tantam perueniat temperantiam. nihilominus hoc potuerunt nudi illi, calceis carentes, vna veste amicti, per vniuersum orbem currètes, Deo iuuante, &c.

68 Sic delet Deus peccata, vt nec vestigium nec signum priorû maneat aut appareat. In corporibus non ita est. Sepe in facie vulneratus quispiam est. vulnus quidè curauit medicus, sic vt euanescat: cicatrix verò remanet vulneris argumentum, faciei deformitatem habens: quam

De penitentia. Homil. 2. & 80. ad an.
Cicatrix vulneris post curatorem.

vt milies conetur is abolere, mille modis medeatur, non potest, repugnante illi naturæ infirmitate, artis & medicinarum imbecillitate. Deus autem sic delet, vt nihil tale super sit indicij. cum sanitate decorè largitur, post pœnæ liberationem iustitiã inferit, & peccatam æqualem facit non peccanti, & peccatum nõ esse neq; fuisse, sic extinguit.

69 Medicinamq; spargit his quas sectulares adhibent medici, meliorem, quales nec reges ipsi possent spargere. Rex potest carcerè quenquammittere, gehenna non potest liberare. pecuniã dare potest, animam saluare nequit: sed experiẽtia vos manuducam, quò discatis fortitudinem, & sciatis super eam peccatum nõ posse.

Lachrymarum que vtilis, que inutilis. 70 Cum viderit medicus ægrotantem spem salutis nõ habentẽ, illachrymat, domesticus & proximi ululãt & ingemiscũt, sed frustra. nam licet omnis mundus defleat, nequaquam vel moribundum liberabit, vel mortuum suscitabit: vt lachrymarum ille, non resurrectionis filius sit. In anima nõ sic. Si enim mortuum fleueris, sæpe excitabis. Quare? quia moriens

quidem

quidem corpus humana non excitatur virtute: anima verò moriens, humana correctione resurgit, & virtute diuina. sic prophetæ, sic Paulus flent & resuscitant.

71 Siquidem corpus in manifestis passionibus intuemur, ægrorum quandoque infirmitatem contrahimus, vt in oculorum malo laborantibus videre est. In anima non sic. magis verò ad eos prospicere, si quibus in malis & periculis fueris, calumnia, exilio, flagris, carceribus, bonorum proscriptione, qui eadem vel passi sunt, vel patiãtur, leuiorem in propriis facit languorem. sic scriptura fidelibus vidẽdos proponit sanctos etiã mortuos.

72 Homines si quando exorare oportet, ianitoribus prius cõuenit occurrere, parasitis, & histrionibus, ac longam sepe viã obire. In deo nihil tale. Sine mediatore exorabilis est. sine pecunia & impensa precibus annuit. satis est solo corde clamare, lachrymas fundere. ilico ad misericordiam eum traxeris.

73 Homines item cum deprecamur, sæpe formidamus, ne quis inimicorum senserit, aut rem ex aduersariis intellexerit, de alioqui prodit dicenda, iustumq; corrũ-

F

Panistitia medicamentum.

Rex & Dem.

*4
Aspectus
contagio-
sus & sa-
lutari.*

Febr. II.

*Orando re-
sta Deum
adire.*

*Oratio solo
interi cor-
de.*

Mat. 6. pir. In Deo nihil tale est suspicari. cū precari me, ait, volueris, solus accede, stante nemine, corde clama, labia nō moueas. ostium claude, &c.

5 74 Tempore multo domum ædificamus, ac struētūrę quidem temporis multum, destructionis verò parum. Econuerſo deus cito struit, tarde destruit. Hoc potentię, illius bonitatis. illa tardus, hac velox est. Mūdum vniuersum sex in diebus cōstruxit, & quę in eo sunt omnia. vnam urbem Hiericho vix septem. octaua, inquit, die cadet murus.

6 75 Si cui pauperi sceneratus fueris, & debitor ad diuitiarum splēdorem venerit, potēs quidem debitum tibi reddere, reddet, sed latebit, ne de priore statu pudore cōfundatur: & gratias ager, sed celabit, priorem erubescens paupertatem. Nō ita Deus: sed mutuū quidem per elemosynā clam & occulte capiēs, palam ac in oculis vniuersę creaturę tibi reddet atque restituet.

9 76 Debitū lato vobis animo persoluo. mihi enim diuitias numerat, non inopiam affert. In his quę foris sunt, creditorem fugiūt debitores, quo minus red-

dant:

dant: & meritò quidem. nā exteris in rebus restitutionem sequitur imminutio, sermonis solutionē diuitiæ. Debeo cuiquam aliquid: si soluero, nequit id apud illum & me esse, sed à me transiens, illum adibit. at sermonem si soluero, & mecū est, & illum habetis: & debitor fio, & fructum refero. Sin retinero, nec restituero, tūc vel solus diteſco, vel magis inops sum.

77 Pinge mihi virginitatis spēcimē. bellum habet quotidie non vnquam hīc sedabile, barbarico deterius. nam & hoc temporis habet requiem, quo vel paciſcuntur vel ordinant, vt quandoque pugnent, quandoque cessent. Belli verò in virginem nulla quies, induciæ nullæ: dia bolus eam semper nudā inuenire quērit, quò letale vuln⁹ infligat, nō hoc vel illud tēpus obseruat, sed semper belligeratur: sic virgo nunquam cessat à bello.

78 Vel damnati ad tempus principem vident, nec paribus semper premuntur molestiis: at virgo quocunq; abierit, secum & iudicem & hostē ad bellum circumagat, qui eam non nocte, non meridie, non vesperi, non diluculo respirare

F ij

Virginitatis certamen asiduum.

Virginitatis certamen asiduum & vehemens.

permittit. sed semper belligeratur, voluptatēq; submittit, nuptias in memoriā adducens, quo virtutem & pudorem excutiat, & impudiciā inferat. Singulis ergo ea diebus & horis fornacis instar succēsa exurit. Cogita rei magnitudinem, quātus labor voluptatem debellare, nec virum desiderare.

Ser. de pœnit. & cōfess. 79 In externis iudiciis post confessionē confusio & pœna: in diuino virtus, iustitia, merces, & absolutio. idcirco psaltes suspirās istuc ipsum, ne quis veritus pœnam post confessionem, neget peccata:

Psal. 117. Confiteamini, ait, Domino, quoniam bonus: quoniam in seculum misericordia eius. Et propheta, Dic tu prior iniquitates tuas, vt iustificeris. Quis confunditur confiteri peccata, vt soluat peccata? num propter hoc iubet Deus cōfiteri te, vt hominum more puniat te? Non vt puniat, sed vt ignoscat.

Ser. t. de ieiunio. Piscator. Ieiunij fructus. 80 Qui piscaturus ad mare vadit, non habet in manibus capturam dum vadit. qui ieiunat, mox fructum habet. Cogita teipsum, quis ante ieiunium, quis iam ieiunans. Opera enim fructus sequuntur, imò nec operi suus deest fructus. An nō

mox

mox aridiet serenitas, fluctus à temulentia venientes cessant, à maris aestu liberatus es?

81 Rerum cuiq; suarum dispēstationem per seipsum exequendam, non aliis committendam. hac feminis & eleemosynæ dissimilitudine. Semen, ait, tuis ipse manibus sulco iacta. non hîc erit aratrū hūmi defigēdum, boues iungendi, nouanda tellus, gelu & frigore contēdendum. In cœlo nanq; seminas, vbi algores nulli, hyems, aut aliud quidpiā huiusmodi. In animos seris, vnde nemo fata tollit, sed inhærebunt maxime, celeriusq; & acrius retinebuntur. Mercedem ita duplicem habiturus, quòd tua & imminuas, & administres.

82 Homines deposita suscipientes, gratiam se nobis præstare putant, si quæ susceperunt, custodiāt. In Christo contrarium. Gratiam accepisse se dicit, nō præstitisse, cū deposita tua susceperit, & pro ea quam circa pecunias exhibet custodia, mercedem tibi dat, non à te repetit. Qua igitur excusatione digni, quæ uenia, cum & custodire valentem, & pro custodia sua gratias habentem, præmia magna

F iij

reddentem, & deposita multiplicantem, omittentes, hominibus ea custodire debilibus, sola reddentibus, gratiam repentibus, nostra demus: &c.

83 Gentilium certaminum pugiles, cum aduersariorum capita contriuerunt, tunc victores sunt, & coronantur. Hic diabolus cum Iob iusti corpus cōtriuisset, omniformi vlcere perforasset, imbecillius fecisset, latera vndiq; cōfodisset, tunc cum vincere sperasset, victus est, & cum multa cōfusione recessit, nec vllam amplius vocem emisit: nihil aliud egit, quàm vt antagonistam nobis clariorē redderet, ac illustraret.

84 Imperatorem, inquit, dum quæ facta sunt, læsus audierit, tamen timemus omnes & tremimus: Deus verò quotidie contumelias in se factas audit, & nemo conuertitur: & hic cum sit tam clemens & mitis, illi interim peccatū dicere sufficit, & crimen soluitur. In hominibus penitus contrarium. cum peccatores factū confessi fuerint, tunc magis puniuntur, quod & nunc factum est, & adhuc tamē timemus.

85 O nouam rem & admirabilem. prophetica

phetica denunciatio mortem Niniuitis minans, vitam peperit. Sententia vbi lata fuit, tunc inualida facta est, ex cōtrario seculariter iudicantium. apud hos enim causa profertur in medium, & rata fit lata sententia. In deo contrā, proferre sententiam, inualidā eam facit. nisi enim prolata fuisset, non vtique peccatores audissent: non audientes neque pœnitentiam egissent. sine pœnitentia pœnā non repulissent: quī non mirum lata à iudice sententia reos pœnitēdo soluere, manentes non fugientes reprimere: laqueū, munimen: voraginē, tutelam facere: &c.

86 Iudices, conseruos quidem nos, & eādē secum naturam communem habentes, per seipso examinare non sustinent, sed ministrorum quempiam sibi medium proponētes, interrogationes ad eum suas proferri faciunt, & per ipsum quæcunq; velint dicunt & audiūt, dum reos examinant. Deus autem mediator ad homines primos nullum opus habuit, sed ipse per seipsum eos vocās iudicauit, & consolatus est.

87 Nec hoc tantum mirabile, sed & q̄ commissā corrigit. Iudices enim cum la

Niniuitarum pœnitentia. Ionæ. 1. 2.

7 Iudices deo & homines.

1 Athleta Iob. victor, & victus diabolus.

3 Confessio deo & hominibus.

non emendat.

trones ceperint & sacrilegos, non quomodo ipsos meliores reddant, sed quomodo ab ipsis peccatorum pœnas exigant, considerant. Deus totum contrarium. Cum aliquem reperit peccatorẽ, non considerat quomodo supplicium sumat, sed quo cum modo corrigat, & meliorẽ faciat, vtq; iudex examinat, vt medicus corrigit, vt magister docet.

13
*Artifices
mechanici,
& doctores
euangelici.*

88 Nisi studiũ adhibueritis & vos, à nobis frustra sient omnia. Quid ita? quia nõ sicut artes reliquæ, ita & docẽdi vis. Argentarius quaecunq; vas excuderit & reposuerit, tale postmodum reuerfus inueniet. sic & ærarius & marmorarius, & artificum quisque quale proprium opus dimiserit, tale rursus reperiet. Nõ ita nos, sed omnino contrarium: quia non inanimata vasa, sed animas cudimus rationales. ideo non tales vos reperimus quales relinquimus: sed postquam susceptos reformauerim, correxerimus, seruẽtiores effecerim, egressos negocia vos vndique circumstantia peruertunt, & maius nobis faceffunt negocium. Manũ ideoq; & vos porrigatis: & quãtum hic ad correctionem vestram studeo, tantum hinc egressi

egressi salutem vestram curetis.

89 Exteriora militum, corporis mensuram, bonam carnis habitudinem requirunt, qui eos in exercitum deligunt. nec sola hæc militaturum habere oportet, sed & libertatem. seruus enim reiicitur. At cœlorũ rex nil tale requirit. seruos enim, senes item & iuuenes, & quæcunq; talia recipit. Mansuetum & mitem esse & similia, militiæ nostræ sunt.

21
*Milites &
Christiani*

90 Hæc à nobis sola Deus exigit, quorum nos domini sumus. & valde congruè. Non enim propter vtilitatem propriam ad sui gratiam nos vocat: reges vero propter ministerium suum. Hi ad bellũ sensibile, ille ad spirituale. Nec in bellis tantum externis, sed & in certaminibus agonisticis seu athleticis eandẽ quis rationem videre possit.

*Reges &
deus.*

91 Qui trahuntur in theatrũ, non prius descendunt in certamen, quàm eos præco assumens sub omnium oculis circumducit, clamans, Num quis hunc accusat? Et illic quidẽ non animæ pugna, sed corporis. Hic nihil tale, sed totum cõtrariũ, nõ enim manuũ collatione nobis ineunẽ certamina, sed animi disciplina, & men-

*Athleta
& Christi-
iani.*

*Agono-
cheta dicitur
& homo.*

tis virtute. Aliter igitur agonotheses non facit, & contra clamat: licet omnes tui homines, tui demones hunc accusent de turpissimis & occultis criminibus, non reiicio, non abominor: sed ipsum & ab accusatoribus libero, & ab iniquitate absoluo, & sic ad certamina pugnaturum produco.

92 Nec immerito. illic enim agonothesa nil certantibus confert ad victoriam, sed mediis modo constitutus: hic autem noster athlothesa pietatis athleticis commilito fit & auxiliator, cum eis contra diabolum pugnam iniens.

*Confessio
deus & ho-
mini.*

93 Ex alienigenis iudiciis, si quis cui captorum latronum furumve diceret ut peccata fateretur, & a poena dimitteretur, omni certe hoc promptitudine susciperet, salutis cupiditate pudorem contemnens. Hic vero non id fit, sed & peccata tamen Deus dimittit: nec ea cogit presentibus aliis enunciare. id vnum modo exigit, ut peccator remissione fruens, domi magnitudinem discat.

*Testimo-
nium dei &
hominum.*

94 Quo igitur modo non absurdum, ut in quibus nos Deus beneficio afficit, nostro solo testimonio contentus sit, nos contra in quibus cum colimus, alios testes quæramus,

quæramus, & ad ostentationem aliquid faciamus?

95 Nos empturi seruos, priusquam precium erogemus, venales interrogamus, num nobis seruire velint, & priorem dominum missum facere. Christus contra, precium pro omnibus erogauit, preciosum effundens sanguinem. nec siquidem seruire nolentem cogit, sed nisi a te ipse & sponte eius velis adscribi dominatui, non cogo, ait, nec compello.

96 Ad hæc. Nos quidem improbissimos seruos non eligeremus emere. quod si quando elegerimus, voluntate mala emeremus, & precium tale (dementer) erogaremus. Christus contra seruos & iniquos & ingratos emens, optimi serui precium erogauit, imò verò multo maius. Non cælum, terram, mare dans, sed his omnibus preciosiorem sanguinem suum effundens nos ita redemit.

*Emptores
seruorum
deus &
homines.*

97 Et post hæc omnia, non testes a nobis, non chiographa, ut vulgo emptores, exigit, sed sola contentus consensione, si crudelē tyrannum velis dimittere: & voce, si ex corde dicas, Abrenuncio tibi Satana: totum recipit.

36 98 Vide quanta Dei clementia, mortē tibi æternam redimere posse, nō tēporalem cōcessit. Ne breuē, ait, vitā hanc, sed æternam illam emas. illam tibi vendo futuram, non præsentem hanc. Non illudo tibi. Hanc si accepisti, nihil accepisti: illā noui quanti sit precij. Non ita caupones, qui seculares quæstus sectantur, faciunt. Hi si quos fallere velint, & liceat quibus volunt illudere, paruū pro magno exhibent, vilia quæq; carius vendunt.

99 Dic quæso, Si ad aliquem profectus negociatorem, duabus propositis gemmis, vili vna, preciosa altera, vilis precium poneres, preciosam acciperes: num illum rideres aut incusares, & non potius admirareris, & gratias ageres? Nos contrā, cum duæ vitæ sint propositæ, temporalis & æterna, & vēdat vtranq; Deus, æternam autē vili pretio dare malit: stultorum infantium more tristamur & indignantur, quod preciosorem pro vilissimo accipimus, &c.

79 100 In domini conspectu positi, & orātes; nec tantum ei honorem præbemus; quantum dominis serui, ducibus milites, amicis amici. amicū enim, ducem aut herum

herum alloquens, hoc cū attentione facis: Deo pro peccatis occurrēs, proq; tot criminibus veniam petēs, & remissionē tibi fieri rogans, genibus licet humi prostratis, torpes tamen, & in foro aut domi mēte vagaris, ore frustra nugaris, &c.

Centuria Tertia.

1 SVlcepta semel aduersus Iudæos pugna, imperu facto, & rationibus eorum subuersis, maior quidem nos cepit bellandi cupiditas: sed imbecilliore voce mihi facta, idem quod militi accidit, qui facta in cōdensam hostium acie magna impressione, prostratis aliquot & cōcisus, mox fracto gladio consternatus ad suos sese referat. Quin multo mihi periculosius accidit. nam militi qui fregit gladium, licet ab alio quopiā astantium ensē eripere, animūq; suum rursus exercere, & strenuum se gerere. at si vox laboret, ab alio non licet mutuo sumere.

2 Ne quis vestrum meam hanc orationem reprehendat vt intempestiuam, si cum martyres vos hodie vocent, nos sumperfedentes illorum exponere certamina,

Contra Iudæos oratione. 3.

Miles, & cōcionator.

Martyribus Dei quam sue laudes magis gratia.

na, aduersus Iudæos exuimur ac expeditur. Et ipsis hic martyribus sermo est exoptatior. ex nostris enim laudationibus nihil illis splendoris accrescit. Quid enim egeat linguis nostris, aut illis opus sit oratione nostra, quorum certamina vim ingenij, nedum oris nostri vincunt? Hoc igitur argumentum illis grātius, eisque multū ex sermonibus pro Dei gratia dictis, gaudij.

Iudæi.

3 Tantōque plus ex nostris aduersus Iudæos cōflictationib⁹, quo eos inuisiores habent, qui crucifixum ab eis maxime diligunt, nam Iudæi quidem dicebant, Sanguis eius super nos, & super filios nostros, martyres verò sanguinem proprium effuderunt eius amore, quem illi occiderunt. hæc igitur libenter audient.

Matt. 27.

4 Sub externis quidē hostibus qui semel concciderit, animamque exhalarit, fieri nequit vt miles cum recuperet, & ad vitam reuocet. At in hoc animorum bello etiam si letale vulnus quis acceperit, fieri potest vt auxiliante Dei gratia cum ad vitam reducamus. Non enim hæc naturæ mors, vt illa, sed voluntatis

Mors natura & animæ.

&

& propositi: volūtatem autem mortuam denuo licet suscitēs, & animæ persuadeas vt ad Deum vitam suam reuertatur.

5 Ideoque non vt milites commisso prælio, versis in fugam aduersariis, ab infestatione redeuntes, non protinus ad tabernaculum currunt, sed prius ad locū *Bello caesos* profecti, tollunt suo ex numero caelos, ac *sepelire,* mortuos quidem sepeliunt, spirantes autem adhuc atque sperantes, neque letare. *saucios curare.* le vulnus habentes in tentoria sublatos, medicis accitis, extracto telo, absterfo sanguine, pharmacis porrectis, reliquaque omni curatione ad sanitatem reducunt. Non inquam ita nos: sed aduersarios persecuti Iudæos, armatis aduersus eos prophetis reuersi, siqui nostrorum ceciderunt, communiōne illorum intercepti, neminem sepeliamus, sed magis omnes curemus.

6 Corporeæ quidē mortis destructionem in luctu pro lapsis nemo inueniet, *Epist. 5.* id tamen lugentes à lamentis nihil cohibet: vnus animæ mortem hic aboleri contingit. In inferno enim quis confitebitur tibi? *Psal. 6.* Qui igitur non maximi sit flagitij, animæ interitum tam incuriosè

Inustus vili ferre, corporis mortem vehementia tanta lugere, cum mortuus ad vitā luctu nequeat reuocari, de aīa fuscitāda spes sit?

Contra cō-
morantes
ad theatra.
De Abrahā,
Isaac,
Iacob.
Exod. 3.
7 Deus non solum communiter vnā cū aliis suorum sese Deum profiteretur, sed priuatim, Ego sum, inquit, Deus Abraham, Isaac, & Iacob. non imperium suū contrahens, sed extendens potius, quod non (vulgari aut humano more) tam multitudine subditorum, quā eorum virtute cēferi vult. Nec enim tam cœli, terræ, maris, & eorum quæ in eis sunt, Deus appellari gaudet, quā si Deus Abrahā, Deus Isaac, Deus Iacob vocetur.

Nomen homines serui
à dominis,
de à seruis
accipit.
8 Et quod in hominibus non solemus, id in Deo viderelicet. Apud eos à dominis serui appellationem sumunt, & ita omnes ex more loquimur: Hic vel ille dux aut prefectus huius vel illius dispensatoris aut procuratoris: sed minores à maioribus denominare consueuimus. De Deo autem contrā fit. Non enim solum Abrahā Dei dicitur, sed Deus quoque Abrahæ, atque ita Dominus à seruo appellatur. Nec erubescit à seruis appellationem sumere. Non erubescit Deus vocari Deus ipforum. Dic Paule, cur?

Heb. 11.

cur? Vt & imitemur.

9 Quia hospites, ait, sunt & aduenæ. *Hospites vobis*
patriarcha
Atqui vel ob hoc ipsum erubescere oportet. hospes enim vilis & contemnendus videtur. sancti verò illi hospites erant alio quodā minimè vulgari modo, non quo putamus. Nos hospites eos vocare solemus, qui relicta patria in alienā migrant regionem. Hi non ita. nō quod patriam inquam nō haberent, sed quod sempiternam illam patriam meliorem vtique requirerent.

10 Orbem enim vniuersum paruifacientes, ad cœlestem illam patriam respiciebāt, magnanimitate, nō arrogantia: sapientię studio, non insolentia. Contemplati enim vbi hæc terrena vniuersa fluxa esse animaduertunt & mortalia, firmū
Terrena
qualia.
nihil habentia, nil stabile, nō diuitias, potentia, gloriam, vitam deniq; singula finem habere, & ad suum quodq; terminū properare: cœlestia verò nō talia, sed infinita immortaliaque, maluerūt hospites
Cœlestia
qualia.
in rebus esse fluxis, vt permanentes illas vel tandem assequerentur.

11 In vulgaribus conuiujs inuitatorum
De verbis
apostoli,
Habentes
multitudo magis absomit quæ apponitur.

*eundē spi-
ritum.
2. Cor. 4.*

tur, maioriq; est sumptui: in spiritualibus
contrā, non solum absomit mensas voca-
torum frequētia, sed etiam abundare fa-
cit. Hęc est enim rerum spiritualium na-
tura: quo pluribus distribuūtur, hoc am-
plius crescunt.

*Conuiuī,
& concio.*

12 Quoniam video refertam conuiuī
mēsam, expecto etiā spiritus gratiā men-
ti nostrę insonaturā. Quando enim mul-
tos adesse videt, tunc dapiliores epulas
apponere solet: non quod hominū more
paucos fastidiat, sed quod multorum sa-
lutem desideret. Et neque paucitas neq;
vilitas, nec ouiculę quidem vnitas eum
inducit vt salutē nostram negligat, par-
uulorum cōtra & paucorum multorum-
que curam habet.

*De promi-
dentia.*

13 Si quis non credit resurrectionē, co-
gitet quā ex his quę sunt multa fecerit
Deus: & necessariam de hac etiam reci-
piat probationem. Quomodo ex terra
quę antequā condita esset, nō erat, fa-
cta cum homine tam multa brutorū, stir-
pium, seminum genera. hoc enim est re-
surrectionis incertius. Non est enim æ-
quale, iterum accendere lucernam extin-
ctam, & monstrare ignem qui nusquam
appa-

*Resurrectio
nis proba-
tio, creatio.*

appareat: nec domum collapsam repa-
rare, ac quę non sit omnino producere.
illic enim si aliud nihil, materia tamē ad-
fuit: hic autē nec substantia visa est. Ideo
quod difficilius videtur fecit Deus, vt ex
eo proponeret exemplum illius quod est
facilius.

14 Quonam modo absurdum non est,
expertes quidē rationis animantes, nihil
extra necessitatem quærere, homines ve-
rō præditos ratione, & imagine Dei co-
honestatos, illis etiam minus compotes
ratione fieri, mediocritatis fines præter-
gredientes? Quanto melior huiusmodi
hominibus asinus aut canis? nam hi qui-
dem siue edendum est siue bibendum,
finem norunt, id quod satis est, nec vltra
necessitatem progrediuntur, etiam si in-
numerabiles sæpe cogant, non sustinent
modum excedere. isti verō his etiam de-
spicabiliores se esse iudicarunt.

*De inglu-
mie.
Homobru-
tis interim
deterior.*

15 Vbi rex est, ibi etiā miles esse debet:
Milites enim effecti sumus, non eorum
qui procul absunt, sed eorum qui sunt in
propinquo. Et terrenus quidē rex nun-
quam omnes in regnis esse patiat, neq;
latera sua cingere: cœlorum autem rex

*De precio-
sa cruce.
Miles vbi
rex.*

omnes propinquos vicinósque folio regio esse vult.

16 Verū qui fieri potest, vt nos qui hīc fumus, ad folium illud stemus? Quia etiā Paulus cum in terra esset, ibi erat, vbi & Seraphim & Cherubim erant, & Christo etiam vicinior, quā sui sunt stipatores. Hi enim sæpe oculos in multa loca conuertūt: illum autem nihil obiecta specie distrahebat, sed omnem mentis aciem in rege & domino defixam habebat. Si ergo velimus, nos idē possumus. non enim loco disinctus, sed vbique adest & præsens est.

*Stipatores regij.
Deus vbi-
que, et nos
cum Deo.*

*Munerarij
Reges &
Deus.*

17 Reges quidē cum homines sint, abundantiamque rerum habeant, quæ profunditur, & liberalitatem quæ consumitur, quæ pauca & parua sunt, multa magnaque studēt ostendere, ob eāmq; causam singula singulis ministris tradentes sic in medium prodeunt. in ludis & certaminibus de equorum præstantia certantibus, coronas, tunicas præmia proponunt. Rex noster contra cūm vniuersa portauit, quia valde locuples & copiosus, nihilque ostentationis causa faciens, sic in medio proponit, quæ explicata in-

numera

numera infinitaque sunt, & manus multas desiderant.

18 Quæ ad vsū pertinent vitæ huius cantica & cantilenæ, tenores ac soni de finentia fallunt auditum, simul & animū in fraudem pelliciunt, ab vtilitate abducunt, & in cōcupiscentiā pertrahunt, ad genialem vitam, eorūque quæ canuntur appetentiam afficiunt & inclināt, & quamlibet alioqui virilem eneruant, obscœna, turpia, & illecebrarū plena. Cœlestia verò cantica, quæ nimirum sanctus suggerit spiritus, & moderata verborum temperie, & decenti sententiarū descriptione mentem reuocant ad affectiones suas ordine digerendas, animam exornant & illustrent, vt simul atque intellexerit & assensu sit, eò quò inuitat melodia à spiritu sancto excitata, tum organū, tum prolata quoque sentētia, & mores transferat, & affectus promoueat.

*In psal. 118
Cantilena
mundi.*

*Cœlica di-
uina.*

19 Facientes, ait Dauid, præuaricationes odi. Sunt qui Dei mandata & iudicia prætergrediuntur, legis transgressores: qui salutarem de Domino confessionem transgrediuntur, Dei præuaricatores. Sanè multa inter legis ac Dei offen-

*Transgressores.
Præuaricatores.*

sionem differētia. Illi quidem cum radicem possideant cognitionis de Deo, salutis utiq; securitē penes se spem retinent: Hi verò qui salutis ipsum abnegauerunt autorem, à salute profus exciderunt.

Psal. 118. 20 Omnes, inquit Dauid, tales odio habui: & ut alibi, perfecto quidē odio odinō eos agnosco, cū eis non comedo. inimici facti sunt mihi. mihi non adhærent, in medio domus meæ non habitāt. quin potius hos persequor, interficio, disperdo: comprehendam, nec conuertat, donec deficiant. Nos contrā adeo non odimus, nec infensū fumus, ut etiam comiter ceu amicos salutemus, qualibus non

Esa. 48. 57 conuenit salutem dare. Nō enim pax est *1. Cor. 5.* impiis. cum eis cibum sumimus & potū, quorum fallaciam & suadelā conueniebat fuga præuertere, nec dignos, qui inter homines numerentur, censere, ut qui dæmonibus vltro se tradiderunt, vitāque suam idolis inanimatis consecrarūt.

Matt. 5. 21 Cur non ut nos, prohibebātur anti-
Homil. 17. qui iurare aut quī fieri potest, ut aliquid nunc quidem bonum sit, nunc verò nō bonum? Profectò id in nostra liquet natura. Nam portari quidē in vlnis aut humeris

meris prima ætate bonum, post miserum & perniciosum. præmansis vesci cibis inter vitę primordia bonum, post horrore plenissimum. Lacte ali & ad mamas cōfugere, salutare initio ac vtile, post noxiū & pudendum. Vestem non indui honestum paruulo, viro inhonestum. Da puero togam virilem, plurimus hominum risus erit, & maius incedentis & huc illicque nutantis periculum. Da rursū mercari, ciuilia curare vel rustica: grande rursū sequetur ridiculum. Vides ex ætatum dissimilitudine ut eadem res secundum tempora nunc bonæ nunc non bonæ sint.

22 Diuites quidem, vestes suas, ne à tineis arrodantur, frequenter excutiunt: nos verò cum obliuionem tineis omnibus maiorem grauiorēmq; pestē videamus, animam nostram vorantem ac vitiantem, ad libros quibus cohonestatur, & hæ tineæ excutiuntur, nō accedimus, non animam quasi vestem ordinamus & ornamus.

23 Mihi paupertas quidem puellæ cuiuspiam ornatę venustæq; similis esse videtur: auaritia verò mulieri ferino aspectu,

Ætates alias alia decent. Eccles. 3.

13
Homil. 48
Obliuio tineis peior.

28
Homil. 91.
Paupertas puella formosa.

maritia Scyllæ, Hydræ, & id genus fabulosis mō-
hydra, scyl ftris. Oculus illius purus, nitidus, turbi-
la, &c. dum nihil habens, lenis, tranquillus, sua-
 uis, vniuersos aspiciens, blandus, placidus,
 neminem odio habēs aut auersans. Huius
 oculus nunc furore plenus, nunc voluptate
 refertus, nunc intemperantia turbatus. Os
 rursum illius & lingua salubria, assidua
 gratiarū actione plena, verbis mansuetis,
 beneuolentiis, obsequiis, laudibus & encomiis.
 Huius os cōuiciis contrā plenum, superbia,
 dolo, diris & imprecationibus. Reliqua
 illius mēbro- rum conuenientia procerā est,
 longēq; ipsa negociatione sublimior, &c.

Hæc tria vltima dissimilia ex S. patris in
 Mattheū commētariis per Titum Bostrorum
 episcopum, vt conicit Latinus interpres,
 abbreviatis.

AD AGIORM EX

D. Ioannis Chrysoſtomi operibus
 collectorum Centuria vna, & in-
 choata altera,

Per M. Claudium Espenczum
 Parisiensem Theologum.

A carceribus. 1.

HOmil. 24. ad Hebr. Tales sunt qui
 ex carceribus ipsis clari & gestiētes
 profiliunt: post dissolutius laxiūque mo-
 uentur: ideōque palma fraudantur.

A status non differre. 2.

Lib. 6. de sacerdote. Quod si forte si-
 mul & tardo ingenio natus, & certami-
 num huiusmodi expertus fuerit, suscepta
 sacerdotij administrandi prouincia, nihil
 profusus, quod nostrate verbo dicitur, à
 status distabit.

Ab incunabulis. 3.

In psal. 14. Qui docet de iustitia, reli-
 quisque virtutibus, non debet in finem
 vitæ suadere hæc acquirere, sed ab ini-
 tio, ab ipsis incunabulis cum eis versari.
 Homil. 8. ad Ephe. Habent quiddam præ

cæteris amplius, qui in vinculis Pauli nascabantur, quod mox ab ipsis cunabulis, fidei scilicet initiis, ad hoc intuebantur, vt in huiusmodi rerū calamitatibus gauderent. Homil. 8. in 2. Tim. Si quis nunc indignatur hæreses esse, cōsideret eas ab ipsis mūdi incunabulis, nedū à fidei primordio erupisse. Ser. de Pentec. In principio, & (vt ita dicā) incunabulis ecclesiæ Reges fuere impij, duces infani, &c.

Ab vnguiculis. 4.

In psal. 14. vbi paulò supra. Epist. 5. ad Theodorum lapsum. Noui iuuenem, qui cōtinuò à teneris vnguiculis absque custodia fuit educationis legitimæ, &c.

Ad calculum vocare. 5.

Lib. 3. de sacerdotio. Vt nihil hic agā, quod ob oculos illò potius quàm illò cōiectos ad calculos vocare illum volunt. lib. 5. Quod si quis rem ad calculos exactè exigere velit. Homil. 7. ad Rom. Dū viuimus ipsi, possum⁹ liberos nostros ad rationis calculos vocare, facultatibus nō rectè vtentes emendare. Oratione de prouidentia: Si hos quasi ad calculum adigendo examinaret. Et, Ita fiet vt non tantum non laudes tuum calculum, sed
mutaturus

mutaturus quoque sis sententiam. De Auaritia, conscientię calculum nō ferre.

Adamantina, & huiusmodi. 6.

Lib. 5. de sacerdotio. Ab inferiorib. dicendi gloria vinci eū qui dignitate præcellit, idque fortiter & generosè perpeti. Idverò nō cuiuslibet, nec nostri sanè fuerit, sed adamantini potius cuiusdā animi. Hom. 18. in 1. Cor. Adamātis more ab affectuū examine nō frangitur. 28. Vt machinā hāc adamantino muro admotam videamus. Et paulò pōst, Quid igitur beatus hic adamāte fortior? 35. Aspectus est qui ferreū, qui adamantinū animū inflectere possit. 43. Vere virilis & adamātino Dei seruus. 20. ad Ro. Petra fortior, adamāte solidior. 1. in 2. Cor. Adamātino pectore opus est. 25. Quæ poterat etiā adamātinā animā cōturbare. Lapideā habere par est. De diuitiis & paupertate. ad Innocentiū papā. Cor lapideū. Homil. 8. ad Ephe. Quouis ferro adamantino infractius est vinculū, quod à dæmone est. Et aliquāto pōst, Quidnā huiusmodi mentibus adamantinū magis esse potest? Et, Etiam si adamantini fuissent, aut ex metallica quapiam materia, quomodo non

in igne periissent? De pueris loquitur Dan. 3. & de Iob. homil. 8. ad Phil. Nihil nos rerum præsentium contristasset, respicientes in athletam istum, in adamantinam animam, in mentem infractam & æneam. Ita quippe constanter tulit omnia, ac si æneum aut lapideum corpus habuisset. 2. ad Col. Multa quoque compassione adamantinum animum quoque emollire poterit. 5. in 1. Thess. Paulus ille adamantinus, ignis contemptor. 22. ad Heb. Nunquam conuiciis læditur huiusmodi homo, sed sicut adamantina corpora non vulnerantur, sic animæ tales, superiores quippe iaculis inueniuntur. 28. Aemulare hunc adamantem: qui veluti si iam superfluo ac frustra indueretur corpore, ita gerebat hanc vitam.

Aerem verberare. 7.

Homil. 77. in Matth. Nihil aliud est pro presentibus istis laborare, quam pugnis aëra cedere.

Agrorum multi domini. 8.

Homil. 11. in 1. ad Timoth. Dic quaeso, villa quælibet quot habuit dominos? quos item habitura est? Dicitur quoddam vulgò proverbum, & sapienter quidem,

nec

nec enim passim contemnenda sunt, quæ vulgò dicuntur, si quid in se recti habet: Ager, inquit, quam multos habuisti, & quam multos habiturus es dominos? hoc & ad domos & ad pecunias ritè dici potest. Sola virtus nobiscum migrare confucit, & ad æternam vitam transire.

Alis suis implicari. 9.

Homil. 38. in 1. Cor. Vides ut nihil sit errore magis imbecillum, vides ut suis ipsius alis implicetur.

Alius ferit, alius metit. 10.

Homil. 33. in Ioan. 4. Meminit Christus proverbij, quod in ore multorum est: In hoc enim est verbum verum, quia alius est qui ferit, aut seminat, & alius est qui metit. Hoc frequens dictum erat, quædo alius labores, alius fructum reportaret. Quod proverbum hic maximè deprehendi dicit. Laborarunt enim prophete: vos (apostoli) fructus inde capitis.

Amicus cum vitis ferendus. 11.

Homil. 78. in Ioan. Non audistis gentile proverbum, quod amicus cum vitis ferendus est? Non vides amantes? Cogimur enim, cum à vobis non possumus, inde sumere.

Amusi

Amusi saxum applicare. 12.

Homil. 35. in 1. Cor. En rursus amusi, quod dicitur, saxum applicat, siue funiculum admouet ad lapidem, ecclesie ædificationem vbique requirens.

Ancora sacra. 13.

Concione 4. de Lazaro. Conscientiæ increpatio sacra est ancora, non sinens nos in peccatorum demergi profundum.

Aranearum telæ. 14.

In psal. 50. Quid peccatum ad Domini misericordiam? Araneæ telæ vento flante nusquam cõparent. Homil. 60. in Matth. Noli peruersas in medium ratiocinationes inferre, nec sophismata & orationis contextum telis aranearum viliores, & paulò post, Has aranearum consimiles telis, rationes frustra confringunt. Homil. 14. ad Rom. Et 17. Hominum præconium aranearum textura, fumo, somniis infirmius. 20. Arrogatia aranearum textura citius scinditur. 4. in 1. Cor. Quantum Plato de huiusmodi araneis disputans laborauit? Illarum namque telis hæc inutiliora. 5. Cogitationes humanæ aranearum telis equiparantur. 34. Ne telas aranearum telæ regie attexamus.

40. Ne diutius telulis illis aranearum perumpendis frustra occupemur.

Aureus, & huiusmodi. 15.

Homil. 7. ad Col. Vere quippe lutei fumus ante baptismum, post verò aurei. Reperit verò Paulus maius discrimen, nempe cœlestis & terreni. 1. Cor. 15. Non interest enim tantum inter lutea & aurea, quantum inter terrena & cœlestia. Cærei fumus & lutei. liquefacit nos concupiscentiæ flâma multò magis quàm cæram ignis, & vulgaris quæuis tentatio plus nos frangit quàm lutea vasa saxum.

Bellum absque fœdere. 16.

Homil. 47. in Matth. Si trucidarentur omnes malefici, absque fœdere pacis atque induciis bellum orbi inferretur. Et Matth. 6. ad id, Sed libera nos à malo: Bellum nobis cum diabolo perpetuò, & irreconciliabile.

Cæra mollior. 17.

Homil. 22. ad Rom. Scio vos nunc accensos, cæraque molliores esse factos. 27. in 1. Cor. Quamuis lapis esset, audita nocte illa quomodo Christus traditus, ligatus, abductus, denique passus, cæra mollior fiet. 30. Vehementer ante con-

gressum paupertatis metu Satā distinet,
& velut cæram liquefacit. Est enim cæra
vir huiusmodi mollior. 7. ad Col. Cærei
fumus & lutei. liquefacit nos concupi-
scentiæ flamma, multo magis quàm cæ-
ram ignis. De ingluuie. Quauis cæra
molliores:

Canibus efferator. 18.

• Initio orationis de diuitiis & pauper-
tate, Epulo omnis immitis, immanis, &
quibusuis canib^o efferator. De auaritia,
Quid epulis illis impudentius, & cani-
num magis? Homil. 9. in 1. Cor. Quid
cupidi & rapacis oculis impudentius?
Quid cani similius? Nec enim tam im-
pudens canis, quàm hic cum omnia diripit.

Cardo rei. 19.

Lib. 2. de sacerdotio, Neque sane fi-
dem tibi vulgi vel opinione vel testimo-
nio factam, vt præcipuum signum aut
rei totius cardinem esse vult apostolus,
sed multo prius, &c. Lib. 1. cōtra vitupe-
ratores monasticæ, Nempe si hoc tan-
tum malum esset, atque in eo totius rei
cardo versaretur, &c. Oratione 2. contra
Iudæos. Hæc mihi diligenter auscultate,
nam hic est totius quæstionis cardo.

Catena

Catena aurea. 20.

Homil. 8. in 1. Cor. Vis ab ipsis promif-
sionibus & prophetis, & præteritis futu-
rorum veritatem dignoscere? Intuere ca-
tenā auream variè à principio contextā.
Homil. 33. Ne sit porro molestum catenā
illam auream apostoli de charitate ver-
ba toto animo consecrari. Homil. 2. in 2.
Cor. Vides catenam optimam, & quo-
modo horum singula sibi cohærēt. mul-
to tum firmitus tum decētius posita quàm vl-
la catena aurea. Homil. 8. ad Ephes. Lon-
ga facta est Pauli catena, multumq; nos
detinet. est enim ita longa, omniq; au-
rea catena venustior. Homil. 9. ad Hebr.
Habet pœnitentia instar catenæ aureæ:
quæ si initium sumpserit, omnia conse-
quentur.

*Cedimus, inque vicem præberimus
crura sagittis.* 21.

Homil. 44. in 1. Cor. Linguam in nos
ne inuicem acuamus, neu proximi æsti-
mationem suffodiamus, & quemadmo-
dum in bello cedentes, præbentes crura
sagittis. Id est qui vicissim ledunt & ledun-
tur. Persij est & Horatij, & interpretis po-
tius quàm Chrysofomi.

H

Centum viri nec vnum pauperē spoliarent. 22.

Homil. 84. Vis metui esse & terrori? Abiice quibus te carpere possint, qui huic rei operan dant. Non audis quid trito proverbio dicitur, Centum simul viros vnum pauperem atque nudū spoliare non posse? In Matth.

Chamæleonte mutabilior. 23.

Homil. 12. ad Eph. Verum non sunt aliorum animi tales, sed chamæleonte crebrius mutantur.

Citra vinum temulentus. 24.

Initio orationis 5. aduersus Iudæos, Præterit ieiunium Iudæorum, vel potius ebrietas. est enim & absq; vino temulentia, & in sobrietate luxus atque ebrietas. Quod si nemo nisi vino temulentus esse posset, nequaquam propheta diceret, Vt iis qui ebrij sunt, & non à vino. Esa. 51. Si non esset sine vino ebrietas, Paulus non dixisset, Nolite inebriari vino, in quo est luxuria. Ephes. 5. Vt enim vino, sic alio quoque modo potest quis inebriari, ira, libidine, auaritia, gloria, & aliis innumeris affectibus.

Clypeum abiicere. 25.

Epist. 5. ad Theodorum lapsum. **Quin**
abiecto

abiecto, quod aiunt, clypeo; mox fugam capeffit.

Colophon. 26.

In Psal. 6. Iudas si pecuniæ amorē coercuisset, non venisset ad sacrilegiū, non ad colophonem, vt aiunt, malorum prouoluisset. In Psal. 109. Cum esset Iudæorū morbus immedicabilis impœnitētia, eis colophonem malorum imposuit. In 124. Non est mors omnium malorum colophon? In 128. Parum non est animū dolentem refrenare ad hoc vt non peccet, hoc est bonorum colophon. Homil. 8. in Act. Ad Innocentium Rom. episcopum; de extremis malis vsus videtur Erasmo: mihi non occurrit.

Contra clauos calcitrare. 27.

Lib. de S. Babyla contra Gentiles, Apparat se Iulianus Imp. ad gerendum cōtra Christianos bellum: infelix, vt qui ignoraret se contra stimulū calces. Lib. 1. cōtra vituperatores Monasticæ. Oro, obsecroque, ne vltra contravosmetipfos ac in vestram perniciem ferrum impellatis, ne calcitretis aduersus stimulos.

Conuiciis abluere. 28.

Epist. ad Innocentiū 1. episcop. Rom.

H ij

contra Theophil. Alexandrin. Populus ante Regis literas cōiiciis eum innumeris abluerat. Ad finē Epist. ad Rom. Cuius nobis salutis spes, cum nos quotidie principes in finitis cōiiciis abluamus? & paulō post, Hypocriticum est sacerdotes publicē honorare, domi multis probris abluere. Homil. 10. in 1. ad Timoth. Quid si episcopum multi frustra & per inuidiā maledictis probrisque resperferint?

Coryphaeus. 29.

Apostolos primarios, Ioannem, Iacobum, Andream, sed Petrum in primis, sepe vocat apostolorum & discipulorū Domini Coryphaeos. abbreviatore, vt quidā putāt, Tito Bostrenorū episcopo. Mar. 11. A Bethsaida prodierunt duo illa apostolici ordinis Coryphaeorum paria. 16. Statim ante omnes Petrus ille apostolorum os, discipulorūq; coryphaeus præsilit. 26. Apostolorū coryphaeu cadere permisit. 27. Homil. 90. Quorū si coryphaeus mulierculę verbuū non tulit, &c.

Eribo perforato inicere. 30.

Homil. 29. in Act. Quantū putatis cruciatur viscera mea, quasi in eribrum perforatum omnia procedere videntis, &c.

Decumanus

Decumanus fluctus. 31.

Homil. 30. in 1. Cor. de cupido, Nauigio omni ex parte vtentes aduersis obluētantibusque iactato, & decumanos fluctus sustinenti simillimus.

Deteriora plerisque arident. 32.

Homil. 9. ad Rom. Si perniciosiora sunt suppliciiis flagitia, quā sit vt hæc magis eligamus? quia plerisque omnibus, quod est in prouerbio, quæ deteriora sunt arident, & ea illi repudiatis melioribus malunt: id quod videre est in cibus, mulieribus, voluptate, mancipiis, & aliis.

Detrimēta magna ex paruis lucris. 33.

Homil. 63. in Matth. Inanis gloriæ cupidi multa illiberalia & seruilia facere coguntur: & multis modis aded decipiuntur, vt parua plerūque lucra magna eis afferant detrimēta, vnde id factū est iam trito sermone prouerbiū.

Digito compeſce labellum. 34.

Homil. 1. in 1. Timot. Silentium in tēplis Gentium supernè inscriptum, continet digito os, & labia comprimebat, prętereuntes omnes silentij sic admonens.

Diolygius clamor. 35.

Aduersus ludæos oratione 1. μέγα θάω

H iij

λύγον ὀλολύξαντες .i. clarè iubilantes, vt vox procul queat exaudiri. Loquitur de pastoribus viso lupo inter se vociferantibus. Vide Erasmus in Chiliadib.

Diuitiarum putredo multa. 36.

Homil. 48. in Matth. Diuites cum suas in seipsis opes detineant, marcescunt, idcirco trito prouerbio fertur, Multa diuitiarum putredo apud hominem est, nec dicitur, magna copia, ingens thesaurus. putredo enim profecto est, non possidentiũ, sed opum ipsarum. De hoc Iac. 5.

Dolium pertusum. 37.

Homil. 77. in Matt. Quid caduco huic mundo laboras? cur perforato aquam dolio ingeris? Homil. 19. in Act. Si dicta nihil vobis profuerint, multò minus si alia apposuerimus, profectò haurim⁹ in vas perforatum. Homil. 12. ad Eph. Vt si quis in dolium perforatũ liquorem infunderet, inanem planè operam fumeret, sic deliciis deditus, suas in pertusum dolium infundit delicias.

Dulce bellum inexpertis. 38.

Homil. 13. in Act. Dulce, aiunt, bellum inexpertis. Hoc & nunc conuenit dicere, imò potius hoc dicimus prius quã veniamus

veniamus in certamen. Cæterum posteaquam eò descendimus, aliter nos gerimus. loquitur autè de malis pastoribus.

Euripi instar. 39.

Homil. 7. in Matth. Illud multò periculosius, quòd tantam spectaculorum perniciem nominant voluptatem, & immane perditionis pelagus Euripũ delectationis appellant: cùm facilius certè ac tutius Aegæum mare transeas & Tyrrenum, quàm horrenda theatrorum discrimina. 28. Quoniam mutabilè quasi Euripum credebant Iudæi quidam Ioãnem Baptistam, ideo falsam eorum suspicionem arguit Dominus. 38. Non esse leuem quendam hominem, qui huc atque illuc Euripi modo iactetur. i. in Ioã. Magnus est ipsorum Platonis verborum Euripus, vt sicut qui in Euripo sunt, itidem hi philosophi nunquam sibi constant. Lib. 3. de sacerdotio: Vt ecclesia nihil ab Euripo differre videatur Sermo. i. de fato: Euentus vitæ nostræ Euripo instabilior, & sursum deorsumq; ferri. Lib. 3. de vita monastica, Eum luge, qui in præsentī vita tanquam in concitatissimo circūfertur Euripo. Ad finem Homil. 12.

ad Philipp. Sed quid in Euripum nos ipsos & in fluctus & tempestatem & turbinem proiicimus? Homil. 7. ad Colof. Et si vultis, priorem depingamus vitam nostram, an non omnia terra fuerint & vnda, instar Euripi puluerem & instabilem & fluidum habentia?

Ex diametro repugnare. 40.

Homil. 7. ad Rom. Quid proximi sanguinem effundis? Domini præcepto (de fundendo pro fratre sanguine) ex diametro repugnans? Homil. 18. Quam habebis excusationem, si post acceptam hanc à Deo gratiam, beneficentiam in pauperes prodideris, velut ex diametro fidei tuæ maioribus contrarius? Illi quippe viuentes etiam omnia vendiderunt in usum pauperum. Act. 4. Tu nec moriens aliquam tuorum eis bonorum partem tradis.

Extra teli iactum. 41.

Epist. 5. ad Theodorum: Adde seculi fastum esse dubium & infirmum propter vim belloꝝum, propter insidias & inuidiam, propter hoc quod vel extra teli iactum, & periculi suspensionem, per se ne huius quidem faciendus est. De diuitiis

&

& paupertate. Extra certamina positum Deo conuitiari.

Farinæ huius. 42.

Homil. 18. ad Eph. Contigit vt aliquis huius farinæ apud quenquã eorum existens, qui scientiæ gratia plurimum iactitant, &c.

Fenestram aperire. 43.

In Psal. 43. Si quando quis primus accepit, quandam veluti fenestram secundo aperit, siquidem similis sit, qui petiturus est, aut si eadem petat.

Flammam discerpere. 44.

Homil. 77. in Matt. Nihil aliud est pro præsentibus laborare, quam flammam discerpere.

Fossas transilire. 45.

In psal. 7. Daniel tanto erat studio sapientiæ præditus, vt non solum legem nõ transgredereur, sed eam ex nimia quadã abundantia eam longe superaret, fossas, vt est in prouerbio, transiliens: neque ad virtutem sufficere ratus, nisi etiam iussa longo superaret interuallo. Et aliquanto post: Non hinc nobis datur laborum remuneratio, sed sunt hic quidem fossæ transiliendæ. post erunt præ-

mia & corona. Hoc prouerbio commēdat opera supererogatoria : vt alibi Homil. 2. in 1. ad Cor. Qua te excusatione tueberis, nisi modum serues, cum alius fossas strenue transiliat, celesbs nimirum & castus: Homil. 7. Quē non illius seculi homines præcepta de ociofo sermone, de muliere nō vidēda, de nō frustra irascendo, non euertissent? Omnes tamen prompto animo accurrerunt, multi etiā fossas transilierunt.

Frontem perfricare. 46.

Lib. 3. de sacerdotio. Coguntur perfricta admodū esse fronte ob ventris esurientis necessitatem. Homil. 68. ad Antiochen. Perfricata fronte per mediū forum res omniū rapit. 10. in 1. Thessal. Abiecto omni pudore. Et in vita S. Babylæ martyris contra Iudæos: Ne velis vltra perfricare frontem. Oratione 2. & 5. Homil. 9. ad Philipp. At pater quidem carnalis si hoc faceret, medicaret, turpe putares. tu verò si pater spiritualis ad hoc cogeretur, ad mendicitatē, frontem non perfricares, nec pudore tegendum putares?

Fumo infirmius aut leuius. 47.

Homil. 17. ad Rom. Præconium humanum fumo infirmius. & 20. Arrogantia fumo leuius dissoluitur.

Fundum malorum. 48.

Homil. 58. in 1. Cor. Nondum ad fundum malorum ventum est: medio adhuc in dolio hæres.

Homini diligenti semper aliquid superest. 49.

Homil. 19. in Ioan. Tritum prouerbum est, Homini diligenti semper aliquid superest. Et Christus, Qui querit, inuenit. Matth. 7.

Huius non facio. 50.

Vide, Extra teli iactum. Ex epistola 5. ad Theodorum lapsum.

Ignem igni addere. 51.

Homil. 7. ad Rom. Morientes siquidē liberis vnā cum orbitate ac iuuentute optum quoque licētiam addiderimus, fiat vt in infinita præcipitia miseros illos ac calamitosos impellamus, ignem igni adiciētes, & oleum foco instillantes.

Illotis manibus. 52.

Homil. 2. in Matth. Tu verò euangeliū etiam si illotis, vt aiunt, manibus contrectare detur, ne attingere quidem cupias.

Impingere in scopulum. 53.

Initio homil. 25. in 2. Cor. Pharifæo propter hoc acciderunt quæ leguntur, eo quod impigit in hunc (magniloquentiæ) scopulum. Eadem de eodem homil. de profectu euangelij.

In ære habere. 54.

Homil. 7. ad Rom. Deus quibus maxime debet, hos maxime amat, ad eos accurrit: quibus nihil debet, eos auersatur. Omnem igitur operam nauemus, vt illū in ære nostro habeamus.

Ipsè dixit. 55.

Homil. 1. in 1. ad Timoth. Et quid me dicere de Deo diuinisque rebus necesse est, gentiles sine argumento & probatione credidisse? In homine quoque hoc eos fecisse manifestum est, eoque mago, Pythagora, Ipse dixit.

Iro pauperior. 56.

Homil. 20. ad Ephes. Et si oporteat omnia perdere, & Iro pauperiorem fieri, extrema & quicquid tandem est pati, leuia erunt omnia, mihi modò tecū bene conueniat.

Iuxta fontem stare. 57.

Concione 1. de Lazaro, hic quasi venisset, vt alienorum bonorum testis esset,

ita

ita in vestibulo diuitis proiectus, iuxta fontem molestissima siti discruciabatur.

Iniuria soluit amorem. 58.

Homil. 8. in 2. Cor. Si iuxta prouerbiū, contumelia persuadet amati vt amorem dissoluat: quomodo non magis spiritua lia incantamenta superabunt malū, tantum vt velimus desistere?

Lapidibus cohabitare. 59.

Serm. contra cōcubinos. Admirande vir, is affectus (non moueri scilicet) est his qui lapidibus cohabitant, non hominibus. Ego autem audiui quòd etiam apud lapides quidā & statuas aliquid passi sint.

Laterem lauare. 60.

Homil. 5. oper. imperf. in Matth. Incipe laterem aqua lauare: nunquid aliquando mundatur? Minime, sed magis commoto luto amplius sordidatur.

Laua os tuum, & sic memineris. 61.

Homil. 9. in dict. Quoties de viro quopiam virtutibus prædico loquimur, dicimus, Laua os tuum, & sic memoreris. Nomen autem Dei simpliciter distrahimus, & c. Inuehitur in frequenter iurantes.

Leonem ab inuicibus. 62.

Homil. 4. in 2. Timoth. Sed leonē profecto imprudenter ex vngue descripsi: Paulum vtique ex præsentibus. Illa sanè cœlestia & diuina quis animo concipiat?

Lerna malorum. 63.

Matth. 6. Sed libera nos à malo. Similitatem non in proximos, sed à proximis in malum, id est, diabolum ceu malorū omnium lernā, caput atq; causam transferamus. Homil. 20.

Manum iniicere. 64.

Homil. 5. in 2. ad Thessal. Multa nos à dilectione Dei diuerticula abducūt. Primum quidē Mammonæ velut impudētes quasdam manus animæ nostræ iniicientis, & potenter ac tenaciter corripientis & trahentis.

Manus dare. 65.

Lib. 2. pro vita monastica. Postquam enim in nullo sibi cedere permittit, neq; penitus moueri loco, victus tandem manus dedit.

Mari mutabilior. 66.

Homil. 12. ad Ephes. Mari crebrius mutantur.

Marte aperto. 67.

Homil. 7. ad Rom. Perniciosior est inuidus

uidus homo. Hic enim aperto Marte gerit, ille adumbrato.

Marte suo. 68.

Homil. 12. ad Rom. Bonos suo Marte liberatos non esse, sed gratia omnia illis obuenuisse.

Naufragium in portu. 69.

Concione. 1. de Lazaro, Solū vitæ tantū habens, vt sua mala sentiret, in portu faciens naufragium. Serm. de Eucharistia in Encæniis. Adam in paradiso, vt in portu naufragium fecit. Initio Homil. 25. in 2. Cor. de Phariseo Luc. 18. & de eodem homil. de profectu euangelij. Præ magniloquentia in portu naufragiū fecit, vt naus quæ multos fluctus & tempestates effugit, in ipso autem portu tandem in scopulum impingit, iacturam totius thesauri in se recōditi facit. ita Pharisæus, &c. De diuitiis & paupertate, Ex aliorum naufragiis vobis portum parās.

Ne gry quidem. 70.

Homil. 24. in Act. In persecutione timor ingressus quasi flagello quodā percusso cane, omnes affectiones ne gry quidem sonare sinit.

Nec per somnium. 71.

Homil. 2. in Matth. Quæ sapientes seculi ne per somnium quidem aliquando imaginari potuerunt. Paulo post. Virginitatis illi nec in somnis dignitatem imaginati sunt. Et aliquantulò post, Quis in hac de qua loquimur ciuitate princeps sit, quis apud eum primus aut secundus aut tertius, vel quanto quisque tempore, vel quid sit virtutis operatus, nunquam vel per somnium cogitasti. Homil. 1. in Ioan. Nihil terrenum sentit, vt illi qui ne per quietem quidem regias ingredi meriti sunt. Homil. 8. Gétiles nullos de Deo sermones ne in somnis quidem acceperant. Homil. 29. Spiritualia ne in somnis quidem coniectamini. Homil. 75. Virtutem & vitium ne in somnis quidẽ imaginantur. Vtitur & lib. 1. de sacerdotio. Derepẽte ad tanti honoris culmen perduxerunt, quantum ne in somnis quidẽ assequi sperauissent. Homil. 69. in Matth. & 56. ad Antiochenos. lib. 3. contra vituperatores monásticæ. Oratione 3. aduersus Iudæos. Serm. contra concubinarios. Epist. 5. ad Theodorum lapsum. Homil. 34. in 1. Cor. Homil. 6. ad Ephes. Homil. 28. ad Hebr.

Nocturna

Nocturna pugna. 72.

Lib. 3. de sacerditio, Ira, inquit ille, & prudentes perdit. quasi enim in nocturna pugna obtenebratus animi oculus nõ internoscit amicos ab aduersariis, sed omnes simul vno loco habet.

Nudo capite. 73.

Id est impudẽter & inuerecunde. Homil. 43. in Genes. 19. de Sodomitis. Neque erubescbãt tam turpe tamque impudens flagitium, neque infallibilẽ oculum cogitabant, neque iustum reuerabantur, neque hospitibus parcebant: sed absque rubore, & nudo, vt dicunt, capite, libidinis suæ verba efferentes, accesserunt, &c. Homil. 68. ad Antioch. 10. in 1. ad Thessal. Nudo & aperto capite per medium forum res omnium rapit. Et in vita S. Babylæ martyris. Homil. 10. ad Philip. Quia magnus erat Galatarũ moribus, nudo deinceps capite cù multa auctoritate incisionem infert. Homil. 38. in 1. Cor. Et hoc leuius nunc quidem, progressu verò postquam incaluit, nudo deinceps capite clamat:

Nullius pensis. 74.

Serm. contra concubinarios, Si talem

I

virum(Moyſen)hoc fecit impingere, nos vermiculos, & nullius penſi, quomodo non deſtruet & perdet?

Numeris omnibus. 75.

Homil.14.ad Rom. Numeris omnibus abſolutam gloriam.

Obuiis vlnis,manibus. 76.

Lib.3.de ſacerdotio:Qui neque viribus ſuis prius conſultis, neque conſiderata rei magnitudine,obuiis ſtatim vlnis munus oblatum amplectuntur.Epiſt.5. Egre dientem obuiis manibus excepit.

Oleum foco addere. 77.

Vide,Ignem igni addere. ex homil.7. ad Rom.

Omnem lapidem mouere. 78.

Epiſt. 5.ad Theodorū. Vnde diabolus omnem,quod aiūt,lapide[m] mouet, quò in nobis altè radices agat cogitatio deſperationis. homil. 5. ad Ro. Quinetiam vel proprio filio interempto perſeuerat Deus exhortans,obſecrans,rogans, omnem denique lapide[m] mouens, vt ad ſe conuertantur.

Palinodiam canere. 79.

Homil.9.Quòd nemo læditur niſi à ſe ipſo,Scio quòd poſt hoc nobiſcū ſtabunt
notantes

notantes ſemetipſos prioris erroris, & vt dicitur,palinodiam canent.Lib.2.aduerſus vituperatores monaſticae,Victus palinodiam cecinit.

Pedibus conterere. 80.

Homil.9. Quòd nemo leditur niſi à ſe ipſo, Terribilem omnibus fieri innumeris modis cruciare, affligere,ac pedibus, vt ita dicam, conterere bonos & honeſtos viros.

Per manus tradere. 81.

Homil.2.ad Eph. Si liberis voles velut per manus tradere diuitias, illis acquire iuſtitia & æquitate.

Per tranſennam. 82.

Homil.25.ad Rom.Non permittens vt iniectum verbi ſemen modicum quid vel per tranſennam aliquando aſpici queat:

Pinguiori ſermone. 83.

Homil.73.in Ioan.Vt pinguiori ſermone vtamur.Et,Pinguior verborum ſignificantia humilitatem arguit. homil. 4. contra anomæos. His ipſis humanæ ac pinguis Mineræ vocabulis cognitione Seraphim & Cherubim deſignari à propheta intellige.

Piscibus magis mutus. 84.

Homil. 3. ad Ephes. Eum qui piscibus magis fuerat mutus, in quàm sublimem thronum subuexerit.

Quæ ante pedes. 85.

Homil. 20. ad Rom. Qui phirenesi laborat, cum seipsum non agnoscat, neque quæ ante pedes sunt, nouit. 22. ad Heb. Si illic ubi ante pedes erant bona, omnes fide saluati sunt, multo amplius nos.

Qui alium honorat, seipsum honorat. 86.

Homil. 14. in Act. Et prouerbiũ quoddam est, Qui honorat, seipsum honorat: ita etiam qui contumelia afficit, seipsum contumelia afficit. Nullus nos poterit iniuria afficere, iterum dico, nisi nosmet ipsi: neque pauperem me quis faciet, nisi ego meipsum. Homil. 50. Non audis, Qui honorat, seipsum honorat? Nos autem nos ipsos contumelia afficimus, &c. Cur te ipsum percutis, &c. Homil. 25. ad Hebr. Noli iniuria te ipsum afficere, dum iniuria alium afficis. Tibi ipsi parce, non illi. te ipsum honora, nõ illum. Nonne prouerbiũ tale est, quia qui alium honorat, seipsum honorat? Et meritò. non e-

nim

nim honorat illum, sed seipsum. Audi sapientem quendam dicentem, Fac animæ tuæ honorem secundum dignitatẽ eius. Quid est hoc? Si tua diripuit, inquit, noli eius uelle diripere. Iniuriã fecit, iniuriam ne facias.

Quicquid in buccam. 87.

Serm. contra concubinarios, Et nullius ipsi curam habent, neque erubescunt, sicut ebrii, omne quod in buccam uenit loquẽtes. Homil. 21. ad 1. Cor. Non igitur simpliciter quicquid in buccam uenerit, loquamur.

Refricare vlcera. 88.

De diuitiis & paupertate, Hoc dico, Non exprobrans, absit, neque refricans vlcera.

Sal & mensa. 89.

Homil. 8. ad Rom. Prædones salem eundem simul comedentes, prædones esse desinunt aduersus eos quorum conuictu uis fuerint, &c. Homil. 24. in 1. Cor. Si in hominibus mensæ & salis communio, amoris causa est & signum, hoc idem in demonibus accidere potest. Homil. 27 in 2. Cor. Et latrones & homicidæ & parietum effractores cõmunicato solo sale

I iij

& mensæ participes facti, mores mutauerunt.

Secundarius cursus, sive altera nauigatio. 90.

Homil. I. in Mathæum. Posteaquàm verò ab hac gratia sumus excussi, age vel secundum amplectamur cursum. Emen dauit hunc locum in Aniano interprete Erasmus in adagijs. Sic initio lib. 3. de vita monastica. Opramus votis omnibus nemini hac admonitione opus esse. Sin quod absit, fuerint aliqui huiusmodi, vel secundum, iuxta prouerbum, nauigationis remedium non illos effugiet.

Seminare inter saxa. 91.

Homil. 6. ad Tit. Quoties peruersus quis hæreticus prorsus fuerit, & animo decreuerit, sententiã, quicquid cõtigerit, non mutare, cur eius gratia frustra laboras, atque inter saxa seminare contendis:

Senectus ipsa morbus est. 92.

Initio homil. 4. ad Tit. Habet senectus vitia quædam propria, & morbos quibus iuuentus caret. Et ipsa quippe senectus morbus est.

Sine puluere. 93.

In S. Babyla martyre, de Iuliano August. Qui Persidem omnẽ per incurSIONEM, ac sine puluere, quod aiunt, capturum

rum se sperauerat.

Somniis infirmus. 94.

Homil. 17. ad Rom. Preconium humanum somniis infirmus.

Stadium transire. 95.

Homil. 42. in I. Cor. 15. Abundantes, ait Paulus, in opere domini semper. non dixit, operantes bonum. vt sponte scilicet & ex abundantia peragamus istud, & stadium aliquando transiliamus.

Summis digitis. 96.

Homil. I. de patientia Iob. Euangelica lingua nobis amice necessario accedas, quò summis, vt ita dicã, digitis, vnguenti alabastrum tangentes, ecclesiam simul repleamus. Alludit ad Ioan. 12.

Summis labris. 97.

Proœmio altero in psalmos. Sed vt agnoscentes consequentiam eorum quæ dicuntur, prudenter canant, prout scriptum est, ex profundo cordis sui, & non in superficie tantum, & ex summis labris. Homilia 6. in I. Timoth. Qui scire videntur quid tractauerimus, vix summis labiis proferunt.

Studium, studium generat. 98.

Homil. 8. in Act. Fortassis ad finem ve-

niemus. studium enim, inquit, studium generat, & ignauia ignauiam.

Sursum deorsum. 99.

Homil. 2. in Matth. Itaque fit vt sursum hodie deorsum omnia ferantur. Lib. 3. de sacerdotio. Fit tandē per eos, vt quod est in veteri prouerbio, sursum ac deorsum sese habeant res, principes suos subditi legant. Sermon. contra concubinos, Nihil ita Deum exacerbat, vt blasphemia: vnde sursum ac deorsum apud Iudæos hoc iactat, Nomē meum blasphematur, &c. Homil. 4. ad Ro. Cum Deus destituerit, tum omnia sursum ac deorsum feruntur. 17. Sursum deorsum turbantur omnia. 24. Sursum deorsum voluuntur omnia. 27. Christus sursum ac deorsum versans. 30. 1. Cor. Quid tu differētiam sursum deorsum versas: 38. Omnia perdis, sursum deorsum omnia mices. Sermon. de eleemosyna & collatione in sanctos: Moses de his sursum ac deorsum sermones disseminat. Homil. 27. in 2. Cor. Hoc est quod omnia sursum ac deorsum conuertit. Ad Galat. 1. Nisi regulam hanc seruauerimus, omnia sursum deorsum miscebuntur. 3. Quoniam sursum

sum deorsum legem necessariā esse verrebant Iudæi. Homil. 10. ad Eph. Hoc est quod sursum ac deorsum versauit ac turbauit omnia. 14. Quod psalmista sursum ac deorsum versat. 15. 20. Militibus turbatis omnia sursum ac deorsum voluuntur. Et multo post, Pecunias ac sumptuositatem sursum ac deorsum indefinenter incusa. 4. ad Philip. Vbiq; vides ipsum sursum ac deorsum hac re sollicitē agentem. 6. Omnia sursum ac deorsum volutat ac subuertit. 7. ad Col. Sursum ac deorsum quæ de Christo sunt versat. 10. in 1. Theff. ad Heb. Homil. 2. 8. Sursum atq; deorsum cum Iudæis disputans. 12. Sursum atq; deorsum hoc honoris illorum gratia voluebatur. 13. Sursum atq; deorsum reuoluit dicēs. 20. Sursum ac deorsum tam multis disputauit de hostiis. 23. Nobis sursum atq; deorsum Deus de superna loquitur ciuitate. 25. Cū Paulus sursum ac deorsum clamet. 27. Quoniā sursum ac deorsum dicebat, quia oportet credere.

Sybaritica mensa. 100.

In psal. 109. Audiant qui sibi mensas apponunt Sybariticas. De resurrectione

homil. 7. ho. 10. Cū presbyter esset designatus. homil. 19. in 2. Cor. Maiores esse delicias herbis pasci, & bene habere, quàm Sybariticam habere mensam, & morbis esse obnoxium.

Centuria Secunda.

Sydere infaussto natus. 1.

Homil. 12. ad Rom. Quis tandem cōusque miser, cōusque infelici sydere natus esse queat, vt ne studij quidem tantum Christi, quantum diaboli ac peccati seruituti impendat?

Tanquam è fonte. 2.

Concione 1. de Lazaro: Epuloni diuiti cuncta veluti è fontibus affluebant. & paulò post. Isti qui in parasitos & gnathones & temulentiam quicquid habet consumit, non aliter quàm è fonte cuncta affluunt. 2. Sæpe dixerat diues hic: Quorsum mihi pietate opus ac virtute? Cuncta mihi velut è fonte affluunt. Multa fruor prosperitate. Homilia 17. in Act. Homil. 20. ad Eph. Doce timorem Dei, & omnia tanquã ex fonte abũde affluẽt.

Tanquam

Tanquam machina impulsus. 3.

Homil. 8. in Ioan. Hi (gentiles & gentium dii) cum in imum malitiæ pelagus demersi essent, repente tanquam machina quadam ad superna impulsis, ab ipso cœlo clari apparuerunt & fulserunt.

Telchinis dextra. 4.

In D. Babyla. O Telchinis dextrã. Sic enim appellat nocentem dextram. malignam vertit Brixius, quòd Telchinas Græci vocant malignos, inuidos, incantatores.

Telis suis transfigi. 5.

Homil. 38. in 1. Cor. Nec oppugnatione aliunde opus. transfigit dolor ipse sese. vide igitur qui suis se telis trãsfixerũt.

Tempus omnia reuelat. 6.

Homil. 35. in Matth. Tempus quod obumbrata omnia declarat ac detegit, & inimicorum aduersus vos ementita verba redarguet, & virtutis vestræ splendorum accendet.

Turpe dicere, Non putabam. 7.

Ad finem homil. 5. ad Tit. Considerate quàm turpe, quàmque ridiculũ sit postmodum dicere, Non expectabamus neque sperabamus hoc fore: nec turpe

modo, sed & graue, plenumq; periculi. Si & in hoc seculo, stultorum est & amentium non providere futura, &c.

Transuersum agere. 8.

Homil. 9. ad Rom. Quid de iis dicas, quos frequenter afflictio transuersos agit, & in errorem inducit?

Triobolaris. 9.

Homil. 21. ad Ephes. Si enim Græci triobolares quidam viri & canes triobolarem ac vilem philosophiam (talis enim oratorum est infidelium philosophia) imò non ipsam sed nomen ipsius amplexi, multos flectunt, &c.

Ventos stringere. 10.

Vide umbras amplecti. ex Hom. Quòd nemo læditur nisi à seipso.

Vltra metas currere. 11.

Homil. 40. in Matt. Quam excusationem habebis, cum aliis ultra metam currentibus, tu vel ad constitutum terminum peruenire graueris? Hoc prouerbiū innuit opera supererogationis sanè intellecta, vt & aliud, Fossas transilire. & sequens.

Vltra septa transire. 12.

Homil. de verbis apostoli, Habentes autem, &c. De fatuis virginibus, Natu-

12,

12, ait, violentiam superauerant, in terra degentes, angelicam vitam vixerant. in tanta flamma fornacem potuerant cupidinum extinguere, & ultra septa transfugerant, & plura quam iustæ erant præstiterant. nulla enim lex virginitatem præcipit. liberæ hoc auditorum voluntati relinquitur. post hæc omnia victæ sunt à pecunia, &c. Sic solet supererogationis opera innuere. Homil. 3. in 2. Corinth. 1. Abundantius, ait Paulus, apud vos. Illic enim ultra septa progressus fuerat, gratuito docens euangelium, vt illorum parceret imbecillitati. Et ad finem epistolæ ad Rom. Paulus non solum imperata fecit, sed & supra septa totus saltauit: cum doceret ex euangelio viuendum, victum suis ipse manibus quesuuit, plus quam imperatum erat faciens.

Umbras amplecti. 13.

Homil. 9. Quòd nemo leditur nisi à seipso. Qui voluptatis vinculis alligati sunt, quos obtinet libido captiuos, quibus omnis vita in luxu teritur, superflua videntur hæc & inepta: quandoquidem summa auiditate amplectuntur umbras, & stringunt ventos. Hæc enim

quæ eis videntur carnis & seculi bona, è manibus eorum tanquam ventus & umbra effugiunt ac labuntur.

Vno ingo. 14.

Homilia II. ad Rom. Ex duabus illis quas paulò antè vno veluti iugo copulauimus.

Vno ore. 15.

Homil. 39. in 1. Cor. Philosophi cum per cætera dissecti vndiq; inter se essent, in hoc planè vno velut ore conspirabāt, Resurrectionem non esse.

Vnum factum vnum, duo facta nihil. 16.

Concione 1. de Lazaro. Non dicebat apud se quicquam tale, quale vulgus dicere verisimile est: Hic diues si mortuus illic dat pœnas, vnum factum est vnum. sin illic iisdè potitur honorib^o, duo facta sunt nihil. An non hæc per fora circumfertis vos vulgares, vestrum plerique ex hippodromia paganorum theatris importantes? Hæc multi frequenter dicunt ridentes. verum hoc quoque diabolicæ versutiæ est, loco dictorum ciuillium & vrbanoꝝ perniciosâ in vitam nostram inducere dogmata. Hæc sine fine & in officinis

officinis fori & in ædibus plerique circunferunt. Res extremæ dementiæ, & maximè ridicula, animique puerilis, &c. Et paulo post, Ne dixerimus de diuitib^o hîc improbè viuentibus, & iustis illic fœlicitate fruētibus, quod vnum sit vnum, sed quòd duo sint nihil: quandoquidem iustis & quæ illic & quæ hic sunt, nullam præbent voluptatem. Qui verò per fraudem sibi quæ non oportet vsurpant, tum illic puniuntur, hinc profecti, supplicii intolerabilibus: tum hîc discruciantur expectatione futuri illic supplicij, & mala, quâ ab omnibus ferunt, opinione &c. Impia spirant impiorum non magis prouerbia, quàm ænigmata, diffidētium & dubitantium, & nihil persuasum habentium de futuris impiorum pœnis, quòdque omnino puniendi sunt, hinc profecti, sed idem cum iustis & æquale reportaturos præmium, &c. Hic desidero fontem Græcum, post interpretem etiam Erasmmum.

Voluptas adsit, & suffocet me.

Homil. 74. in Matt. Parasiti & gnathones, cum hæc à nobis audiunt, nec dolent, nec erubescunt, sed gloriantur. Ad-

fit, inquietes, suave quiddam mihi & iucundum, & suffocet me. O verfutiam diaboli, quæ proverbio vitæ hominum tradidit, quibus integra possit hominum vita euerri.

Vulnus circa iugulum. 18.

Homil. 38. in I. Cor. Si tenetis, inquit, nisi frustra credidistis, circa iugulum vulnus, & non de re friuola certamen, sed de summa fidei esse ostendens.

F I N I S.

DISSIMILITVDINVM EX OPE-
ribus D. Ioannis Chrysoſtomi collectarū, corū
item quæ in Adagijs, præterquam quod ordine
alphabetico digeſta ſunt, & in præfatione, quam
litera P præfixa denotat, occurrerunt, Index.

A Brenuncio ſatana. 91	<i>virtutum.</i>
<i>Adagia vulgi non cõtemmenda</i> 109. <i>Prophana</i> p. 9.	<i>Anima præ alijs rebus ſalus & perditio</i> 23
<i>Adam paulatim formatus</i> 60.	<i>Anima amiſſio ſarciri nequit</i> 24
<i>Aenigmata impiorum impia</i> 143	<i>Animalium homini uſus, dominium, excepio</i> 12
<i>Res alienæ pecuniariæ & ſpirituale</i> 3	<i>Animum emendari poſſe, non corpus</i> 49
<i>Aetates alias alia decent.</i> 103.	<i>Ariſtippus ſcortator. p.</i> 7
<i>Affectus amoris & odij tollit iudicium</i> p. 6.	<i>Arma carnalia & ſpiritu- talia</i> 52
<i>Agon ſecularis & Chri- ſtianus</i> 37	<i>Arrogantia</i> 110. 123
<i>Agonotheta Deus & ho- mo</i> 20. 90	<i>Artifices mechanici, & do- ctores euangelici</i> 88
<i>Aedificare domos & eccle- ſias</i> 79	<i>Aſpasia Xenophontis uxor</i> p. 5.
<i>Agricola.</i> 13. 29. 30. 69.	<i>Aſpectus cõtagioſus & ſa- lutaris</i> 81
<i>Amici menſa</i> 59	<i>Athleta.</i> 39. 89. & Chri- ſtianus 51
<i>Amor diuinus quouis alio maior.</i> 14. 40. & huma- nus. 48. <i>externus & ſan- ctus.</i> 49. <i>formarum &</i>	<i>Auari raptores.</i> 40. 41. <i>belluis peiores 2. demoni- bus. 42. demones & ſera, non homines.</i> 104. <i>hydra, ſtylla, &c.</i>

<i>Augusti & equitis Rom.</i>	<i>Chrysoſtomus graecus & latinus.</i>	p. 10.
<i>iocus.</i>	p. 9.	
<i>Lurifabri</i>	40	<i>Circumciſio Iudeorum</i> 50
B		<i>Caeleſtia qualia</i> 97
<i>Apriſima fedus & pactum</i>	60	<i>Concupiſcentiae flamma.</i> III 112.
<i>Baptiſmus.</i> 31. 33. regeneratio mirabilis.		<i>Confefſio peccati.</i> 19. 84. 86. Deo & hominibus. 90.
<i>Baptiſatus altera creatura.</i> 61. III. aureus, caeleſtis.		<i>Connubiū & conuiuū.</i> 23
<i>Bellum ſpirituale & carnale.</i> 37. ſacrum & ciuile Gallicum hodiernū. p. 12 13. irconciliabile.		<i>Conſcientiae aſiduitas.</i> 28. 107. calculus. 110. Inceptio.
<i>Bello caſos ſepelire, ſaucios curare</i>	95	<i>Conſtruit & deſtruit aliter deus, aliter homo</i> 82
<i>Beneficij laus & ab iis quibus non bene fit</i>	58	<i>Conuiuia & conuiuator.</i> 56
<i>Blaphemia Deum exacerbare</i>	136	<i>Conuiuium & concio</i> 98
<i>Bona praſentia & futura.</i> 37. 44. carnalia & ſpiritualia		<i>Corone</i> 5. 39
C		<i>Corpus amiſſum ſarciri nequit</i> 24
<i>Caedera, mala verba vel dogmata</i>	9	<i>Corpus myſticum naturalius plus morbidum</i> 76
<i>Canes in domeſticos & alienos</i>	57	<i>Corruptio, medicina</i> 17
<i>Cantica diuina</i>	101	<i>Cruce Domini gloria</i> 78
<i>Canilena mundi</i>	101	D
<i>Captiui ut tractentur</i>	62	<i>Demoneum contra paſtores certamen</i> 73
<i>Caupones</i>	92	<i>Dare multum aut modicum</i> 59.
		<i>Dare paſſim omnibus</i> 58
		<i>Debitor Deus & homo.</i> 82. 124.

<i>Debitum ſermonis & peccunie.</i>	81	<i>114. multiplex. non tantum vini.</i>
<i>Deliciae maiores ſobrijs quam ebriofis</i>	138	<i>Ebrijs domini, ſeruis ſobrijs ridiculi</i> 57
<i>Depoſitarius Deus, & homo.</i>	66. 85	<i>Eccleſia, hic quidam quaſi euripus.</i> 119. mater. 159
<i>Deſperationis cogitatio a diabolo</i>	130	<i>Eleemoſynarij timide.</i> 14. 85. Eleemoſyna.
<i>Deus Abraham, Iſaac, & Iacob</i>	96	<i>Epilcopi minus praecipuum praedicare.</i> p. 11. 12
<i>Deus index, medicus, magiſter</i>	80	<i>Euangelium omnimodis inſtrumentum & medicamentum</i> 76
<i>Deus ubique, & nos cum Deo.</i>	100	<i>Euchariftiae</i> 33-34
<i>Diabolus accuſator</i>	7	<i>Exheredatio & abdicatio.</i> 12. 28. F
<i>Diaboli uicere & uinci.</i>	51.	F
<i>Disciplina</i>	1. 2.	<i>Fames repletionem melior.</i> 55
<i>Discipulus</i>	39	<i>Filios emendare.</i> 106. carnales et ſpirituales. 123. 131
<i>Diſſimulium uſus.</i> p. 4. 8.		160
<i>Dives pictus & uiuus.</i>	43.	<i>Florum fragrantia, inſtorica memoria</i> 5. 47
<i>Epulo</i>	138. 142	<i>Fenus</i> 59
<i>Dives quibus a paupere differat</i>	45	<i>Fatus conceptio, perfectio, egeſſio</i> 11
<i>Doctrina.</i> 1. 2. 14. 16. 30. 31. omne tempus commo- dum.		<i>Formica</i> 25
<i>Domini Deus & homo.</i> 67.		<i>Fragrantia ſenſibilis & al- tera</i> 47-51
<i>Dux & exercitus</i>	52	<i>Franci, non Franci.</i> p. 14
E		<i>Frater Chriſt. & homo.</i> 159
<i>Ebrietas tempeſtas.</i> 24.		<i>Frater non Dominus uocat</i>
<i>E</i> 25. 64. non uoluptas		

<i>Et vocabit</i>	26	I
<i>Futura ex prateritis conu- cere</i>	113	I eiunij fructus. 84. 114
		<i>Judaicus.</i>
G		<i>Iniuria diaboli, non fratru meminisse</i>
<i>Germani auxiliares sci- licet. p.</i>	14	<i>Iob athleta victor, victus diabolo</i>
<i>Gentiles minus conuertun- tur ob Christianorum vi- tia</i>	65	<i>Iracundus bellus sanior.</i>
<i>Gladius duplex. p.</i>	13	17.
<i>Gloria amor</i>	38	<i>Iudas anarus sacrilegus.</i>
<i>Gratia post cibum. 27. 56. non fistula.</i>	56.	115.
<i>Gutta marina, gratia di- uina</i>	30	<i>Iudei & martyres. 94. 114.</i>
		<i>Ieiunij ebrij 115. impeni- tentes & miserrimi</i>
H		<i>Iudex Deus & homo. 2. 35. 84. 87</i>
<i>Hereses ab ecclesia initio</i>	106	<i>Iudex homo punit, non e- mendat</i>
<i>Harecticus peruersus frustra corrigitur</i>	134	87
<i>Hirundines</i>	34	<i>Iudices & sacerdotes</i>
<i>Homo hominis reconcilian- di, quam Dei, studiofior.</i>		74
22.		<i>Iudicium fori & ecclesie.</i>
<i>Homo nequam, fera pericu- losior. 16. 19. 25. 99. de- terior</i>		34. humanum & diuinu 35. 84
<i>Homicida</i>	50	<i>Iulianus imperator 115. 134</i>
<i>Honorans alium, seipsum ho- norat, & contra.</i>	132	<i>Iurantes frequenter</i>
<i>Hospites ut Patriarcha di- cti sine</i>	97	125.
		L
		<i>Labor pro presentibus</i>
		<i>rebus vanis</i>
		121
		<i>Lacrymarum voluptas</i>
		21.
		80. utilitas.
		<i>Lactitia materna</i>
		63
		<i>Latus Adami & Christi.</i>
		61.

<i>Latrones.</i>	50	<i>Mensa pauperum & diui- rum.</i>
<i>Laus ab hominibus & deo</i>	38. 110. 123. 135.	53
<i>Libertas quaedam durior ser- uitute.</i>	68	<i>Mercator.</i>
<i>Liberum arbitrium</i>	2. 29	13. 92
<i>Libido non est voluptas.</i>	64	<i>Mercenarius.</i>
125. In statuas.		39. 26
<i>Lucta & doctrina</i>	16	<i>Meretrix, domus, nauis.</i>
<i>Luctus vilis & inutilis.</i>	96.	p. 7.
		<i>Miles & episcopus. 75. 93</i>
		<i>& concionator.</i>
		<i>Miles ubi rex</i>
		99
		<i>Milites & Christiani</i>
		89
		<i>Mina Dei, ut parcat, homi- num, ut faciant.</i>
		10
M		<i>Monastica exercitia</i>
<i>Machabei</i>	20	77
<i>Magniloquentia.</i>	124	<i>Morbi animi & corporis.</i>
127.		21. 74. pecudum & ho- minis.
<i>Maledici, fera carnisore.</i>		
13. 113. 116. in principes & sacerdotes.		<i>Mors duplex. 37. 92. 94. 115. non omnibus maloru finis.</i>
<i>Malesici non possunt omnes trucidari</i>	111	
<i>Malorum fuga, persecutio, communio.</i>	102	<i>Munerarij Reges & Deus.</i>
		100.
<i>Manna.</i>	45	N
<i>Martyres.</i>	50	<i>Nucleus nanctragus, non renouigat.</i>
<i>Martyribus, Dei quam sua laus gratior.</i>	93	22
<i>Master carnalis & ecclesia.</i>	159	<i>Necessitas seu mendicitas co- gitur impudens esse</i>
		122
		<i>p. 12. legem non habet.</i>
		<i>Niniuite. 11. 87.</i>
		<i>Nodus indissolubilis. p. 15</i>
<i>Medicina adiacentia. 9. 17. 18. 49. 55. 70. 74</i>		<i>Nomē seruus a dominis, Deus a seruus accipit.</i>
<i>Mensa frequens, auditorum attentio</i>	6	96
		<i>Nuditas in baptismo.</i>
		60

Nuptie mundi & Christi. 72
 47.

0

Oblivio tinea peior. 103
 Obsonia carniū & concionum 19
 Odisse debemus diabolū, non proximos 127
 Olympica certamina. 4. 5. corona.
 Opera supererogationis 122
 135. 140
 Orando rectè Deū adire 81
 Orare solo interim corde 81
 Oratio hominis cum Deo colloquium, exorat 7
 Oratio sine attentione 92
 Os vel sepulchrum vel thesaurus 8

P

Pæcis aue mortis optio. p. 16. & 155
 Pagani verè de Deo & spiritualibus penè nihil 128
 Paradysus & cælum 61
 Parasiti 54. 143
 Parentes non alentes 33
 Pareit & punis, aliter deus, aliter homo 18
 Pastor & ouile.

Pastor grege melior sit 72
 Pastores hominū & ouium 72.
 Pastores, parentes 64
 Pastorum cum grege percucio. 73
 Pastorum cura 63. 118. viso lupo clamor.
 Pater Deus & homo 158
 Paternum ius 71
 Patientia non perit 13
 Paulus mundi depictor. 42.
 141. gratis docēs super erogabat. catena aurea. 113.
 vincula 52. 106
 Pauperes ad prandium vocandi 53
 Paupeitas spiritualis et sensibilis 1. 13. 103. puella formosa.
 Paupertatis metus. 112
 Peccati parturicio 28
 Pecunia. 1. 2. 24. 69. instabilis.
 Petrus apostolorū corypheus 116.
 Phreneticus 132
 Philosophia gētilium. 140.
 142.
 Piscator 84
 Plato 110. 119
 Plutus opes recōditæ, bellua

inclusa 43
 Penitentia vis & efficacia I. 6. 23. 80. medicamentum. 113
 Prestigiator & philosophus 77.
 Preuaricatores 101
 Prandium dimittit. 54. Pædagogium.
 Proverbia impiorum impia. 143. 144. à diabolo
 Pythagoras magus 124

Rapax alieni. 112. 122
 129. 143
 Reges & Deus 85. 89. 100
 Regnum cælorum dum diripitur, augetur 70
 Reliquia ciborū & sermonum. 3. 15. mensæ & sapientia.
 Resurrectionis probatio, creatio. 98. 142. à Philosophis negatur.
 Rex penam, deus culpā remittit. 15. 80. carcere liberat, non gehenna.

Sacerdotium monachismo difficilius 76
 Sacerdotum molestia 71

Sacra Christianis communia 62
 Sacra Iudæis non communia 62
 Sanguis naturalis & mysticus 34
 Scabies voluptas 65
 Scripturæ nihil non aureū. 40.
 Sectio carnis agra et sana. 4
 Secularium quam diuiniū maior cura 32
 Semen & dolus. 12. 85. & elemosina.
 Senones Galli non Germani Romæ cæperunt. p. 14. 153
 Seruitus Christi & diaboli 138.
 Seruorum patientia philosophica 68
 Seruo nihil proprium 67
 Serui liberi & inuiti. 28. 35. Dei & hominum 39. 46. 67. 68. grati & ingrati. 91. emptiū, & seruorum emptores Deus & homines
 Silentii pictura 117
 Simplicium vsus. p. 4
 Similitudo claudicat, & falsit. p. 4
 Sodomita 129

Sol & aer omnibus commu- nes	44	narius	26. 27
Spes bona & placida	56	Vipera	12
Spiritus sancti character	50	Virginitatis certamen asi- dium.	83 128. gentilibus ignota. 141. supernatura- lus, angelica, inussa, libera.
Sponsus Iesus, sponsa ecclesia.	8	Virtus stabilis & perma- nens.	69. 109. nobiscum migrat.
Stadium terrestre & cele- ste.	46		
Stipatores regii	100		
Supplicium Dei & hoīs	21		

T

Terrena qualia	97	Virtutis molestia tēporalis, aeternum gaudium	71
Testimoniū Dei & ho- minum	90	Vita duplex.	92. 119. pra- sens, Euripus
Theodorus Aethus scorta- tor. p.	7	Vitiū gaudium temporale, dolor aeternus	71
Theatra & Spectacula	119.	Vnctio sacerdotū & athle- tarum	60
142		Voluptas vera & falsa.	64
Thesaurus terrestis & cœ- lestis	47	141. vana	143
Timor facere cōpellar	127	Vstium stimulus assiduus & vehemens	83
Transgressores	101	Vulnera corporis & animi.	
Tyrannorum memoria igno- bilis	78	2. 6. 79. cicatrix.	

V

Victoria species, nō vin- ci.	51	Vxor non mutat virum, vt seruus dominum	46
Vincula Pauli et mūdi	52.	Vxoris ad virum dilectio, vt probetur. p.	6
106. 69. militis & pra- dicatoria. 113. aurea.		X	
Vindemia, scripturae exposi- tio.	27	Xenophon Aspasie vir p.	5.
Vinea dominus & merce-			

F I N I S.

SENONES, QVI PRIMI

ROMAM CEPERVNT,
Gallos fuisse, nō Germanos: quod in
præfatione propositū est pag. 15. pro-
batio aduersus Achillem Gasfarum,
libelli, cui titulus est, Epitome histo-
riarum & chronicorū totius mundi.

Historiæ Romanæ parēs Linius Gallos Lib. 5. et 10.
Vocat, & quidē indubitatos, & in-
digenas Gallos, quorum etiam Vici-
nos cum iis nominat, Bituriges, Aruernos, He-
duos, Ambarros, Carnutes, Aulercos, &c. ab
Oceano, inquit, terrarūque vltimis oris bellū
cientes. Apud quem etiā multò post Cn. Man-
lius contra Gallogræcos pugnaturus, sic de su-
perioribus ad milites, Iam, ait, M. Manlius
vnus agmine scandentes in capitolium Gallos
detrusit. & illis maioribus nostris cū haud du-
biis Gallis in terra sua genitis res erat, &c. Vt
primo loco vbi subiicitur, Alia subinde manus
Germanorum, pro Cenomanorum, errore qui-
dam substituerint, non attendentes hic antea
de Belloueso vtrique Gallo dictū, Taurino sal-
tu per inuias Alpes duxisse suos, subsecutos au-
tem eodem saltu Cenomanos. quod de Germa-
nis intelligi nequit. Et his enim Gallorū in Ita-

Lib. 38.

Glarean. in
Annotationibus ad
Linium &
Eutropium.

liam transitus describitur, non aliorum populorum septem Celtarum populos eo duce in Italiam venisse, post hos Cenomanos, tertio Salios, quarto Boios, Lingonensesque, ultimo, qui Romam deleuere, Senones aduenarum recentissimos. Hæc ille. Nec verò aliter L. Florus, non in epitome modo, sed etiã de gestis Roman. Imperij cursus parumper Gallorum Senonum incursione supprimitur. Galli Senones gens natura ferox, Sic autor de viris illustribus. Galli Senones relictis ob sterilitatem agris suis, &c. Sic apud A. Gellii Verrius Flaccus, Vrbe à Gallis Senonibus recuperata, &c. & apud Sext. Pompeium idem Senones Gallos existimat appellari, quia noui venerint ex transalpina. Neque secus Græci. Strabo Polybium credo imitatus, adeò verbis etiam conueniunt, Reliqui, ait, serè omnes in Italia Galli è trãsalpina Gallia commigrarunt, vt Senones. Et, Inter Gallorum gentes præcis temporibus Padum accollentes, Senones, inquit, olim Romana vrbe per impetum potiti sunt. Semnones autem amplissimam Sueuorum nationem idem facit, nõ Senones, id est σένωνας, non σένωας. Sed nihil magis ad Romam aut Romæ capitolium, quam ad rhombum vel ad bacchum. Plutarchus & Gallos & Celtas siue Celtico genere ortos et Sen

In Camillo.
Problemate
24. & de
fortuna Rõ.

nones, inter Pireneos montes & Alpes fuisse auctor est. Missos recentiores facio, a sabellium, b Petrarchã, c Antoninũ. d Pium I I. e Volaterranum, & cum f Eutropio, g Hieronymo, h Augustino suum i Orosium, superiores item tempore k Valerium, l Plinium, m Vegetium, n Frontinum, o Iustinum. p Appianũ, q Halicarnasseum, r Diodorum, & si etiam poetas velis, t Vergilium, u Ouidium, &c. qui ad vnum omnes Romam tum à Gallis disiectã enarrant, à Germanis ne vnus quidem.

g Ad Demetriadem. h De ciuit lib. 2. & 3. cap. 22. & 2. cap. 19. k De Ominibus. l Lib. 3. cap. 15. m Lib. 4. cap. 26. n Lib. 3. cap. 15. o Lib. 20. 24. 28. 38. p Lib. 2. de bell. ciuil. q Lib. 1. r Lib. 14. s Aeneid. 8. t Faistor. 6.

Probatio ad pag. 16. præfationis.

Cum hæc bella, malo sanè inchoata principio, viderè iuxta sanctissimi patris Leonis I. verbum, esse perdifficile vt bono peragerentur exitu, & tot tumultuum impatiens, non raro precarer aut pacem, aut mortem, amicis huius ergò vel voti vel dicterij, me incusantibus, excusauim plerosque patres multo quam ego sim tum fortiores, tum, modis omnibus meliores atque doctiores (si quid horum modo in me tantillum agnosco) idem in non graviori dif-

a Ad finẽ
Ennead. 3
& iustit
4.
b De viris
illust. in
Epitome.
c To 1. tit. 4
cap. 5. §. 6
& 9.
d Lib. 1. de
Coc. Bassi.
e Lib. 14. in
Camillo.
f Lib. 1.

17. i Lib.
17. i Lib.
17. i Lib.
17. i Lib.
17. i Lib.

Epist. 87.
Dist. 6. cap.
Attivamur 1.
q. 1. ca. Præ-
cipatus.

Numer II.
3. Reg. 19.
Job. 3.
Job. 6. 7. 10.
Psal. 141.
Ecclesi. 4.
Hier. 20.
1. Mac. 2.
Rom. 7.
2. Cor. 1.
Phil. 1.

crimine sibi optauisse. *Ecquorū enim Voces illæ ac Vota sunt. Si ita, Deus, agere statuisti, occide me, tolle animā meā, præcipe in pacc recipi spiritum meū, educ de carcere aut custodia animam meam. Cupio dissolui de corpore mortis huius. Expedit mihi magis mori q̄ viuere. Laudau magis mortuos quam viuentes. Tædet animā meā vitæ meæ. Tædet me viuere, multò verò magis dolorem, laborem, confusionem, & contritionem populi, aiebant illi, mei, vrbium calamitatem, templa inimicorum manibus tradita, direpta vasa, senes cum iunioribus vicatim trucidatos, omnium autē maximè tantum Domini contemptum, tot ac tantas in Deū blasphemias & videre & audire. Nonne patres hi, prophetae, apostoli, viri quantumlibet alioqui sancti, fortes, magnanimi, cum poëta prophano prope modum ita cantasse videntur,*

Lib 3. Trij. Tātus amor necis est, querar vt cū numinis ira,
Eleg. 8. Quod non offensas vindicet ense meas?

Venio ad tempora citiora, & nostris similia-
ra, bellorum, schismatum, tumultuum, Ari-
nismi persecutionem & incrementum diuinitus
preuidens pius ille & theodidactus S. Anto-
nius, nimio dolore tremulus, lacrymis & singul-
tibus vocem interrumpentibus, vix tandem,
Melius, ait, erat, ô filioli, impendēs piaculum
cita

S. Athana-
sio eius vita.

Sozome. lib.
4. cap. 16.
Tripartita
lib. 5. cap. 33.
Nicipho lib.
9. cap. 38.

cita morte lucravi. Sub idem tempus *Arsacius*
monachus itidem & cōfessor sanctissimus Ni-
comedie, ob *Arianā* pseudosynodum preuisa
clade, in ipso eius impetu, turri, qua se philoso-
phaturus incluserat, immota, orātus habitu mor-
tuus repertus est, prius precatus vt vitā antè fi-
nirer, quam vrbis calamitatem videret, in qua
Christū cognouisset, & ecclesie sacris initiatus
esset. In indignissima illa contra D. Ioannem
Chrysostomū excitata persecutione, *Dioscorus*
ex pio monacho inuitus *Hermopolis* episcopus,
cum perpetuis à Domino precibus posceret, vt
aut ecclesiam videret pacē, aut moreretur, me-
ruit exaudiri: & quia mundus dignus pace nō
erat, mortuus est. *Augustinus* ipse *Vādalis* Hip-
ponē suam obsidētibus, Noueritis, familiaribus
suis aiebat, me hoc nostræ calamitatis tempore
Deum rogare, vt aut hanc ciuitatē ab hostibus
circundatā liberare dignetur: aut si aliud ei vi-
deretur, seruos suos ad perferendā voluntatē suā
fortes faciat, aut certe vt me de hoc seculo ad se
accipiat. Quibus dictus, nos, inquit eius cōuictor
& vitæ scriptor *Posidius* vel *Posidoni*?, sic in-
structi deinceps cū nostris omnib⁹, quib⁹ in eadē
erant vrbe, similiter à summo Deo petebamus.
Nec multò post, tertio illius obsidionis mēse fe-
bre lecto decubuit, & occubuit. Occurrent &
alia lectioribus, voti eiusdem exempla.

Palladius in
vita S. Chry-
sostomi.

Cap. 29

De S. Dioscoro, sic hoc ineunte bello lugebam magis quàm ludebam.

*Dum bonus antistes sibi non letabile lethum,
Tempora vel pacis læta videre cupit,
Et nec pace foret, nec dignus præfule mundus,
(Tam sanctis minime dignus hic orbis erat)
Audiri senior meruit, votoque potiri:*

*Hac prece nanque Deum propitiatus, obit.
Accommodatio.*

*Sic ego seu cubito, seu subriigo, vel mihi mortem,
Vel requiem Sponse flagito, Christe, tuæ.*

*Mane nec hoc potiens voto, edormisco, nec illo.
Compos item voti non mage nocte cubo.*

*Ergo voluntatem pernox & perditius opto
Et pace, & fieri seditione tusam.*

*Res ratione tamen, non vi, vel serò gerenda est,
Sic, bona cum tandem causa triumphet, erit.*

*Domine Domine virtus salutis nostræ, obumbra
caput nostrum in die belli. Psal. 139*

Appendix ad finem dissimilitudinū. pag. 104.

Homil. 33. 24 Ecce patrē quis reliquit, & elegit Deū
editionis se- sibi patrem, nōne plus cētuplum constat eū
condit. iv. recepisse? vt illi obsequatur diebus ac nocti-
Matt. 19. bus, illius faciat voluntatem, hereditatē expē-
Marc 10. ctet, qui postquā suam suis tradiderit substan-
tiam, non vt pater carnalis, vnquam moritur,
non relinquit filios orphanos, sed & filij ceu
viri perfecti possident diuitias eius. & pater

sic

sic semper illos tuetur, sic protegit, ceu semper infantes.

25 Matrem qui reliquit, vt diligit magis matrem Ecclesiam: nōne centuplum plus ei est quàm mater carnalis? hæc carnem eius peperit corporealem, hæc animam eius regenerauit immortalem. Qualis caro, talis & mater carnalis. Mortua carne perit eius generatio, & soluitur generationis effectus. Ex quo nec ille illi filius, nec illa illi mater: quia anima nec generatur, nec generat. nullum patrē, nisi eum cuius voluntate creata est, agnoscit, nullam matrem, nisi ecclesiam, vt quæ illam in fide generauit. dedit ei mādāta diuina ex duobus testamentis, quasi escam dulcissimi lactis ex duabus mammis. tunicā ei texuit ex aqua & spiritu incorruptibile, ad perfectū sanctitatis hunc adduxit, vt dignus fieret patris sui substantiam possidere.

26 Fratrem qui reliquit, vt Christum patrē habeat, nōne melior ei Christus est, quàm vel centū fratres? vt qui fratribus suis, vt frater carnalis non inuidet, super hereditate non certat, propter lucrum non rumpit fraternitatis affectum. non sua solum omnia, sed & seipsum dare paratus.

27 Qui cum omnia dederit, nihil ei minuitur. Nam humana quidem substantia semper pauper est, & quantumuis homo habuerit, nihil se putat habere. Illa autem substantia sola vera est, quæ omne omnium desiderium satiat, & adhuc tamen superabundat.

*Substantia
humana &
diuina.*

*Mater car-
nalis & Ec-
clesia.*

*Frater Christi
& homo.*

*Sorores car-
nales. & Dei
gratiæ.*

28 Sorores qui reliquerit, statim eum recipiunt Dei gratiæ, sorores utique charissimæ. Non vlla soror ita dulciter fratrem suum complectitur, vt illa sanctâ animam, vt quæ quoties in sensibus nostris hærent, sic nos oblectant, vt toties animas nostras amplecti & osculari videantur.

*Filij carna-
les & spiri-
tuales.*

1. Cor. 4.

29 Filios si dimiserit, filios ei Deus prouidet spirituales, quos doceat, erudiat, & apostolica voce alloquatur: In Christo Iesu per Euangelium vos genui. Qui patris mortem nõ expectent. Nã carnales quidẽ filij, si vel modicum pater eorũ tenuerit, tædet eos vitæ patris, desiderant eum citò mori, & citò nõ morientẽ contemnũt quasi delirũ. Spirituales autem filij, quanto in fide perfectiores, tantò amplius doctorem suum diligunt.

Gal. 4.

*Gratia corã
hominib. pro
relictis facul-
tibus.*

30 Substantiam si dimittit, ab omnibus diligitur, honoratur, à quibusdam etiam timeatur. Tanquam ei Deus, cui se tradidit, dat gratiam corã hominibus. Nonne melius ei hoc, quam vniuersa terra? Ecqua substantia tantã præstat homini gloriã super terram, quantã opinio sanctitatis?

*Substantia
spiritualis pro
relictis ter-
rena.*

Luc. 15.

31 Adhuc pro terrena substantia datur ei spiritualis, quam iunior filius & lasciuior à patre suo acceptam consumpsit viuendo luxuriosè, id est, scientiam, sapientiam, cæterasque virtutes innumeras, quas consequuntur, qui relictis facultatibus mundanis Deo sese tradiderint. Cui sit honor & gloria. Amen.

F I N I S.